

VERWORDING EN ONDERGANG

VERWORDING EN ONDERGANG

MET PLATEN EN KAARTEN DOOR
Dr JOH. DE GROOT EN
Dr A. NOORDT ZIJ

PREMIEBOEK BIJ DE N.C.R.V.-KALENDER 1941

Handleiding voor het plakken der platen.

Teneinde de platen goed in te plakken, waardoor straks een keurig geheel wordt verkregen, adviseeren we U de platen langs de geheele bovenzijde ter breedte van 1 cm. met kleefstof te voorzien, b.v. Gluton of een andere bij den boekhandel te verkrijgen duurzame kleefstof, en tegen den onderkant van de zwarte lijntjes aan te plakken.

HOOFDSTUK I.

In Sichem.

Het is als een loopend vuur door gansch Israël gegaan: de oude Koning is dood, Rehabeam volgt hem op. Op velen heeft het gewerkt als een voorbode van moeilijke tijden; bij nog meerderen als een lichtstraal, getuigend van een betere toekomst. En die velen en die meerderen zijn er zich bewust van, dat met Salomo's verscheiden een tijdperk is afgesloten, gekenmerkt zoowel door hoopvolle verwachting als door klimmende verontrusting. Zeker, het is een tijd geweest van stralende grootheid, verre uitgaande boven die van Davids regeering. De vader had gezaaid, de zoon had geoogst. De vader had geworsteld, de zoon had de vruchten der overwinning geplukt. De vader had in vaak zorgvollen strijd den eenheidsband rondom Israël gesmeed, de zoon had niet anders te doen gehad dan dien eenheidsband voor uiteenvallen te bewaren. De vader had Israël van slavenvolk tot heerenvolk gemaakt, de zoon had al de glorie daarvan volop kunnen genieten.

Salomo's regeering was een tijdperk geweest van schittering en glans. Israël, staande aan het hoofd der Syro-Palestijnsche landen, heeft zich en door het tribuut der onderworpen volken en door steeds grootere deelneming aan het handelsverkeer van dien tijd, dat nu eenmaal geen anderen weg te zijner beschikking had dan dien, welke voerde over de brug, die het Nijldal verbond met de landen der Eufraat-Tigrisvlakte en Klein-Azië, schatten kunnen vergaderen, die de hoofden van Samuels en Sauls tijdgenooten zouden hebben doen duizelen. Veel daarvan is het volk ten goede gekomen. Nog veel meer echter is gebruikt voor het koninklijke hof en den koninklijken tempel. Beide hebben gebouwen te hunner beschikking ge-

kregen, getuigend van rijkdom en macht. Wie over den kam van het gebergte den eeuwenouden weg volgde, moest als vanzelf, langs Jeruzalem komend, den vorstelijken heuvel van Salomo's residentie gekroond zien door het tweetal bouwwerken, dat Salomo met behulp van Fenicische bouwmeesters had doen verrijzen. Het eene sprak van de majesteit van Israëls God en van Diens onvergelykelijke macht. Het andere getuigde van de glorie van Israëls koning, zooal niet de eenige, dan toch zeker de machtigste van alle heerschers in het midden der Syro-Palestijnsche volken, in wiens harem zich zelfs een Egyptische koningsdochter niet misplaatst of vernederd kon gevoelen en naar wiens vriendschap zelfs een van Zuid-Arabië's vorstinnen dong.

Een tijdperk van glans en heerlijkheid, maar waarin het toch ook aan onheilspellende voor tekenen niet ontbrak. In het Noord-Oosten had een Arameesch bendevoofd, Rezon, zich meester weten te maken van de in vruchtbaarheid alles overtreffende oase van Damaskus en daarmede de macht der steeds meer uit de breede steppen der Arabische woestijnen naar het Westen opdringende Arameërs in bijzondere mate versterkt, zoodat gevreesd moest worden, dat bij de eerste de beste teekening van Israëls verzwakking het Arameërdom een ernstige poging zou doen om Israël van de eerste plaats te verdringen en zelf de beschikker te worden van het lot der Syro-Palestijnsche volkeren. En in het Zuiden was het aan Hadad, een lid van het aloude koningsgeslacht gelukt den troon zijner vaders te herstellen en zijn macht in de bergen van Edom te herwinnen. Ook hier waren tekenen te over, die erop wezen, dat Edom slechts uitzag naar het meest geschikte

oogenblik om bloedig wraak te nemen op wat David en Joab hun deden ervaren, de algeheele onafhankelijkheid des lands te herstellen en Israël af te snijden van de voor den wereldhandel van die dagen zoo gewichtige havens van Elat en Ezeon-Geber.

Nog onheilspellender echter was het, dat binnen Israëls eigen kring vele sporen van ontbinding zich vertoonden. Israël heeft Salomo's koningsheerlijkheid duur moeten betalen. Alsof hij er alles op gezet had de afschrikwekkende teekening, indertijd door Samuël van de koninklijke macht gegeven (1 Sam. 8 : 11—18), tot richtsnoer van eigen handelen te maken, was Salomo, ten einde zijn troon zooveel mogelijk op dien der oud-Oostersche wereld te doen gelijken, er niet voor teruggedeinsd juist datgene aan te tasten, dat den Israëliet zoo dierbaar was: de individueele vrijheid en het stamverband; de totalitaire staat, zooals die èn in het Nijldal èn in de Eufraat-Tigris-vlakte tot ontwikkeling was gekomen en waarin alles dienstbaar gemaakt werd aan koningsmacht en koningsheerlijkheid, was ook Salomo's ideaal geweest, naar de realiseering waarvan steeds konsekwenter werd gestreefd. Ten einde die eenheid te bewerkstelligen, waren ook de Kanaänietische volksgroepen in Israël opgesmolten en was daarna het land verdeeld in twaalf provinciën met twaalf landvoogden, die eigenlijk voor niets hadden te zorgen dan voor het regelmatig binnenkomen der koninklijke inkomsten en iedere maand deze hadden af te dragen aan den opperlandvoogd Azarja. Eigenlijk waren ze dus hoofdontvangers, belast met de administratie van hun ressort. Zoo werd op land en volk een drainage-systeem toegepast, dat wel 's konings macht vergrootte en zijn rijkdommen vermeerderde, maar tevens aan oude machtsverhoudingen een einde maakte, de stamvorsten van hun invloed beroofde en voor de stamgrenzen geen eerbied had. En als ware dit nog niet genoeg, werd Juda officieel tot koningsstam geproklameerd en met allerlei voordeelen overladen.

Ware Salomo niet zoo geheel door zijn ideaal verblind geweest en omgeven geweest door mannen, die liever 's konings gunst verloren dan dat ze zoo Israël ten verderve zouden voeren, het zou den koning aan waarschuwingen niet ontbroken hebben. Want steeds duidelijker werd het, dat Salomo's streven naar staatsalmacht alom in den lande gevaarlijke brandstoffen opstapelde en oude hartstochten op-

nieuw deed oplaaien, die Davids troon meer dan eenmaal (Absalom, Seba) in groot gevaar hadden gebracht. Natuurlijk was dit vooral het geval binnen den kring van „het huis van Jozef”, welks stammen Efraïm en Manasse van overoude tijden af zich als de rechtmatige leiders van Israël hadden beschouwd, zich bovendien in het bezit van het belangrijkste en vruchtbaarste gedeelte van Kanaän hadden gesteld en met nauwelijks verholten minachting op Juda hadden neergezien, dat zich met het veel onvruchtbaarder bergland van Zuid-Kanaän had moeten tevreden stellen en bovendien een opsmeltingsproces van nauwelijks verwante stamgroepen had moeten doormaken, waardoor de zuiverheid van zijn bloed min of meer twijfelachtig was geworden. Geen wonder dat juist binnen den kring van Efraïm en Manasse Juda's machtspositie als eigen nederlaag werd gevoeld en de uitbouw van den totalitaireren staat meer dan elders als aantasting van eeuwenoude rechten en eerbiedwaardige familieverhoudingen werd beschouwd. Wel was Jerobeams poging om de ontevreden onder zijn vaandel te vereenigen en met geweld van wapenen een einde te maken aan Juda's suprematie en Davids huis, in bloed gesmoord, zoodat Jerobeam blijde moest zijn daarbij het leven niet te hebben gelaten, maar naar een der gouvkoningen van het Nijldal te hebben kunnen vluchten. Doch daarmee was de tegenzin van „het huis van Jozef” tegen koningshuis en koningsstam niet overwonnen. Al sloegen de vlammen dan ook niet meer uit, de vuurgloed zelf was door het vergoten bloed niet gedoofd en van het Nijldal uit bleef Jerobeam in nauw contact met de ontevreden, wachtend op het meest geschikte moment om weer op het tooneel te verschijnen en goedschiks of kwaadschiks het profetische woord van Ahia te verwerkelijken, dat wel niet sprak van de volkomen vernietiging van Davids huis, maar dan toch van het zelfstandig maken van niet minder dan tien stammen, aan wier hoofd Jerobeam van de koningsmacht zou kunnen genieten.

Daarbij kwam nog meer, dat op inzinking en komend onheil wees.

In klimmende mate is Salomo ontrouw geworden aan zijn ernstig voornemen om in de voetstappen van zijn vader David te wandelen, zich dicht bij den Heere te houden en met „een luisterend hart te onderscheiden tusschen goed en kwaad” (1 Kon 3 : 9). Staatsopportunisme leek hem grootere wijsheid dan „te wandelen

naar de verordeningen van zijn vader David" (1 Kon. 3 : 3), die — met hoeveel zwakheid en gebrek dan ook — het handhaven van de zuiverheid van den dienst des Heeren en het bewaren van Israëls eigensoortig karakter als volk des Heeren als hoogste levenstaak van Israëls koning had beschouwd. Ten einde de Kanaänieten op hun gemak te kunnen zetten binnen den kring van Israël, heeft Salomo het noodig geacht om de voor allerlei Kanaänietische inkruipsels zoo toegankelijke „dienst der hoogten" aan de hand te houden, ofschoon de tempelbouw daaraan een einde had moeten maken, en zelf zijn volk voor te gaan in het offeren aldaar, ofschoon hij bij de inwijding van den tempel aan geen ander altaar had gedacht dan aan het altaar op den berg Sion, ter plaatse waar des Heeren heerlijkheid op zoo bijzondere wijze openbaar was geworden (1 Kon. 8 : 10 v.). Zelfs heeft Salomo, mede om staatkundige redenen, zich door zijn buitenlandsche vrouwen ertoe laten verleiden om in „het land des Heeren", waarin dus voor „andere goden" uiteraard geen plaats was, een plaats in te ruimen aan den dienst van de goden der omwonende volken. Sindsdien zien van den Olijfberg de hoogten van Kamos en Milkom naast die van Astarte neer op den tempel des Heeren op den Sion, alsof zij, en niet de Heere, de rechtmatige eigenaars van Kanaän waren. Daardoor heeft hij opnieuw het door zijn vader David zoo streng geweerde gif van het syncretisme in het midden van zijn volk den vrijen loop gelaten en opnieuw voet gegeven aan de gedachte als zou de Heere in den grond der zaak niet anders zijn dan een der baäls van Kanaän en als zou het Israël mogelijk zijn naast den Heere ook „andere goden" te dienen. Zoo heeft hij juist het beste gedeelte van zijn volk, dat met Samuel schouder aan schouder gestreden had voor de geestelijke en nationale verheffing van Israël en waaraan in den middellijken weg zijn vader David, die juist uit dezen kring was voortgekomen, zijn koningsmacht te danken had, van zich vervreemd. En bovenal, zoo heeft hij des Heeren gramschap over land en volk gaande gemaakt en Israël den weg van den ondergang opgevoerd. Terwijl Salomo meende te bouwen, heeft hij niet anders gedaan dan afbreken. Terwijl hij meende te stutten, heeft hij niet anders gedaan dan ondergraven. Terwijl hij meende wijs te zijn, was hij dwaas.

„De koning is dood!"

Na Davids verscheiden is hierop zonder meer de kreet gevolgd: „Leve de koning!" Toen stond zonder verwijl een eenstemmig volk rondom den jongen koning en was er voor hen, die een ander van Davids zonen als zijn opvolger hadden gewenscht, geen andere weg dan „elk zijns weegs" te gaan in de hoop, dat Salomo genade voor recht zou laten gelden.

Hoe gansch anders gaat het na Salomo's dood! Nu is er geen eenstemmig volk. Ja, Juda heeft natuurlijk zonder meer Rehabeam als koning erkend. Daar is onmiddellijk de jubelkreet „Leve de koning!" aangeheven. Daarvoor is het dan ook de koningsstam en heeft het aan Davids huis buitengewoon groote verplichtingen. Juda en het daarin bijna volkomen opgesmolten Simeon hebben niet de minste reden om zich aan Davids huis te onttrekken en Rehabeams erfopvolging te betwisten. Maar zoo staat het met de andere tien stammen niet. Die hebben min of meer wrange herinneringen aan Davids huis en in ieder geval — want lest heugt best! — aan den gestorven koning. Zwaar, zeer zwaar heeft Salomo's juk op hen gerust. Veel, zeer veel zijn de oude rechten, die zij zich het een na het ander hebben zien ontnemen. Ze zijn dan ook niet zonder meer geneigd Rehabeam met de kreet „Leve de koning!" te begroeten. Zeker, aan het kiezen van een anderen koning denken zij, ten minste denken allen nog niet. Maar voordat ze wederom een lid van Davids huis als koning willen erkennen, voordat ze Rehabeam met den koningsjubel gaan begroeten, moeten ze eerst zich nog eens bedenken. Dat het niet gebeuren zal, dat zeggen ze nog niet; maar of het inderdaad gebeuren zal, dat weten zij nog niet. Dat hangt van Rehabeam af. Die moet nu eerst maar eens naar hen toekomen en met hen komen praten. En als dan na het einde der onderhandelingen blijken mocht, dat Rehabeam inderdaad bereid is meer dan halverwege aan hun eischen tegemoet te komen, ja dan, dan zijn ze bereid hem ook als hun koning te erkennen. Tot op dat oogenblik hebben ze geen koning.

In feite hebben de tien stammen zich reeds aan Davids huis onttrokken en hebben ze hun vrijheid van beweging hernomen. In feite is reeds Davids rijk in twee stukken uiteengevallen: eenerzijds Juda en Simeon, die Davids huis trouw zijn gebleven, en anderzijds de tien stammen die wel bereid zijn om, indien ze met Rehabeam tot overeenstemming kunnen komen, hem ook als hun koning te erkennen,

maar evenzeer bereid zijn om, mocht het eerste zich niet verwerkelijken, een ander te kiezen en zich geheel van Juda los te maken; een broederrijk, ja, maar dan toch een ander rijk met eigen koning en eigen politieke doelstelling. In feite is des Heeren woord, door Ahia tot Jerobeam gesproken, reeds werkelijkheid geworden: „Ik scheur het koninkrijk uit Salomo's hand”, al is het nog de vraag, of ook de tweede helft zich zal verwerkelijken: „Ik geef u tien stammen” (1 Kon. 11 : 31). Zelfs in het beste geval, zelfs wanneer „de tien” onder leiding van Efraïm ten slotte Rehabeam als hun koning erkennen, dan is toch de eenheid verbroken, Davids levenswerk vernietigd en zal er tusschen Juda en „de tien”, die op den naam van Israël aanspraak maken, niet meer zijn dan een personeele unie, aan welke schijn-eenheid bij iederen nieuwen opvolger een einde zal kunnen worden gemaakt. Maar zullen „de tien” inderdaad bereid zijn Rehabeam ook als hun koning te erkennen? Het antwoord op die vraag zal in Sichem worden gegeven, want daarheen moet Rehabeam gaan, wanneer hij ook door „de tien stammen” als koning wil worden erkend. Voorbij zijn de dagen van David, toen „alle stammen Israëls” naar David in Hebron kwamen om hem te vragen ook hun koning te worden. Nu moet Juda's koning tot hen komen en zullen zij hem hun voorwaarden stellen. En wee hem, als hij daaraan niet voldoet! Dan zal opnieuw het lied van den opstand in het midden der stammen worden gehoord:

„Wat voor deel hebben wij aan David?
Geen erfdeel immers aan Isai's zoon!
Naar uw tenten, o Israël!
Zorg voor uw huis nu, o David!”

Naar Sichem, de ongekroonde koningin van Kanaän, die het nooit goed heeft kunnen verkroppen, dat David indertijd aan Jeruzalem de voorkeur heeft gegeven boven haar! Reeds de keuze van deze stad als plaats, houdt een program in en zegt welke gevoelens de mannen van „de tien stammen” bezielen tegenover Juda's koning. Alleen reeds deze keuze is voor Rehabeam uiterst bitter, want Sichem is de representante van Kanaäns historie gelijk Jeruzalem de representante is van het Davidische Israël. Reeds nu wrekt zich aan Salomo's zonen, dat Salomo de deuren wijd heeft opengezet voor het nakroost van die Kanaänietische stammen, die Israël het bezit van Kanaän hebben betwist en het in de dagen der Richteren

Israël zoo ontzettend moeilijk hebben gemaakt, om het eenmaal verkregen overwicht te handhaven.

Maar Rehabeam heeft geen keuze. De gang naar Sichem is bittere noodzaak. Hij moet onder het Caudijsche juk door. Hij moge het als een schande, als een vernedering voelen, hij moet, hij, de koningszoon, opgegroeid in de sfeer van het absolute koningschap; hij, die aan het hof van zijn vader het volk heeft leeren zien niet als voorwerp van koninklijke zorg, maar als verplicht zichzelf op te offeren tot meerdere koningsheerlijkheid. Rehabeam moet naar Sichem en daar praten met de leiders van „de tien stammen”; alsof ze zijn gelijken waren. Zijn gelijken? Neen, zijn meerderen! Want Rehabeam weet wel, wat hun uitnoodiging om naar Sichem te komen inhoudt. Hij weet wel, dat hun praten niet anders inhoudt dan het stellen van voorwaarden. De onderhandelingen in Jeruzalem mogen dan tot eenig resultaat hebben geleid inzooverre daaruit bleek, dat „de tien” niet ten eenenmale afwijzend tegenover Rehabeam staan, deze kent voldoende de kaart van het land, dan dat hij niet zou weten dat „de tien” zich alle vrijheid van handelen hebben voorbehouden en dat het voorloopig resultaat hen tot niets bindt.

Naar Sichem dus!

Daar wacht hem „geheel Israël”. Alle stamhoofden der „tien” zijn naar Sichem gekomen: allen, die door Salomo's totalitair staat op zijde waren geschoven en plaats hadden moeten maken voor diens landvoogden; allen dus, die zich een duren eed hadden gezworen om iedere herhaling van zulk een machtsberooving tot iederen prijs te voorkomen en, indien ze tot de erkenning van Rehabeam mochten overgaan, er in ieder geval voor te zorgen, dat voortaan van een totalitair staat geen sprake meer kon zijn, en het hem goed aan zijn verstand te brengen, dat met Salomo's dood het absolute koningschap voorgoed begraven was. En ten einde Rehabeam er geen oogenblik over in het onzekere te laten, dat het nu „buigen of barsten” zal worden, hebben ze als hun woordvoerder een man gekozen, die wel geen moment ervan verdacht kan worden ook maar de minste voorkeur voor het Davidische koningshuis te voelen: Salomo's oudere tegenstander, den Efraïmiet Jerobeam. Onmiddellijk na Salomo's dood daarvan onderricht, is deze naar zijn geboorteplaats Seréda terugge-

SICHEM.

In den Israëlietischen koningstijd speelde de stad Sichem (nu Naboeles geheeten) een belangrijke rol. Deze „ongekroonde koningin van Palestina” ligt midden in het land, tusschen de bijna duizend meter hooge bergen Ebal en Gerizim (rechts op onze plaat). Hier was het dat de tien stammen zich afscheurden van het Davidische rijk en zich schaarden onder Jerobeam, die als koning van Israël hier zijn residentie vestigde (I Kon. 12). Later woonden hier Samaritanen. Naboeles is tegenwoordig een welvarende stad, vrijwel geheel bewoond door buitengemeen fanatieke Mohammedanen; in een betrekkelijk kleine en vuile wijk wonen er nog een kleine tweehonderd Samaritanen met hun hoogepriester, even eerwaard als arm.

keerd, ten einde ter plaatse na te gaan of misschien nu de mogelijkheid bestaat van de vervulling van Ahia's woord en reeds voorloopige maatregelen te treffen. Jerobeam, reeds door Salomo onderkend als een man met perspectief, een man van gezag onder zijn stamgenooten, aan wien dan ook het oppertoezicht was toevertrouwd over den heerdienst in de vijf West-Jordaansche Jozef-distrikten (1 Kon. 4: 8—12, 11 : 28). Jerobeam, die juist door het bekleeden van dat ambt zoo precies wist wat er in Midden-Kanaän omging en welk een tegenzin tegen Salomo's totalitair staat daar leefde. Jerobeam, die reeds vijf of meer jaren vóór Salomo's dood de aanleiding tot den opstand

had gegeven en een greep naar de macht had gedaan, maar toen de meerderheid van Davids huis had moeten erkennen en zich genoodzaakt had gezien naar het Nijldal te vluchten en al de bitterheid der ballingschap had gesmaakt, al werd deze geslagen kroonpretendent dan ook met open armen door den farao ontvangen. Zoo staan dan in Sichem de beide partijen tegenover elkander. Aan het hoofd van de eene staat Rehabeam, Juda's koning, zoo door het oud-Oostersch koningsideaal bevangen, dat hij Israëls koningschap in geen ander licht kon zien dan dat, hetwelk van den totalitair staat over den koning afstraalde; te zeer aan den geestelijken zin van den dienst des Heeren

ontgleden, dan dat hij oog zou hebben voor het eigensoortig karakter van het Israëlietische koningschap en erkennen zou, dat hij als „de gezalfde des Heeren” zijn hoogste roeping vinden moet in het trouwelijk-wandelen voor des Heeren aangezicht en in het nauwkeurig-waarnemen van Diens geboden. En aan het hoofd van de andere partij staat Jerobeam, die niet anders weet dan dat door Ahia's mond des Heeren belofte tot hem kwam, dat op des Heeren tijd „de tien” zich van Davids huis zouden afwenden en hem tot hun koning zouden maken; Jerobeam, die brandt van begeerte om den smaad der nederlaag in Salomo's dagen uit te wisschen, de ellende der ballingschap aan Davids huis te wreken en Sichem tot zijn koningstad te maken.

Een slecht voortteeken, want beide mannen weten, dat één van hen zal moeten wijken, niet voor een deel, maar geheel; niet voor korten tijd, maar voorgoed. Beide mannen weten, dat hun verdere levensloop afhangt van de beslissing, die hier in Sichem genomen zal worden. Een compromis is hier niet mogelijk.

Het woord is eerst aan Jerobeam, den woordvoerder van „het huis van Jozef”, rondom wien zich ook de vertegenwoordigers der andere stammen hebben geschaard, allen mannen, die zich na Salomo's dood gehaast hebben hun oude plaats in het volksleven opnieuw in te nemen en die er nu alles op gezet hebben om de vernieuwing van den totalitair staat en daarmee ook het absolute koningschap te voorkomen. En dan klinkt het ineens: „Uw vader heeft”... Neen, hier wordt niet de loftrumpet over Rehabeams vader gestoken. Hier wordt niet herinnerd aan alles, wat Salomo gedaan heeft om Israël te handhaven op het peil, waartoe David het verheven had. Ook wordt hier geen gewag gemaakt van de rijkdommen, die Salomo door zijn deelneming aan den wereldhandel van die dagen over zijn volk heeft uitgestort. Dat alles is reeds lang vergeten, wordt in ieder geval door den woordvoerder der „bezwaarden” geheel met stilzwijgen voorbijgegaan. „Uw vader heeft”... Neen, hier wordt ook niet gesproken van den totalitair staat, door Salomo opgetrokken. Geen politiek debat wordt hier ingevoerd. Dat zou op „geheel Israël” niet den minsten indruk maken. Er is slechts één ding, dat allen in gelijke mate interesseert: Salomo heeft de vrijheid aangetast; hij heeft het volk een juk opgelegd, een zwaar juk, zware lasten. Dat die mede gediend hebben om het

land rondom van vestingen te voorzien en het leger in goeden staat te houden (1 Kon. 9 : 15—19); dat het grootste gedeelte daarvan gelegd is op die volken, die vóór Israël in het bezit van Kanaän waren geweest; dat Israël bij dat alles toch nog een zeer bevoorrechte positie heeft ingenomen; dat alles zien de klagers, zoo men wil: ziet Jerobeam maar te gaarne over het hoofd. Ze zien maar één ding: harde dienst en zwaar juk. Daarvan willen ze af. Rehabeam moet dus eerst beloven het voorbeeld van zijn vader in dezen niet te volgen. Alleen dan zullen ze hem als koning erkennen en een verbond met hem sluiten als weleer met David in Hebron (2 Sam. 5 : 3), waarin de wederzijdsche rechten en verplichtingen nauwkeurig omschreven worden. Naar den vorm zijn „de tien” heel bescheiden: ze vragen alleen maar wat „verlichting”. Maar in het wezen der zaak staat het toch feitelijk zóó: tegenover Rehabeam, den koning van Juda, treden ze op als volkomen gelijkberechtigtd, volkomen onafhankelijk. De eerste stap moet Rehabeam doen. En als die naar hun zin uitvalt, welnu, dan zullen zij den tweeden stap doen.

Nu is het woord aan Rehabeam. De eisch van „de tien” ligt vóór hem. Hij kent nu hun laatste woord. Na langdurige onderhandelingen („gaat n o g drie dagen heen”!) is dit dus het einde. Hier hebben „de tien” een streep gezet. Met minder zullen ze niet tevreden zijn. Wat zal Rehabeam doen?

„Gaaf nog drie dagen heen.”

Rehabeam weet wel, dat de onderhandelingen nu lang genoeg geduurd hebben. Het vragen van „nog drie dagen” beraad ziet ook hij als een misbruik maken van tot dusver betoond geduld. Maar hij wil zich eerst nog eens beraden. In het diepst van zijn hart kan hij „de tien” eigenlijk geen ongelijk geven. Hij weet wel, dat de bouwwerken zijns vaders en diens hof met zijn geweldig grooten harem schatten hebben verslonden. Hij weet wel, dat ook een gewapende vrede duur is en dat lange jaren gedragen lasten ten slotte ondragelijk worden. Hij weet ook wel, dat zijn vader met den uitbouw van den totalitair staat veler belangen onder den voet geloopt en Israëls vrijheidszin in zijn hartader heeft aangetast. Maar toegeven? Tot dusver heeft hij de hoop gekoesterd, dat het zijn raadgevers wel gelukken zou die klagers tot rede te brengen en alles bij het oude te laten. Daarom heeft hij zich tot dusver dan ook weinig met die onderhandelingen ingelaten. Ze hebben

zoo weinig indruk op hem gemaakt, dat hij zich nog geen oordeel heeft gevormd over wat het laatste woord zou moeten zijn. Maar nu is hij door Jerobeam en de zijnen met den rug tegen den muur gezet. Nu kan hij noch vooruit noch achteruit. Nu moet de beslissing vallen. Wat zal het zijn? Weigeren? Toegeven?

Rehabeam aarzelt. Hij begint dan ook met overleg te plegen met de oude dienaren van zijn vader, die geacht kunnen worden niet alleen bezadigd en bezonken in hun oordeel te zijn, maar ook goed op de hoogte te zijn van wat er in het volk omgaat en in hoeverre hun klacht over het „zwarte juk” gerechtvaardigd is. Als landvoogden over de door Salomo ingestelde

districten hebben zij juist in het midden van „de tien” geleefd en van dichtbij gezien welke invloeden zich daar deden gelden. „Wat raadt gij mij dit volk te antwoorden?” Dit volk. In het trotsche hart van den koningszoon leeft minachting voor „de tien” naast nauwelijks verholene woede over het feit, dat zij het gewaagd hebben inbreuk te maken op wat hij als zijn onvervreemdbaar recht beschouwde: het recht om zijn vader zonder meer op te volgen. „Dit volk” — Rehabeam is hier wel heel ver van zijn grootvader David af! Die sprak van „deze schapen”! (2 Sam. 24 : 17).

Indien Rehabeam een oogenblik heeft gehoopt, dat die oude dienaren zijns vaders hem tot botte

PANORAMA BIJ BETHEL.

Niet slechts uit de geschiedenis der aartsvaders, maar ook uit die van het Noordelijke (Israëlietische) rijk kennen wij de stad Bethel. Jerobeam I richtte daar in de tiende eeuw vóór Christus een heiligdom op, dat zou moeten concurreeren met dat van Jerusalem. Amos wierp hier in de achtste eeuw zijn banbliksems tegen Jerobeam II en de corrupte rechters, korenverkoopers en grooten van de hoofdstad Samaria. Tegenwoordig is Bethel, nu Betin geheeten, een onaanzienlijk dorp naast den weg van Jerusalem naar Sichem.

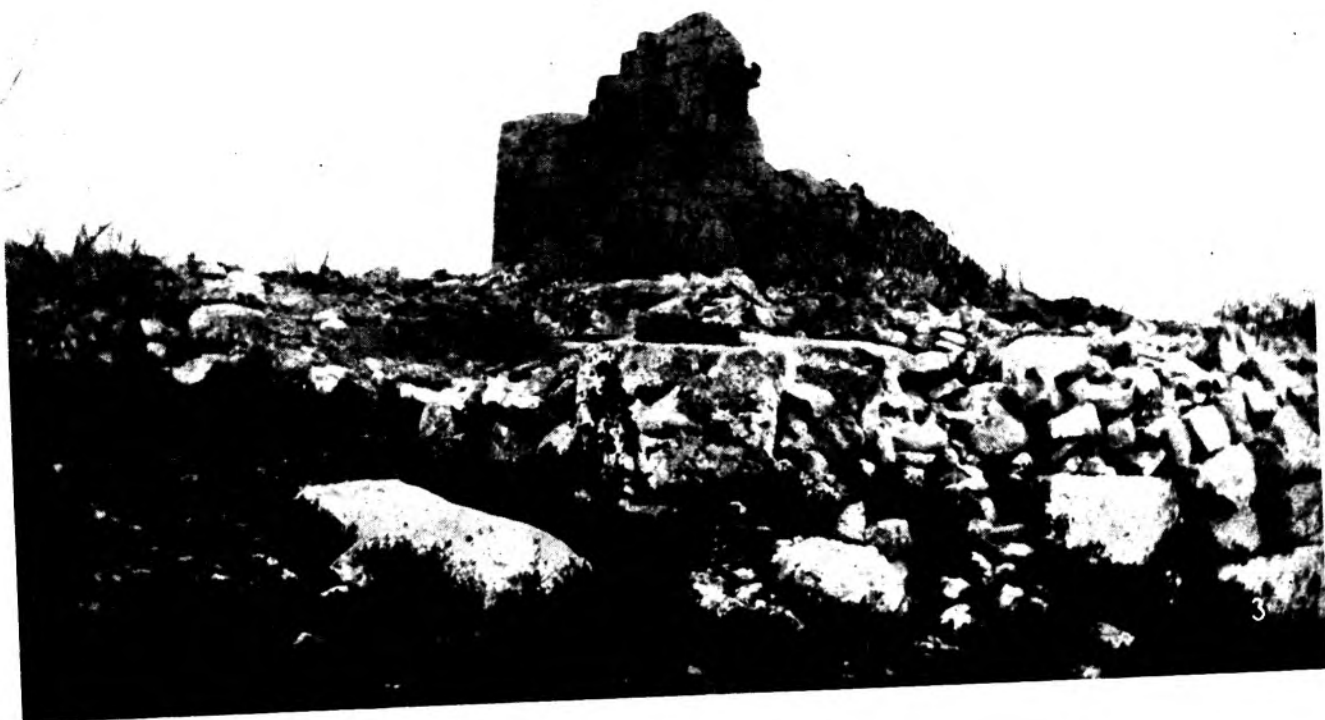
afwijzing van de bede des volks zouden adviseeren, dan is hij bedrogen uitgekomen.

Ofschoon zij er zich van bewust zijn daarmede groot gevaar te loopen om voorgoed de gunst van den jongen koning te verliezen, pleiten zij voor althans momenteel toegeven. „Vandaag” een welwillend antwoord. Of daarop daden zullen volgen en wat voor daden, dat wordt door hen in het midden gelaten. „Vandaag”, nu alles op barsten staat, nu Jerobeams invloed overheerschend is en de hartstochten gaande zijn gemaakt. „Vandaag”, nu botte weigering de ernstigste gevolgen met zich zou kunnen medesleepen en het voortbestaan der Davidische dynastie in het grootste gevaar zou brengen. En daarna wordt tegenover „vandaag” zeer lokkend „alle dagen” gezet. „Alle dagen knechten”, dat zal de belooning zijn voor „vandaag welwillend”. „Knechten”, van wie men dus wel „dienst”, desnoods „harde dienst” mag vragen; „knechten”, totaal afhankelijk en ondergeschikt, ’s konings „slaven”, die geen ander recht hebben dan ’s konings wil te volbrengen. Echte taal van volleerde hovelingen, die zich terdege ervan bewust zijn wat „vandaag” bereikbaar is en wat niet, en die hun advies gieten in een vorm, die den koning het meest behagelijk is, omdat het zinspeelt op de mogelijkheid later wraak te kunnen nemen op de bittere noodzaak van heden: een oogenblik uit den weg gaan voor de eischen des volks.

„Maar hij verliet” d.w.z. hij verwierp den raad der ouden. In feite nog niet, want de uiteindelijke beslissing valt eerst, wanneer Rehabeam de woorden der „jongelingen” tot de zijne maakt en ze als zijn koninklijken wil aan de vertegenwoordigers van „de tien” bekend maakt. Maar in het raadplegen der „jongelingen” ligt dat verwerpen van het advies van zijns vaders trouwe dienaren toch al wel opgesloten. De „jongelingen, die met hem waren opgegroeid, die hem ten dienste stonden”, dus ongeveer even oud als Rehabeam en evenals deze van middelbaren leeftijd (1 Kon. 14 : 21); toch „jongelingen”, omdat iedere bedachtzaamheid hun ten eenenmale ontbreekt, ze niet den minsten kijk hebben op de draagwijdte van hun woorden en die gedreven worden door slechts een enkele begeerte: het anders zeggen en anders doen dan „die ouden”. Ze zijn met Rehabeam opgegroeid, vormen den kring zijner naaste omgeving, kennen hem dus volkomen, weten precies wat ze zeggen moeten, willen ze bij hem in den smaak vallen.

De wijze, waarop Rehabeam zich tot hen richt, is wel een heel andere dan die, waarop hij om het advies der ouden vroeg. Tegenover hen heette het: „wat raadt gij mij dit volk te antwoorden?” Wat het volk verlangde, behoefde Rehabeam aan die ouden niet te vertellen. Die hebben de onderhandelingen meegemaakt. Maar nu wordt het verzoek van het volk onder woorden gebracht, als wil Rehabeam aan zijn kring duidelijk maken wat men toch eigenlijk wel van hem durft eischen. Bewust of onbewust geeft de jonge koning daarmede op niet mis te verstane wijze aan „de jongelingen” te kennen welk antwoord hij van hen verwacht. En daarbij stelt hij zich met hen op één lijn: „wat raadt gij mij, dat wij dit volk zullen antwoorden?” Door dit „wij” geeft hij zich als bij voorbaat gevangen en maakt hij hun het geven van een advies buitengewoon gemakkelijk. Reeds nu verklaart hij zich bereid den raad der „jongelingen” zonder meer te zullen overnemen. Hun antwoord zal zijn antwoord wezen. En die „jongelingen” aarzelen geen oogenblik. Waarom zouden ze? Hoe zwaarder Rehabeams „juk”, hoe grooter de weelde van Rehabeams hof, hoe grooter ook de mogelijkheid, dat er voor hen wat afvalt. Bovendien, ze moeten toch eigenlijk wel wat anders zeggen dan die ouden, want hun toekomst hangt af van de vraag of zij die ouden van hun plaats kunnen verdringen. Die ouden vertegenwoordigen het verleden; aan hen, „jongelingen”, behoort de toekomst. En eindelijk, wat weten zij van wat onder het volk omgaat? Wat weten zij van den eenvoud van het leven, wat weten zij van den geest van den man, door wien Israël groot en machtig is geworden? Het eenige wat zij ooit gekend hebben, is de ontzaglijke weelde van Salomo's hof. Het eenige, waarmede zij ooit in aanraking zijn gekomen, is het absolute koningschap, waarin de vrienden des konings maar te bevelen hadden. Zou men zich nu weer met minder moeten tevreden stellen?

Rehabeam krijgt dan ook het antwoord, dat hij zoo gaarne wilde hooren, en bevestigt de eeuwenoude ervaring, dat de machtigen der aarde hun diepste begeeren maar even behoeven aan te duiden om onmiddellijk het gewenschte advies te krijgen. En nu Rehabeam zich door zijn „wij” als bij voorbaat daaraan gebonden heeft, durven zij beginnen met een „zoo moet gij zeggen”, alsof zij maar te bevelen hadden. Daarbij wordt dan nog eenmaal de bede des volks herhaald als om de daardoor aan Reha-

DE BURCHT VAN BETHEL.

Niet ver van het tegenwoordige Betin (het oudtestamentische Bethel) ligt een ruïne, het schilderachtige overblijfsel van een oude Christelijke (Byzantijsche) kerk met drie apsiden. Trotsch verheft zij zich uit het steenachtige landschap, waar eens Jakob droomde (Genesis 28) en Amos predikte tegen zijn afgodische tijdgenooten (Amos 7 : 10 v.v.).

beams zelfoverschatting en weeldebegeeren toegebrachte wonde nog meer te doen schrijnen en hem dat „zoo moet gij zeggen” nog gemakkelijker te doen slikken. En dan komt kort en goed het advies, gebaseerd op een spreekwoord, dat den nieuwen koning verre verheft boven den pas gestorvene. Het bestaat maar uit vier woorden, die het voor klankspeling zoo gevoelige Oostersche gemoed als vanzelf toespreken: q o t o n i ' a b a m i m m o t n e a b i d. i. mijn pink is dikker dan de lendenen mijns vaders. Natuurlijk een geweldige overdrijving, maar die vóór heeft, dat ze buitengewoon streelend is voor den spreker, die zich daarmee een uitermate groot machtsvermogen toeschrijft. Eigenlijk behoefde daaraan niets meer te worden toegevoegd. Maar voor alle zekerheid wordt de gedachte

nog eens uitgewerkt als om haar dieper in Rehabeams bewustzijn te hameren. „Geen verlichting maar verzwaring” en, ten einde alle misverstand af te snijden en volkomen duidelijk te maken hoe absoluut het gebruikte spreekwoord door hen wordt bedoeld, wordt eraan toegevoegd, dat het onderscheid tusschen Salomo en Rehabeam zal zijn het verschil tusschen het tuchtigen met geeselen en dat met schorpioenen. Het eerste is het slaan met de bullepees of met den geesel van tamelijk breede riemen van ossen- of ezelsvel in dubbele of viervoudige strengen, waarbij de lengte erop berekend is, dat de punt der riemen op den buik van den delinkwent valt. Het tuchtigen met schorpioenen is het slaan met geesels, wier wondende en pijnigende werking nog wordt verhoogd door

het aanbrengen van weerhaken op de riemen, welke weerhaken den vorm hadden van stekels van schorpioenen.

De derde dag, de dag, waarop Rehabeam beloofd heeft een beslissend antwoord te zullen geven, is aangebroken. Het oogenblik is daar, waarop Juda's nieuwe koning duidelijk aan de vertegenwoordigers van „de tien” zal zeggen in welken zin hij zal regeeren en wat hun onder zijn bestuur wacht. Opnieuw staan Jerobeam en Rehabeam tegenover elkander: Jerobeam aan het hoofd van de vertrouwensmannen van „gansch Israël”, Rehabeam omgeven door „de ouden, die zijn vader Salomo gediend hadden” en „de jongelingen, die met hem waren opgegroeid”. Aan den eenen kant staat „het volk”, aan den anderen kant staat „het koningschap”. Beider lot zal in deze ure worden beslist. Het „wij” van Rehabeam laat niet den minsten twijfel ten opzichte van wat nu geschieden gaat. Nauwelijks zijn Jerobeam en de zijnen tot den koning toegelaten, of deze barst los. „Hij antwoordt hun hard”, en daarmede wordt realiteit wat tot dusver nog slechts in voornemen bestond: de raad der ouden wordt verlaten, die der jongelingen gevolgd. Onbesuisdheid heeft het van bezonnenheid gewonnen, verwatenheid van bescheidenheid. Volgens Rehabeam is het volk er om den koning, niet omgekeerd. En zoo ziet „gansch Israël” zijn toch zeker niet onbescheiden bede met een bittere bedreiging afgezezen, waarbij Rehabeam er zelfs niet voor terugdeinst om de onheilspellende beeldspraak van het geeselen met schorpioenen tot de zijne te maken. Het zijn slechts twee zinnen, die hij Jerobeam en den zijnen toesnauwt, maar scherp zijn ze als messen: diep snijden ze in de harten van Jerobeam en de zijnen en ze doen daar hun noodlottig werk, want ze vernietigen ook den laatsten band, die zooal niet Jerobeam zelf, dan toch zeker de vertegenwoordigers der tien stammen bonden aan David en zijn huis. In ieder van de zinnen spreekt Rehabeam van zijn vader, maar hij doet het slechts om zich boven dezen te stellen en duidelijk te maken, dat hij, Rehabeam, veel beter dan Salomo weet hoe met Israël moet worden gehandeld:

Mijn vader heeft uw juk zwaar gemaakt, maar ik, ik zal eraan toevoegen.
Mijn vader heeft u met geeselen getuchtigd, maar ik (zal u) met schorpioenen (tuchtigen).

Jubel is er in het hart der „jongelingen”, ont-

steltenis en diepe ontroering heerschen in den kring der ouden. De „jongelingen” zien lichtglansen, de ouden een bliksemstraal, waarvan ze weten, dat hij alles in vlam zal zetten en als een vurige fakkel in één oogwenk Davids levenswerk zal vernielen. En de vertegenwoordigers van „de tien”? Ook bij hen is diepe ontroering, want zoo'n antwoord hadden ook zij niet verwacht. Wel waren de onderhandelingen moeilijk geweest. Wel is menig woord gevallen, dat voor den einduitslag deed vreezen. Maar dat Rehabeam zulk een antwoord geven zou en van zoo'n verwatenheid blijf zou geven, dat hadden ook zij niet kunnen denken. Onbegrijpelijk is hun Rehabeams houding. Laat deze zich dan zoo geheel door weeldezucht en eerzucht verblinden, dat hij niet ziet welke gevolgen zijn woorden moeten hebben? Verwart zijn haat tegen Jerobeam, den ouden tegenstander zijns vaders, hem dan in zulk een mate, dat hij alle voorzichtigheid uit het oog verliest? Is hij dan de eeuwenoude tegenstelling tusschen Efraïm en Juda zoo ten eenenmale vergeten, dat hij in een uur als dit meent daarmede geen rekening te moeten houden? Begrijpt hij dan niet dat zijn verwaten antwoord niet meer of minder is dan het wagenwijd openen van de deur voor Jerobeam, die nu zijn vroegere plannen weer kan opnemen en op een afzonderlijk Noord-Israëlitisch rijk kan aansturen?

Zoo staan en Salomo's oude dienaren en de vertegenwoordigers der tien stammen voor een raadsel. Zulk een verblinding is hun onbegrijpelijk. Ja, onbegrijpelijk, want achter al die „tweede oorzaken” van eerzucht en haat zien ze niet Hem, die achter al deze „tweede oorzaken” zit en die zich daarvan bedient om ook in dezen Zijn Raad te doen bestaan en al Zijn welbehagen te doen; Hem, wiens waarschuwend vermaan door Salomo in den wind was geslagen, toen deze steeds meer den weg verliet, waarop hij eertijds had gewandeld, en Israëls troon, des Heeren genadegave aan David, ging beschouwen als onvervreemdbaar goed en des Heeren volk verlagen tot een groep menschen, met geen andere plicht dan den koning te dienen en diens begeeren te doen. En omdat ze Hem, den Heere der heirscharen, niet zien, hebben ze er ook geen oog voor, dat het drama van Sichem „een omwending van Gods wege” is, een bestiering, een lotswending. Het is des Heeren leiding, dat de verbittering des volks en de geestesgesteldheid van Rehabeam en zijn kring in Sichem zoo tegenover elkander kwamen te staan, dat de

botsing moest komen, het drama zich moest voltrekken. Moest; ja, want eenerzijds staat daar des Heeren woord, dat van tuchtiging spreekt bij afval (2 Sam. 7 : 14) en anderzijds staat daar het woord, dat de Heere door Ahia tot Jerobeam heeft doen uitgaan, dat spreekt van het geven van tien stammen aan Jerobeam (1 Kon. 11 : 29-29); Rehabeams verblinding moet dienen tot realiseering van het woord des Heeren evenzeer als Jerobeams drijven binnen den kring van de vertegenwoordigers van „de tien”. Ontroerend is het te zien hoe weinig invloed ten goede er in zijn latere jaren van Salomo is uitgegaan, zoowel op zijn eigen gezin als op den breederen hofkring. Ofschoon Salomo in zijn eigen jeugd heeft gezien hoe gemakkelijk de

band, die de stammen vereende, kon worden verbroken (Absalom) en hoe de tegenstelling Juda-Efraïm elk oogenblik de vlam van den burgeroorlog kon doen uitslaan (Seba), heeft hij nagelaten zijn troonsopvolger daarvoor te waarschuwen. Blijkbaar heeft Salomo gemeend door de organisatie van zijn rijk dit gevaar te hebben bezworen. Ook is hij niet bedacht geweest op de gevaren van het hofleven, dat steeds weer een barrière dreigt op te werpen tusschen koning en volk, noch op de gevaren van een weeldeleven, dat altijd om meer weelde roept. In Sichem wordt door Rehabeams verwatenheid en Jerobeams arglist geogost wat Salomo in de tweede helft zijner regeering met volle hand heeft gezaaid.

EEN STEEN MET STIEREKOPPEN.

Deze plaat kocht ik eens in Nazareth; zij stelt een steen voor, die gevonden is in Dzjerasj, een groote ruïnestad in het Overjordaansche uit het begin van onze jaartelling. Naast een mooie krans onder een roset vertoont hij twee stierekoppen, afbeeldingen dus van een dier dat ook in den offerdienst van het oude Israël een groote plaats bekleedde. Tevens herinnert deze afbeelding ons aan den stierdienst, dien Jerobeam, de tijdgenoot van Rehabeam den zoon van Salomo, in Bethel en Dan heeft ingevoerd.

Israëls antwoord op deze koninklijke verwatenheid blijft niet uit. Het lied van den opstand uit Seba's dagen (2 Sam. 20 : 1) golft als een vuurvlam door de breede rijen des volks. In opstand geboren („Geen deel hebben wij aan David!") is het 't lied geworden van het hoopvol uitzien („Wat voor deel hebben wij aan David?") dat met nauwelijks ingehouden weerzin een trap geeft in de richting van den gehaten Judeër („Zorg voor uw huis nu, o David!") en sarcastisch zinspeelt op wat zich binnen Davids familiekring heeft afgespeeld (Amnon, Absalom).

Blijkbaar is Rehabeam zelf geschrokken van de noodlottige gevolgen van zijn daad. In zijn verwatenheid heeft hij gemeend, dat „geheel Israël" zich zonder meer zou neerleggen bij zijn beslissing het te zullen tuchtigen met schorpioenen. Maar het lied van den opstand en de daarmede gepaard gaande kreten van verontwaardiging en woede leeren het hem wel anders. De bom is verkeerd gebarsten. Hij heeft zijn eigen zaak hopeloos bedorven. Nu tracht hij te redden wat er nog te redden valt. Hij stuurt tot de oproerlingen een man, van wiens gezag en invloed hij zich het beste belooft: Adoniram, een oude getrouwe uit Salomo's naasten kring, een van hen, die Rehabeam den raad hadden gegeven om toch maar toe te geven en die met pijnlijke schrik den jongen koning naar den raad der „jongelingen" heeft zien handelen. Hij moet nu trachten goed te maken wat de koning bedierf: hij moet de plechtige verklaring afleggen, dat Rehabeam aan hun verlangen zal voldoen. Maar de komst van Adoniram werkt als olie op het vuur. Het volk, dat natuurlijk niet weet van het advies der ouden, ziet in hem den man, die voor de uitvoering van de heerendiensten als weleer moest zorg dragen. Misschien is wel geïnsinueerd, dat hij door Rehabeam gezonden werd om het juk te verzwaren. In ieder geval, nu slaat de vlam van den opstand eerst recht uit. De haat ontbrandt en, voordat Adoniram iets in het midden heeft kunnen brengen, wordt hij door het woedende volk gesteenigd. Welk een tragische dood voor den ouden dienaar van het Davidische koningshuis, die nu het slachtoffer is van een storm, dien hij zelf naar vermogen heeft trachten te bezweren!

Na den afgezant des konings geldt de ontketende volkswoede den koning zelf, wiens verwatenheid den vrijen Israëliet zoo diep heeft gewond. Maar blijkbaar is Rehabeam tijdig

gewaarschuwd. Toch gaat alles zoo snel, dat hij „moeite had om zijn wagen te beklimmen" (1 Kon. 12 : 18). Al zijn krachten moest hij inspannen om het zóó snel te doen, dat hij aan den greep der woedende volksmenigte en aan hun steenen kon ontkomen. De trotsche koning is een erbarmelijke vluchteling geworden. Natuurlijk hebben „de jongelingen", de naaste oorzaak van den opstand, zich ook uit de voeten gemaakt. Ze kunnen den koning wel een dwaas advies geven; maar zijn leven met hun lijven te dekken, daaraan denken zij niet.

Daarmede heeft Efraïm zich van Juda losgescheurd en is Davids levenswerk vernietigd. Diens genie had de twaalf stammen, die zoovele eeuwen achtereen jammerlijk uiteengevallen, in syncretische baälsvereering verzonken, van innerlijke kracht beroofd en aan de omwonende stammen onderworpen geweest waren, dank zij den bevruchtenden arbeid van Samuel, Israëls grooten reformator, tot nieuwe levenseenheid samengesmeed. In langdurigen strijd had hij niet alleen de vijanden aan alle zijden teruggedrongen, maar hun ook Israëls macht doen gevoelen, dat, door des Heeren levenskracht aangegrepen, voor het nationale ideaal was ontgloeid en tot een wondere krachtsontplooiing zich had verheven. Zoo was Israël het grootste geworden der Syro-Palestijnsche volken. Maar Salomo heeft het levenswerk zijns vaders ondergraven. Staatsopportunisme tot levenswet verheffend, heeft hij Israëls levensbron vertroebeld, Israëls levenskracht gebroken. En ten slotte hebben Rehabeams zelfvoldaanheid en zelfoverschatting onverwachte kracht verleend aan Efraïms begeeren om Juda te ontronen en zelf als koningsstam de leidende rol in Israël te spelen. En daarmede is Israël uiteengescheurd. Nu verrijzen op den puin hoop van Davids machtig bouwwerk twee nauwelijks levensvatbare plantingen. De eene vindt haar levensgrond in Juda en blijft Davids huis trouw; de andere in Efraïm en verheft Jerobeam ten troon. En als Rehabeam met wapengeweld wil herstellen wat, wijl van God vreemd, ontkracht was weggezonden, doet hij niet anders dan in onzaligen broedertwist ook de laatste krachten verteren, die door het nauwelijks voorbijgegane geslacht in den weg der zelfovergave aan des Heeren dienst voor Israël waren gewonnen. Israël is voorgoed ontkracht.

En dat geschiedt op een oogenblik, waarop Egypte, sinds de dagen van Ramses III (± 1200

v. Chr.) steeds meer in machteloosheid weggezonden, onder leiding der Libysche delta-vorsten tot nieuw leven ontwaakt, en de personen van den Edomiet Hadad en den Efraïmiet Jerobeam de tegenstanders van Davids huis in bescherming neemt en naar de gunstige gelegenheid uitziet om zich weer met de Palestijnsche zaken bezig te houden en zijn eeuwenoude rechten(!) op de Syro-Palestijnsche landen opnieuw te doen gelden.

Dat geschiedt in een tijd, waarin de Syrische landen steeds meer den invloed der toestroomende Arameërs ondergaan, die èn in Hamat èn in Damaskus centra vormen van rijken, wier behoeften aan „levensruimte” hun straks dwingen zal om niet alleen elkander steun te bieden maar tevens hun invloed zuidwaarts uit te breiden, ten einde hun aandeel in den wereldhandel te kunnen opeischen.

Dat geschiedt in een tijd, waarin het door de krijgsmachtige Assyriërs beheerschte rijk van Ninevé onder den eersten Tiglat-Pileser zijn tocht naar het Westen aanvangt en zijn invloed

tot aan het strand der Middellandsche Zee gelden doet. Wel zal de wereldheerschappij minder gemakkelijk verkregen worden dan het hem in eersten aanloop toescheen. Maar reeds nu begint Assyrië's slagschaduw zich aan den Syro-Palestijnschen hemel te doen gevoelen, en te zijner tijd zal ook Israël Assyrië's macht als een dreigend slagzwaard op zich zien aankomen.

Wel donker is Israëls hemel!

Wel duur betaalt het Rehabeams verdwazing! Het valt uiteen op een moment, waarop meer dan ooit eenheid geboden is.

Het valt uiteen, omdat het in des Heeren land een plaats heeft ingeruimd aan „andere goden” en opnieuw voet heeft gegeven aan de aloude dwaling, als zou de Heere zijn woord: „Gij zult geen andere goden hebben Mij ten trots” vergeten hebben en bereid zijn „andere goden” nevens Zich te dulden.

Israël zal ervaren: „Ik, de Heere, uw God, ben een ijverig God”.

HOOFDSTUK II.

In Samaria.

Zoo is dan Jeruzalem teruggezonden tot den rang van hoofdstad van een onbetekenend klein rijkje, dat van de weinig vruchtbare, indien al eenig voedsel biedende berghellingen van Zuid-Kanaän leven moet, behalve in zijn hoofdstad weinig militair-gewichtige plaatsen bezit en dus gemakkelijk, vooral van het Zuiden uit, onder den voet kan worden gelopen. Naast Jeruzalem verheft zich Sichem, tot dusver de „ongekroonde koningin van Kanaän”. De stad draagt nu weer den koningsmantel, want ze is door Jerobeam, die hierin het voorbeeld volgde van Abimelech, den zoon van Gideon, tot residentie verheven. Naast? neen boven Jeruzalem; want Sichems heerscher zwaait den scepter over het grootste en vruchtbaarste gedeelte van Kanaän, terwijl ook Oost-Jordaanland, voor zoover Israëls wil hier nog wet is, zijn blik niet naar Jeruzalem, maar naar Sichem richt. Jero beams ster toont meer luister dan die van Davids huis. Efraïm verheft zich verre boven Juda, en Jeruzalem moet het aanzien, dat de zuidelijke grens van Jero beams gebied op een afstand van nauwelijks twee uur langs haar muren loopt.

Plotseling komt uit het Nijldal een vloedgolf aanrollen, die beider kracht verbreken, beider rijkdom verteren zal. De beheerscher van Noord-Egypte, de Libysche farao Sisak wil de dagen van weleer doen herleven, toen Kanaän Egypte's wingewest was en haar stadskoningen Egypte's gehoorzame vazallen waren; de dagen van weleer, toen de farao met zijn keurtroepen de brug had bezet, die Nijldal en Eufraat-Tigris-vlakte met elkander verbindt, en zijn deel kon opeischen aan den wereldhandel van die dagen. Met intense

belangstelling heeft Sisak den gang van zaken in Jeruzalem en Sichem gevolgd. Rehabeams verdwazing is koren op zijn molen en Efraïms heerschzucht kan aan Sisak's verstrekkende plannen dienstbaar zijn. En wanneer dan bovendien Juda Efraïm gaat benauwen en Efraïm gewapend weerstand biedt, dan is voor Sisak het oogenblik aangebroken, waarop hij zich persoonlijk in beider twist mengen kan en beiden de volle zwaarte van Egypte's macht kan doen gevoelen.

Natuurlijk heeft Juda het meeste te lijden. Zelfs de koningsstad kan geen weerstand bieden en Rehabeam moet (1 Kon. 14 : 25) het aanzien, dat de door Salomo opgestapelde rijkdommen van paleis en tempel naar het Nijldal worden gevoerd. Maar ook Efraïm wordt niet gespaard. Jero beam moet zelfs geheel zijn West-Jordaansch gebied in de handen van den farao laten en trachten in Pniël nog iets van zijn koningsheerlijkheid te redden (1 Kon. 12 : 25). Wel kan straks, wanneer de vloedgolf voorbij is, althans de schijn worden gered, wanneer Rehabeam zich met de koperen schilden van zijn lijfwacht tevreden stelt (1 Kon. 14 : 27) en Jero beam weer naar Sichem kan terugkeeren (1 Kon. 14 : 2). Maar meer dan schijn is het niet, en Jero beam moet alle krachten inspannen om zich te handhaven, vooral waar Jeruzalems tempel met zijn offerdienst en feesten altijd weer van de eenheid van het volk des Heeren spreekt en Jero beams koningschap als separatistisch brandmerkt.

Jero beam grijpt naar wat hem hoogste staatsmanswijsheid toeschijnt: de politieke scheiding moet door een godsdienstige gevolgd worden. Niet zóó, als zou hij aan den dienst des Heeren

een einde willen maken. De Heere is en blijft Israëls God, ook voor Jerobeam en de zijnen. Maar Hij zal door Jerobeam en zijn volk op eenigszins andere wijze worden gediend. De beeldlooze dienst, die alleen in de ark een zichtbaar middel had, dat spreken kon van des Heeren „wonen” in den tempel, zal moeten plaats maken voor een andere, die wel niet den Heere zal afbeelden, maar dan toch in zichtbaren vorm een indruk zal geven van Zijn alles overtreffende macht. Jerobeam zal den weg betreden, dien Aäron in vroeger dagen reeds gewezen had: des Heeren alvermogen aanschouwelijk voor oogen stellen door het beeld van een stierkalf, dat duidelijker dan de ark getuigen zal van des Heeren tegenwoordigheid en van zijn bereidheid om met Zijn macht Israël bij te staan. Zoo zal een drievoudig doel worden bereikt. In de eerste plaats zal de band met het verleden van vóór Mozes tijd weer worden aangeknoopt en de gedachtengang van „de vaderen aan de overzijde van de Rivier” (Joz. 24 : 2) weer worden voortgezet. In de tweede plaats zal aan de behoefte des volks worden tegemoet gekomen, dat een zichtbaar teeken vraagt van het „wonen” des Heeren in zijnen tempel. En eindelijk zal daardoor de afstand worden verkleind tusschen Israël en zijn Kanaänietische medeburgers, die zich geen god kunnen denken zonder een zichtbaar teeken.

Diezelfde staatsmanswijsheid brengt Jerobeam er toe om twee „koninklijke heiligdommen” te stichten. Natuurlijk niet op willekeurige plaatsen. Ook hier moet de band met het verleden weer worden aangeknoopt. Daarom zijn Bètel en Ai als vanzelf aangewezen. Bètel met zijn „heilige plaats” uit Jakobs dagen, waar reeds in de dagen der Richteren de ark stond (Richt. 20 : 26) en in Samuels dagen een druk bezocht heiligdom stond (1 Sam. 10 : 3); en Dan, waar in den Richtertijd nakomelingen van Mozes lange jaren het priesterschap hadden uitgeoefend tot in de dagen van Samuel toe (Richt. 18 : 31). Bètel en Dan: het eerste gelegen naast den grooten heirweg, die Sichem en Jeruzalem verbindt, juist aan de grens van Benjamin en Efraïm, en dus voor alle bewoners van Midden-Kanaän de aangewezen plaats; en Dan, gelegen in het hoge Noorden bij de bronnen van de Jordaan, gemakkelijk dus te bereiken voor de stammen, die ten Noorden van de vlakte van Jizreël wonen en die daarom minder contact met Midden-Kanaän hebben.

Diezelfde staatsmanswijsheid brengt Jerobeam er tevens toe om zelf als priester op te treden. Staan niet overal in de oud-Oostersche wereld de koningen aan het hoofd der priesterschappen van hun volk? Is niet overal het politieke en het staatkundige gezag in eenzelfde hand en wordt daardoor niet de eenheid van den staat bevorderd? En dan moet bovendien de toegang tot het priesterschap voor allen open staan. Een einde moet worden gemaakt aan het prerogatief van den stam van Levi en teruggegrepen moet worden op het aloude gebruik, dat aan „Israëls jongelingen” het recht van offeren geeft (Exod. 24 : 5), voor welk recht reeds in Mozes' dagen mannen als Korach, Datan en Abiram hadden gestreden (Num. 16 : 4). Dat alles leert zijn staatsmanswijsheid aan Jerobeam, die bovendien — en zeker niet ten onrechte! — van oordeel is, dat deze maatregelen niet onwelgevallig zullen zijn aan de Kanaänieten, die door Salomo's maatregelen wel in den kring van Israël waren opgenomen, maar daarmede allerminst hun eigen denkvorm hadden opgegeven.

Staatsmanswijsheid! Maar Jerobeam vergist zich, als hij meent, dat Israël in de eerste plaats een „nationale” en eerst daarna een „religieuse” eenheid is. Hij vergist zich, als hij zich vrij waant in de keuze der middelen om de zelfstandigheid van zijn gebied tegenover Juda en Jeruzalem te handhaven. De levensgrond, waaruit Israël opwast, is religieus van aard. Het is de dienst des Heeren, die de twaalf stammen tot een volk maakt. Het is de zelfovergave aan „der vaderen God”, die „Jakobs zonen” samenbindt en hun een plaats verzekert in het midden der volkeren. En zoodra dit niet meer gevonden wordt, valt Israël uiteen, zinkt het ontkracht weg.

Wat is deze man Ahia's woord vergeten, tot hem in den Naam des Heeren gesproken! „Tien stammen geef Ik u”; dat heeft hij goed onthouden; maar de daaraan verbonden voorwaarde is Jerobeam vergeten. „Zoo gij hoort naar alles, wat Ik u gebied, en in mijn wegen wandelt, en doet wat recht is in mijn oogen door mijn inzettingen en mijn geboden in acht te nemen” (1 Kon. 11 : 38). Dat was de voorwaarde. Maar in plaats van des Heeren gebod heerscht Jerobeams staatsmanswijsheid, en wanneer de godsman uit Bètel zich tegen Jerobeams altaar richt, dan weet de koning niet anders te doen dan het bevel geven om dien godsman te grijpen. Jerobeam, die des Heeren Majesteit

SEBASTIJE, HET OUDE SAMARIA.

Het stadje Sebastije, schoon gelegen op een berg van 100 meter hoogte in centraal Palestina, is de schamele opvolgster van het oude en eens zoo beroemde Samaria, welks zonden door Amos en andere profeten worden gegispt. Samaria, een stichting van Omri, den vader van Achab, uit ongeveer 880 vóór Christus, was gedurende langen tijd hoofdstad van het Noord-Israëlietische rijk, en wel tot de inneming door den Assyrischen koning Sargon in 722 vóór Christus. De ligging is buitengemeen gunstig: goede wegen leiden westelijk naar het kustgebied, zuidelijk (over Sichem) naar Jerusalem, noordelijk naar Galilea. — Daar het oude Samaria een groote rol speelde in den Israëlietischen koningstijd, geven wij nog eenige plaatjes van die stad (no. 6 tot 11).

heeft aangerand, acht zich geroepen voor eigen majesteit in de bres te springen. Hoflucht is blijkbaar doodelijk voor godsvrucht!

Daarmede heeft Jerobeam zijn eigen vonnis geveld. En tevens dat van zijn volk, dat het eene koningshuis na het andere met van bloed druipende handen zal zien grijpen naar Israëls kroon, oorlogsgeweld en burgerkrijg over zich heen zal zien gaan, het vaderland steeds dieper zal zien wegzinken en de grenzen steeds meer zal zien vernauwen, totdat eindelijk Assyrië's legermacht ook aan den laatsten schijn van zelfstandig volksbestaan een einde maakt en Israël roemloos ondergaat in den wirwar der

volkeren, omdat het al des Heeren geboden verliet, beelden vereerde, de baäls en astarte's diende en op des Heeren waarschuwend vermaan geen acht sloeg.

Met den steun van het leger heeft Baësa aan Jerobeams koningshuis een bloedig einde bereid, nauwelijks vier en twintig jaar na het drama van Sichem. „Geen levende ziel” is overgelaten (1 Kon. 15 : 19). Een nieuw begin? Ja, maar van nog meer rampspoed! Want nog onder Baësa's regeering ziet Benhadad I van Damaskus de kans schoon om Israëls macht te beknotten. Wel heeft hij een verbond met Baësa aangegaan, maar wanneer Asa's geld

Damaskus' hart verteedert(!), dan grijpt de Arameër zijn ouden bondgenoot in den rug aan en weet hij een lang gekoesterden wensch in vervulling te doen gaan. Door zijn handel met Tyrus en Sidon heeft Damaskus de vrije beschikking noodig over den eenigen weg, die gedurende het gansche jaar toegankelijk is en niet over de hoogten van den Antilibanon en den Libanon voert. Damaskus heeft behoefte aan den eeuwenouden weg, die eerst in zuidwestelijke richting afdaaft naar het Jordaan-dal, de rivier vlak ten zuiden van het meer Semachonitis overschrijdt, vervolgens het gebergte bij Safed beklimt en dan naar het Noord-Westen ombuigt om zoo naar Tyrus af te dalen. En terwijl Baësa tracht door het versterken van Rama den handelsweg af te sluiten, die over Jeruzalem zuidwaarts voert, en zoo Juda's leven af te snijden, doet Benhadad een inval in Noord-Galilea en ontruikt aan Israël het geheele gebied ten Noorden van het meer van Kinneret (1 Kon. 15 : 20). Daarmede heeft Damaskus vasten voet gekregen in West-Jordaanland en is het Israëls meerdere geworden. En dat te meer, waar zich aan Israël het droeve noodlot voltrekt, dat aan alle vervreemding van den dienst des Heeren verbonden is: innerlijke verzwakking en onderlinge verdeeldheid. Zes en twintig jaar na den ondergang van Jerobeams huis wordt Baësa's zoon door Zimri gedood en zijn huis „weggevaagd” ten bewijze, dat geen koningshuis levenskracht en bestaansrecht heeft, dat Israëls God gelijk maakt aan „de andere goden” (1 Kon. 16 : 9—13).

Daarmede legerd zich de donkere nacht van den burgeroorlog over land en volk. Omri rukt met het leger tegen Zimri op, die nauwelijks tijd heeft gehad het paleis te Tirza, dat nog weerklinkt van de doodskreten van Baësa's kroost en verwanten, te reinigen van het bloed der verslagenen. De koningsburcht houdt geen stand voor Omri's aanval en na zeven dagen ziet Zimri geen anderen weg dan in den brand der koningsstad zich een levenseinde te bereiden (1 Kon. 16 : 18).

Maar nauwelijks is Zimri gestorven, of de soldaten-koning Omri vindt in Tibni een anderen tegenstander tegenover zich. Vijf jaren lang duurt de burgeroorlog en bestrijden de zonen van eenzelfde huis elkander te vuur en te zwaard. Geleidelijk echter doet zich Omri's overmacht gevoelen, totdat eindelijk Tibni's partij beslissend wordt geslagen en Omri de

onbestreden beheerscher wordt van Noord-Israël.

Nu schijnt een periode van bloei voor Israël te zijn aangebroken. In Omri heeft een man de teugels van het bewind gegrepen, die een krachtigen wil paart aan een helderen blik en die een open oog heeft voor wat eisch is der omstandigheden. Twee dingen zal hij voor Israël doen. Hij zal het een koningsstad geven, die aan alle oorlogsgeweld het hoofd kan bieden en onder alle omstandigheden den koning in staat zal stellen de banier van den staat in de hand te houden. En ook zal hij Israëls politiek een gansch andere richting geven. Tot dusver hebben Israëls koningen niet anders gedaan dan Juda bestrijden, natuurlijk met geen ander gevolg dan dat eigen kracht werd verteerd en Damaskus' invloed vergroot. Omri ziet het gevaar, dat hier dreigt. Daarom zal hij vrede zoeken met Juda en al zijn krachten wijden aan den herbouw van Noord-Israël, waarbij hij tegenover Damaskus steun zal zoeken bij de Fenicische steden.

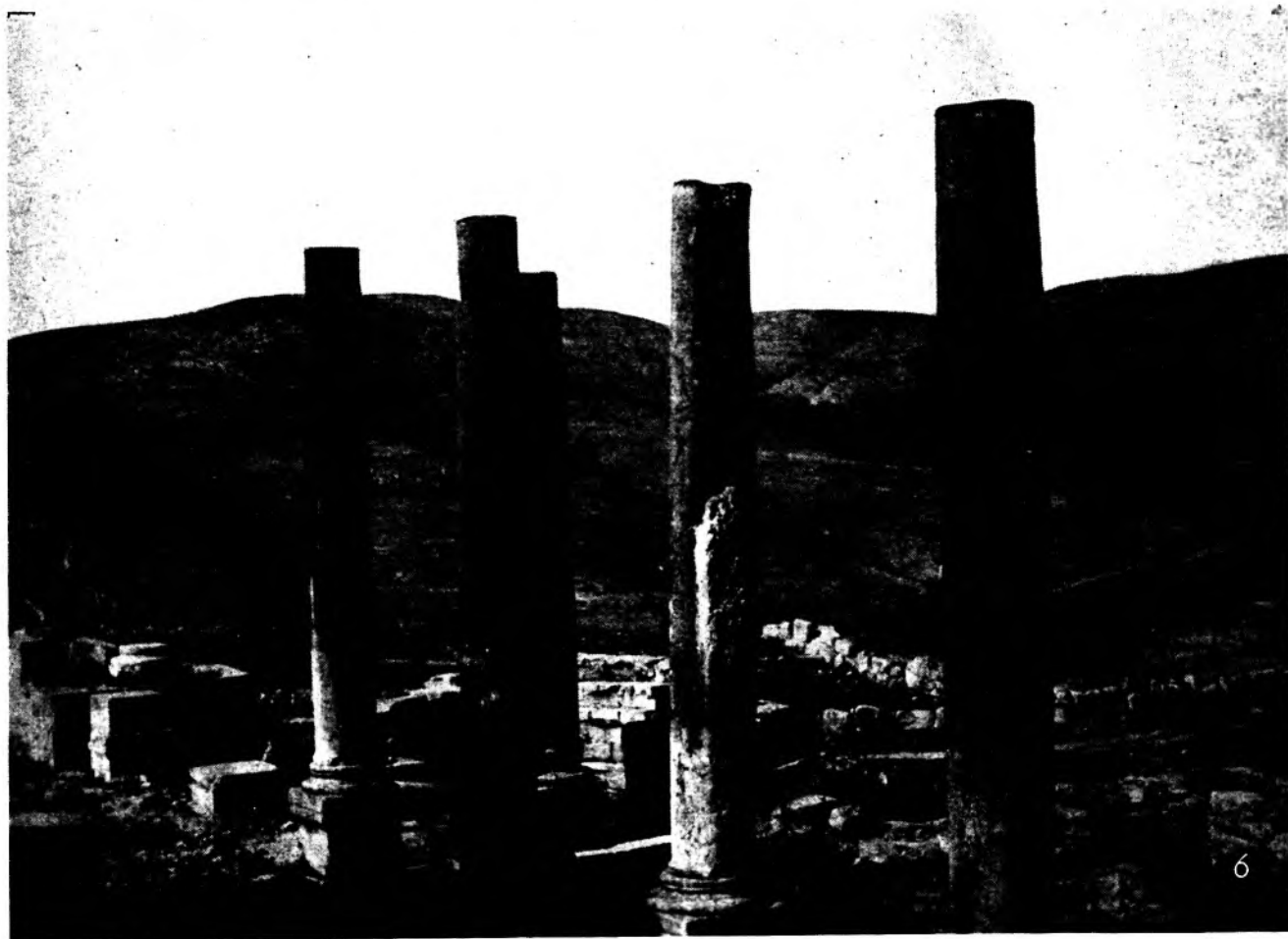
Indien Omri een tweede David ware geweest! Welk een toekomst zou zich voor zijn huis ontsloten hebben en welk een heerlijkheid zou Noord-Israëls deel zijn geworden! Maar helaas, zoo staat het niet. Als militair genie moge hij hem nabij zijn gekomen, van Davids godsdienstig leven is bij Omri niets te bespeuren. Geen oog heeft hij voor Israëls eigensoortig karakter. Voor zijn bewustzijn is de Heere niet meer dan een der vele goden, eenzelfde wezen als de goden der andere volken. Waarom zou dan niet naast den dienst des Heeren de dienst van andere goden worden bevorderd, wanneer het welzijn van den staat dit eischt? De god van het stierkalf in Bétel is in het wezen der zaak een der vele baäls, die in de Syro-Palestijnsche landen worden vereerd. Althans, zoo ziet Omri het. Van den aard en het karakter van des Heeren „onderricht”, zooals dat door Mozes' dienst tot Israël gekomen en in wettelijken vorm in „het boek der wet” is neergelegd, daarvan weet Omri niets. Het stierkalf acht hij met evenveel recht de representant van Israëls God als de zon dat is van Mardoek, de maan van Sjin. Zoodra dan ook Israëls bondgenootschap met Tyrus de vorming van een Tyrische handelskolonie in Israëls hoofdstad met zich medebrengt, is er zijnerzijds niet het minste bezwaar, dat in Samaria een tempel voor Melkart, den Tyrischen zonnegod, wordt opgericht. En als Damaskus hem dwingt ook

voor haar kooplieden een handelswijk in Samaria in te ruimen, ziet Omri er niet het minste bezwaar in, dat ook aan Hadad, den staatgod van Damaskus, goddelijke eer wordt bewezen op Israëls heiligen bodem. Zoo breekt Omri met de eene hand af wat hij met de andere opbouwt, en leidt hij Israël in wegen, die met onverbiddelijke zekerheid tot Israëls ondergang leiden, m o e t e n leiden, omdat Israël het volk des Heeren zijn zal, of het zal n i e t zijn.

In het koninklijk paleis van Samaria, „de trotsche kroon der dronkenen van Efraïm” (Jes. 28 : 1) heerscht na Omri's dood diens zoon Achab met de Tyrische prinses Izebel naast zich. Vandaar overziet hij den wijden omtrek. Westwaarts ontsluit zich het dal, dat naar het zeestrand neergolft en welks wondere vruchtbaarheid het zelfs, nog heden ten dage den

naam van „gerstdal” geeft. Zuidwaarts slingert zich de weg naar Sichem, het oude Kanaänietische heiligdom met den waarzeggerseik. Noordwaarts golven de bergen, steeds breedere dalen vormend en steeds meer op hun glooiende hellingen gelegenheid biedend voor landbouw en veeteelt, verder naar Jizreëls vlakte. Sterk is Samaria als weinige. De berg, waarop Achabs koningsstad door zijn genialen vader gebouwd is, staat los van het omringend gebergte, en al mogen zijn hellingen glooiend zijn, ze zijn steil genoeg om den aanvaller bijna onoverkomelijke moeilijkheden in den weg te leggen, vooral wanneer dikke muren zijn weg versperren.

Achab voelt zich veilig in zijn koningsburcht. Tyrus steunt hem tegenover Damaskus en aan den broedertwist met Juda heeft hij een einde gemaakt, nu zijn dochter Atalia de eerste

DE OMGEVING VAN SAMARIA.

De omgeving van Samaria is bergachtig. Bij de oude zuilen uit het begin van onze jaartelling waart ons oog over een landschap, zooals Omri en Achab, Elia en Eliza het ongeveer ook hebben gezien.

gemalin is geworden van Joram, den oudsten zoon van Josafat, den koning van Juda. Nu kan hij dus beginnen met die hervorming, die noodig is om Noord-Israël de daaraan toekomende plaats te geven in het midden der Syro-Palestijnsche volken. Een einde moet worden gemaakt aan het exclusieve karakter van Israëls godsdienst. Een nieuwe stap moet worden gedaan op den door Jerobeam gewezen weg. Ook in Samaria moet een pantheon worden geschapen, aan het hoofd waarvan „der vaderen God” zal tronen met andere goden naast zich. De tempel van den Tyrischen zonnegod zal voortaan niet slechts een plaats van aanbidding zijn voor Izebel en haar landgenooten, maar ook voor Achab en zijn hofkring, ja, voor allen, die met hem van Melkarts macht overtuigd zijn. En naast Melkart zijn het Baäl en Asjera, die in Samaria hun plaats van vereering krijgen. Hier wordt naar oud-Kanaänietischen trant de natuurkracht vereerd en hult vuige zinnelust zich in het reine gewaad der religie (1 Kon. 16 : 32 v.). Zelfs wordt de staatskas opengesteld voor Melkarts profeten, opdat aan iedereen duidelijk zij, dat voortaan voor hen even goed plaats in Israël is als voor de profeten des Heeren (1 Kon. 18 : 19).

Zoo denkt Achab zich Israëls toekomst.

Maar opeens staat daar vóór hem de Gileaditische herder Elia. Diens naam „Mijn God is Jahwe” (de Heere) is tevens diens levensprogram. Wat Jerobeam deed is hem een gruwel. Wat Achab doet, verfoeit hij uit de diepste diepte van zijn hart. Israël heeft voor zijn bewustzijn slechts één God: de Heere, Israëls „man”, Israëls „maker”; de Heere, die Israël uit het zoo lange jaren kinderlooze huwelijk van Abraham en Sara als een plante des geloofs heeft doen opgroeien, het uit Egypte's diensthuis heeft „gered”, het in Sinai's woestijn heeft „onderricht”, het in Kanaän een erfbezit heeft gegeven en sindsdien met onbezweken trouw heeft geleid; de Heere, de God des eeds en des verbonds, die Zijn „inzettingen en rechten” handhaaft tegenover vorst en volk en Die zich Zijn eer niet laat rooven door eenig „maaksel van des menschen hand”; de Heere, die niet „'n god” is, maar „God”, de eenige God, de Schepper van hemel en aarde, die zit boven het rumoer der volken, Wiens raad alleen bestaat en die al Zijn welbehagen doet.

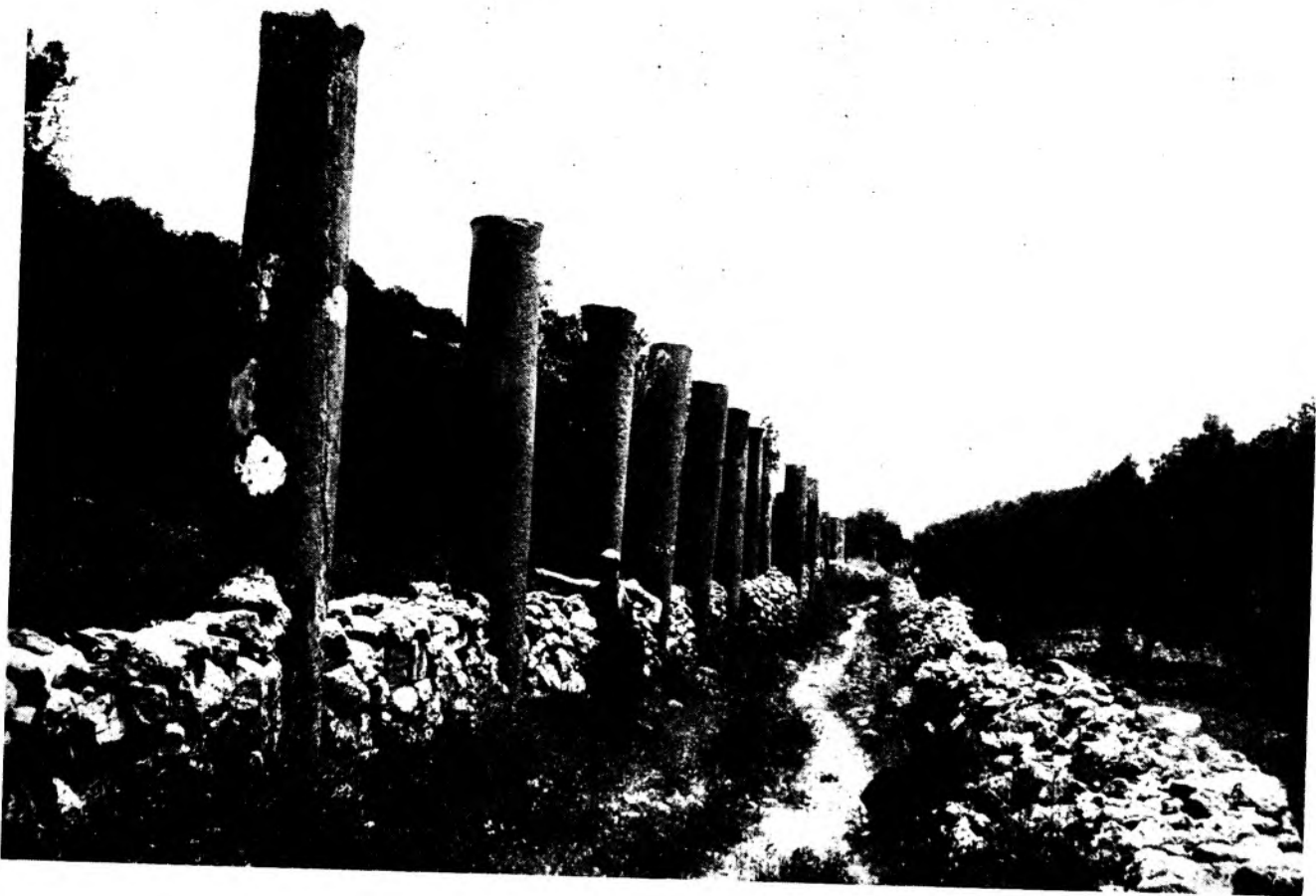
Elia, de man uit Tisbe.

Een man van gelijke beweging als ieder ander (Jak. 5 : 17), maar die in den verborgen omgang met den Eeuwige geleerd heeft, dat liefhebben geven is en dat God liefhebben niet meer of minder is dan zich aan Hem, aan Zijn leiding en aan Zijn dienst overgeven, eens en voor altijd, zonder restrictie en onvoorwaardelijk. Een menschenkind als ieder ander, nu eens voor niemand en niets terugdeinzend, vorst en volk trotseerend in de mogendheden des Heeren (1 Kon. 18 : 17 v., 21), dan weer vluchtend voor het dreigwoord van één enkele vrouw (1 Kon. 19 : 2 v.) en mistroostig zijnen Zender vragend ontheven te worden van zijn opdracht, waardoor hij zich verpletterd gevoelt (1 Kon. 19 : 4) en zijn ziel uitstortend in bittere klacht over vereenzaming en verlatenheid (1 Kon. 19 : 10, 14). Met klimmende ergernis heeft hij de politiek van Omri's huis gevolgd, met steeds grootere ontroering gezien hoe kring na kring den Heere verliet en „andere goden nahoereerde”. En steeds krachtiger is in zijn ziel de wensch opgekomen, dat het den Heere mocht behagen tegenover Melkart, den zonnegod van Tyrus, van wien zijn vereerders regen en vruchtbaarheid verwachtten, Zijn almacht te toonen door en regen en vruchtbaarheid aan Kanaän te onthouden en daarmee Melkarts algeheele machteloosheid voor aller oog in het helderste licht te stellen. En die wensch heeft zich in den liefdegloed zijner ziel omgezet in de bede, dat hij, Elia, in het midden van zijn volk als des Heeren gevolmachtigde verwaardigd mocht worden om die onmacht te demonstreeren.

Zoo heeft Elia geworsteld in het gebed, zóo lang, totdat de Heere hem de gevraagde volmacht verleent door in zijn ziel de innerlijke zekerheid van de vervulling zijner bede te doen geboren worden en hem den moed te geven naar Samaria te gaan, zich voor Achab te stellen en hem de ontzaglijke woorden in het aangezicht te slingeren:

Bij het leven van den Heere, Israëls God, in Wiens dienst ik sta: deze jaren zal er dauw noch regen wezen tenzij dan op mijn woord!

Dauw noch regen! Wat dat inhoudt, dat weten en Elia en Achab. Geen klaterende bron wordt meer gehoord; geen fontein geeft meer water; geen vocht daalt meer neer op de velden; alles, alles verschroeit en verdort onder de felle zonnestralen, nimmer getemperd door wel-

ZUILENRIJ TE SAMARIA.

Herodes noemde het oude Samaria uit den tijd van Omri ter eere van keizer Augustus, wiens Grieksche naam *sebastos* = de vereerenswaardige luidde, *Sebaste*, nog duidelijk te herkennen in den tegenwoordigen naam *Sebastije*. Zuilenrijen uit den tijd of uit de eeuw van Herodes, dus omstreeks het begin van onze jaartelling, liggen aan de zuidzijde van een groot ruïne-gebied; die op onze plaat zijn de overblijfselen van een ongeveer 1700 meter lange rij, die rondom den berg van Samaria liep. Men ziet, dat ze nu staan naast een pad temidden van olijvengaarden. Ze behooren tot de merkwaardigste bezienswaardigheden van het Heilige Land.

doende wolken; geen gras groeit meer, geen koren schiet meer op; gansch Kanaän als met een lijkwade overdekt. En dat, omdat ik het zeg, ik, de dienaar van Hem, Dien gij, Achab, hebt ingeruild tegen den Tyrischen zonnegod. „Dauw noch regen”, een oordeel Gods over land en volk: de staf des broods verbroken (Levit. 26 : 26), hongersnood in het land, mensch en vee versmacht, allerlei ziekten en kwalen onder het volk.

Dauw noch regen! Daarmede is de worsteling begonnen tusschen den Heere en Melkart, tusschen Elia en Achab, tusschen verbondsgod en verbondsvolk. Tevergeefs worden de offers aan Melkart verdubbeld, de gebeden tot den

baäl verveelvoudigd. De hemel blijft van koper, de zonnestralen blijven branden, zelfs geen wolkje als eens mans hand vertoont zich aan den horizon. Totdat Elia aan de beek Krit geleerd heeft, dat de Heere de machtige is om onder alle omstandigheden de zijnen van spijs en drank te voorzien, en zelfs in Sarfat — in het land van Melkart! — in staat te zijn op een voor den mensch onbegrijpelijke wijze meelpot en oliekruid altijd weer aan te vullen en hem met het gezin der weduwe voor den hongerdood te vrijwaren, ja, ook daar de almachtige Beschikker te zijn van leven en dood (1 Kon. 17 : 2—24). Als Elia dan op die wijze de geestelijke wapenrusting ont-

vangen heeft, waaraan hij straks behoefte zal hebben, wanneer hij op Karmels hoogten alleen zal staan, geheel alleen tegenover koning en volk, terwijl intusschen Achab ten einde raad is en vreest zelfs geen paard en muilddier meer in het leven te kunnen houden en zoo zijn legermacht geheel ontkracht en zijn militair vermogen volkomen vernietigd te zullen zien — dan is „in het derde jaar” het oogenblik aangebroken, waarop Elia zich aan Achab moet vertoonen: „Ik wil regen op den aardbodem geven” (1 Kon. 18 : 1), Ik, die straks op den Karmel mijn macht zal toonen.

Op den Karmel is naar Elia's bevel (1 Kon. 18 : 19) geheel Israël samengekomen ten einde getuige te zijn van de ontmoeting van des Heeren dienaar met Melkarts „profeten”: een

enkeling tegenover honderden. Maar die enkeling beheerscht allen, óók den koning. Dadelijk neemt Elia het woord en treedt het volk tegemoet met een ontzaglijk verwijt: te hinken op twee gedachten. En onmiddellijk daarna zegt hij, dat nu eindelijk eens moet worden uitgemaakt wie God zal zijn in Israël: de Heere of Melkart. Degene, die het hem geboden offer aanvaardt door het neerzenden van vuur uit den hemel, die zij voortaan met algeheele uitsluiting van den ander, God in Israël.

Welk een ontroerend schouwspel heeft zich daarop voor de oogen des volks ontroid!

Het begint zeer kalm. Het offerdier is op de gebruikelijke wijze toebereid, de ritueele gebeden zijn uitgesproken. Nu is het woord aan Melkart! Maar geen vuur daalt neder. De

8

DE WESTELIJKE POORT VAN SAMARIA.

Het oude Samaria is door de Amerikanen in drie campagnes (1908—1910) opgegraven, welke opgravingen voortgezet zijn in de jaren 1931 en volgende jaren. Men vond daarbij onder meer de westelijke poort van de Herodiaansche stad met twee ronde torens, die men op onze plaat duidelijk kan onderkennen.

gebeden worden herhaald. Maar het offer blijft onaangeroerd liggen. „Antwoord ons, Baäl!” Maar het antwoord blijft uit. Dan beginnen de ekstatische dansen, en hinken en springen de baälpriesters rondom het altaar, uren achtereen. Niets helpt, ook niet wanneer ze zich met messen verwonden, opdat het zien van hun eigen bloed Melkart tot ingrijpen zou dwingen. Maar weldra vermindert hun aantal. Steeds meerderen zinken ontkracht ter aarde, in machteloze stuipreukingen zich wentelend over den grond. Zoo gaat ook de middag voorbij. Ieder is meer dan verzadigd van de machteloosheid van den Tyrischen zonnegod.

Daar nadert de tijd, dat in Jeruzalems tempel het avondoffer zal worden ontstoken: om drie uur in den middag. Elia treedt weer naar voren. Nu niet meer met spot. Nu wordt het ernst, heilige ernst. Hij beveelt het volk nader te komen. Ieder moet zien wat er nu gebeuren gaat. Elia begint met het herbouwen van des Heeren altaar, welks steenen over den gewijden grond verspreid liggen ten teken van de vermeende machteloosheid van Israëls God. Daarna brengt hij het offer in gereedheid, waarna alles overgoten wordt met water, zóó overvloedig, dat alles van water druipt en ook de groeve boordevol staat.

Elia's helpers zijn teruggetreden. Elia staat weer alleen. Zijn profetisch oog schouwt over Samaria's bergen naar den Sion, waar straks Aärons zonen in naam des volks den Heere dank zeggen voor genoten zegen en in het offer het verbond vernieuwen. Daar verheffen zich Elia's handen ten hemel. Onbeweeglijk staat hij daar in het volle licht. Zijn handen raken het altaar niet aan, maken geen mysterieuze bewegingen over het offer. Ten hemel zijn zij geheven, vanwaar Elia straks de vuurstraal zal afbidden, die het offer moet verteren. Geen onzekerheid leeft er in zijn hart. Hij weet, dat de Heere hem straks hooren zal. Hij weet, dat straks de wolken scheuren zullen en de vuurvlam neerdalen zal. Zijn ziel is overgoten van hemellicht gelijk rondom hem het zonnelicht glanst. Daar gaan de lippen open en klinkt het over den Karmel:

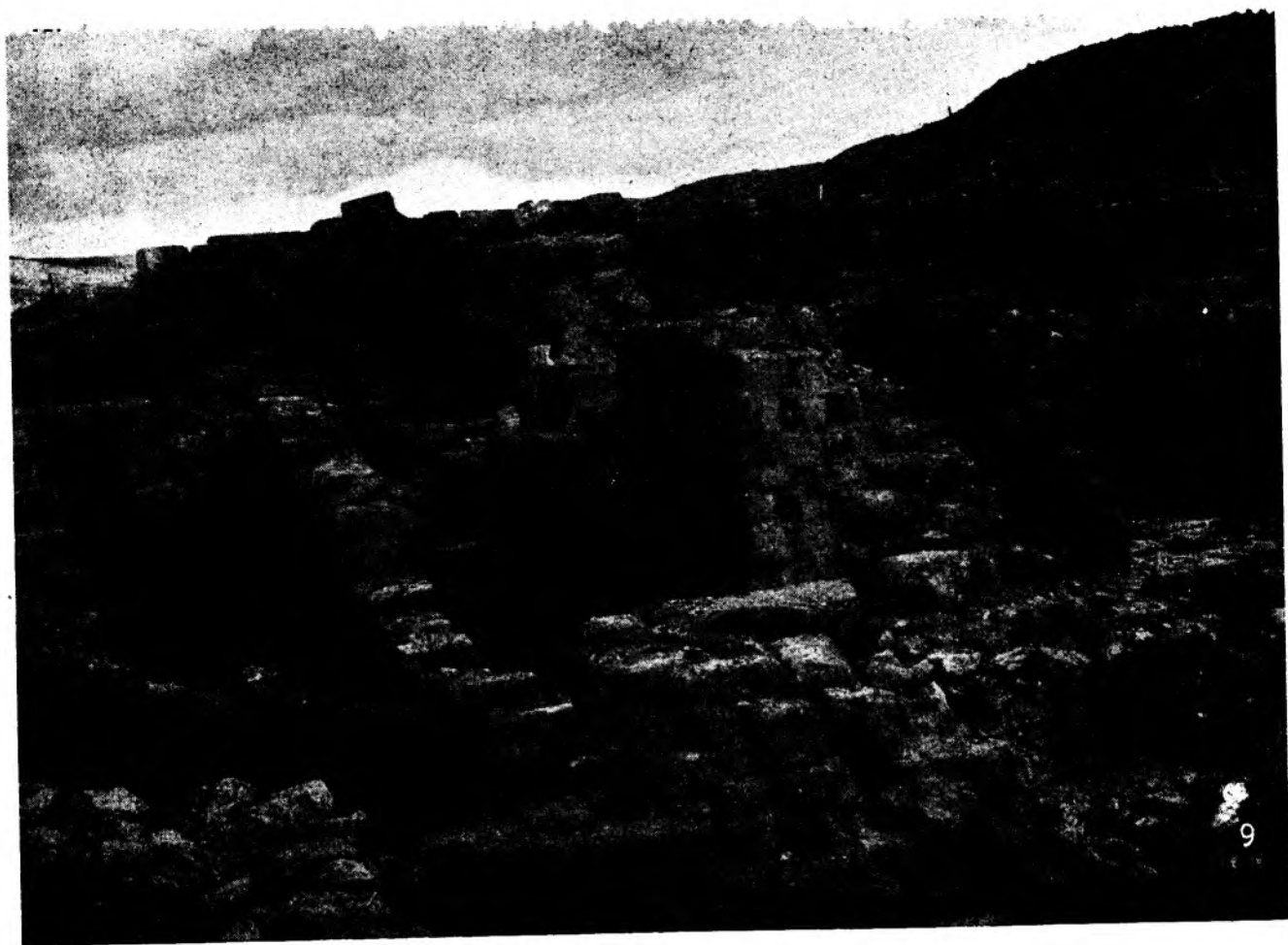
„O Heere, God van Abraham, Izak en Israël! laat heden ervaren worden, dat Gij God zijt in Israël en dat ik Uw dienaar ben en al deze dingen naar uw woord heb gedaan. Antwoord mij, Heere! antwoord mij, opdat dit volk

erkenne, dat Gij, o Heere, de God zijt en dat Gij hun hart weer omkeert.”

Even sluiten zich de lippen en onbeweeglijk staat Elia's ongebogen gestalte tegen den lichtenden hemel. Hij wacht. De Heere zond hem hierheen. De Heere gebod hem te doen wat hij deed. De dienaar heeft zijn taak volbracht. Nu is het woord aan den Heere. En dan ineens... dan geschiedt het door Elia afgebeden, door enkelen gehoopte, door velen gevreesde wonderteeken. In een onberekenbaar korte spanne tijds is een vuurstraal uit den wolkeloozen hemel neergedaald, en waar zooeven nog het van water druipende offer lag op de twaalf natte steenen, daar ligt nu niets meer. Het hout is tot stof vergaan, het offer is tot asch verteerd, de steenen zijn door den vuurgloed gesprongen. En Israëls verbaasde oogen zien niet anders dan de machtige gestalte van Elia, die nog steeds met ten hemel geheven handen recht op staat, vlak naast de plaats, waar zooeven het altaar stond. Een geweldige vuurgloed is langs hem heen geschoten en toch... geen haar is verzengd, geen draad geschroeid. Des Heeren vlam heeft des Heeren dienaar op even wonderwijze gespaard als hij offer en altaar verteerde.

Als overweldigd door zoo onweersprekelijk machtsbewijs valt het volk ter aarde in aanbidding en eerbiedige bewondering voor Israëls God en galmt het over den Karmel: „De Heere is God! De Heere is God!” Neen, nu staat Elia niet langer alleen. Hij wordt omstuwd door een jubelende schare, die het uitzingt, dat de Heere en Hij alleen God is. Straks wordt het ruischen van den regen gehoord, wanneer „het wolkje als eens mans hand” het gansche zwerk overdekt en het smachtend aardrijk tot verzadiging toe verkwikt wordt door den regen, dien Melkarts dienaren tevergeefs van den Tyrischen zonnegod hadden afgesmeekt.

Maar helaas! Elia's overwinning op den Karmel heeft vorst en volk niet tot den Heere teruggevoerd. Israël is en blijft gebonden aan het stierkalf van Bétel en daardoor aan den baäl. Ahazia verwacht zijn genezing van den vliegendgod van Ekron (2 Kon. 1 : 2 v.v.), Joram blijft den weg betreden van Jerobeam (2 Kon. 3 : 3). En wel schijnt Jehu, nadat hij het oordeel Gods aan Omri's huis voltrokken heeft, Israëls reformator te zullen zijn (2 Kon. 10 : 28), maar ook hij blijft verstrikt in den gedachtengang van

RUINES VAN HET OUDE SAMARIA.

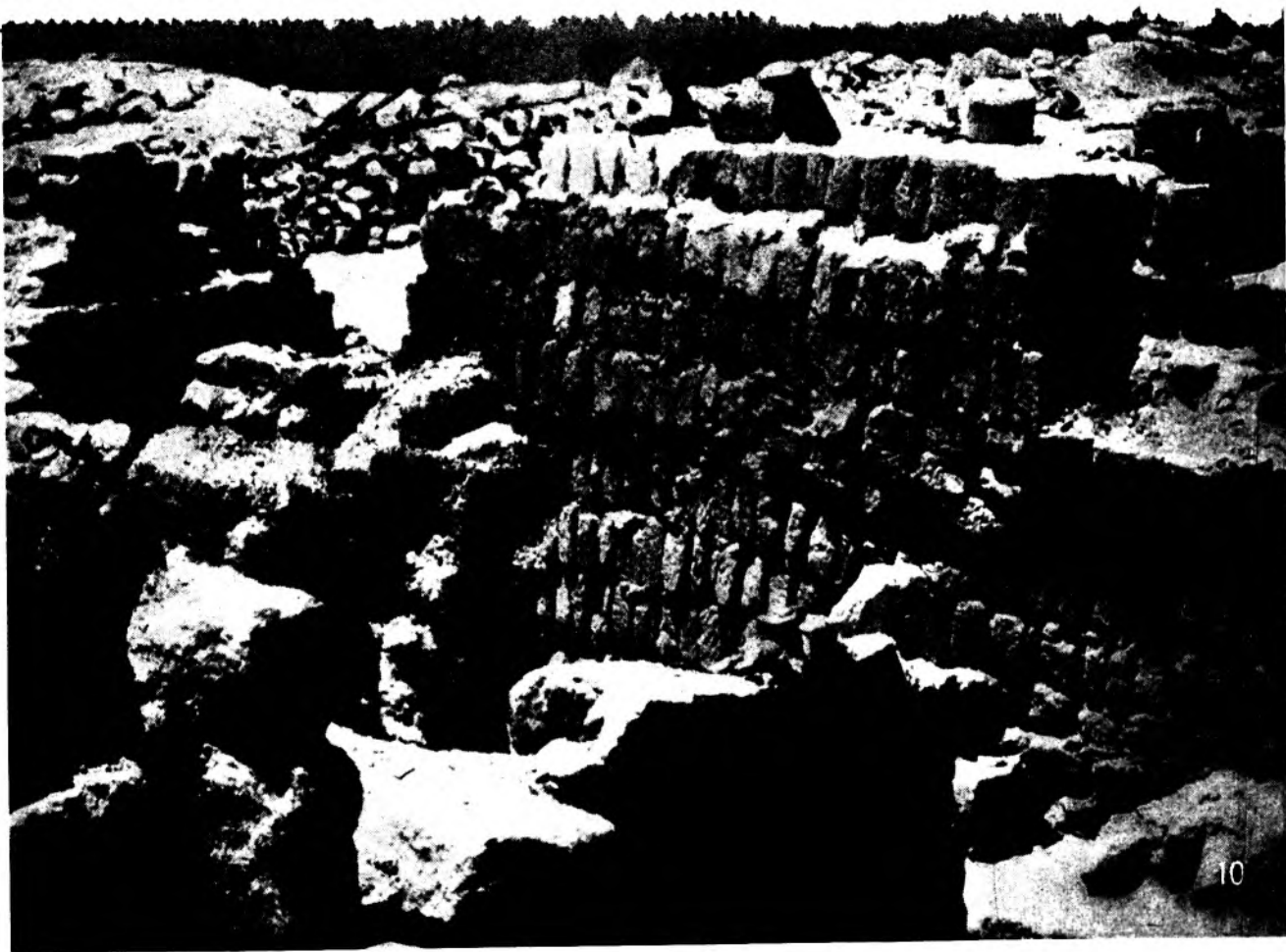
Bij de opgravingen van Samaria (zie bij plaat no. 8) ontdekte men ook de ruïnes van de stad uit den tijd van Omri, dus uit de negende eeuw vóór Christus. Omri's paleis met bijbehorenden tempel, vergroot en omgebouwd door Achab, bleken nog gedeeltelijk bewaard. Hier werden potscherven met Hebreeuwsche opschriften gevonden, die voor onze kennis van oude plaatsnamen en persoonsnamen van groot gewicht zijn (68 stuks) en mooie elpenbeenversierselen (vergelijk Amos 3 : 15).

Jerobeam (2 Kon. 10 : 29). Zoo blijft dan ook aan Eliza, den erfgenaam van het levenswerk van Elia, geen andere weg open dan te grijpen naar het middel, waarvan na Silo's ondergang Samuel begrepen had: het om-zich-heen-verzamelen van gelijkgezinden, ten einde met hen de geschiedenis van eigen volk na te gaan en de daaruit tot hen komende sprake des Heeren te verstaan, daardoor eigen geloofsleven te versterken en zoo in staat te zijn die sprake der historie in den breeden kring des volks uit te dragen. Zoo alleen kon weer als in Samuels dagen in het midden van Israël een kern worden gevormd, die opnieuw ging vragen naar de rechten en inzettingen des Heeren en ieder op eigen wijze den strijd ging aanbinden tegen de

verwordende stroomingen van syncretisme en baälisme, een strijd ook tegen het stierkalf van Bétel, dat steeds meer bewees het bij uitstek geschikte middel te zijn om het volk van den dienst des Heeren weg te lokken en zich aan den eisch des Verbonds te onttrekken. Zoo vormen zich in den lande hier en daar — Bétel, Jericho, 2 Kon. 2 : 3, 5, Gilgal, 2 Kon. 4 : 38, het gebergte van Efraïm 2 Kon. 5 : 22; zie ook 2 Kon. 4 : 1, 6 : 1, 9 : 1 — groepen van „profeten-zonen”, gelijkgezinden, die met hun gezinnen in aparte nederzettingen zijn gaan wonen, ten einde daar evenzoovele haarden te vormen van echt Israëlietisch leven, opdat hun volksgenooten aan hun voorbeeld zouden zien wat het inhield in den weg des verbonds te wandelen.

De rijke zegen echter, aan Samuels levenswerk geschonken én openbaar geworden in de nationale en geestelijke verheffing van het volk, waardoor een kring als die van David en zijn medewerkers geboren kon worden, is aan den profeet Eliza niet geschonken. De leidende kringen des volks beschouwen des Heeren profeten als „gek” en hebben voor hun wijze van doen niet anders dan de grootste minachting (2 Kon. 9 : 11 v.). Noch het bloedig godsoordeel, aan Achabs huis voltrokken (2 Kon. 9 v.) noch de benauwenis, door het steeds verder doordringen der koningen van Damaskus over Jehu's huis gebracht (2 Kon. 13), brengen tot inkeer. En wanneer in de dagen van den tweeden Jero-beam Amos, door den Heere uit den kring der herders van Tekóa — dicht bij Betlehem —

naar Bètel gezonden wordt om daar „in des konings heiligdom”, „in het koninklijk huis” te spreken van den komenden ondergang (en dat in een tijd, waarin welstand en voorspoed heerschten in Israël en Jero beams rijk veel grooter was dan dat zijner vaderen, 2 Kon. 14 : 25), dan wordt hij smadelijk door Bètels opper-priester Amasia bejegend als ware hij een „visionair”, die het slachtoffer is van waan-denkeelden, die als het ware „met molentjes loopt”, en wordt hem ieder verder optreden in Bètel belet met den raad om maar te probeeren in Juda aan den kost te komen (Amos 7 : 12 v.). Deze smadelijke bejegening verhindert echter Amos niet om aan zijn volksgenooten, wier leven opgaat in het streelen hunner zinnen (6 : 1—14), des Heeren oordeelen aan te kon-

HET PALEIS VAN OMRI TE SAMARIA.

Omri bouwde in Samaria een mooi paleis, welks overblijfselen op onze plaat te zien zijn. Hier heeft de vader van Achab gewoond, ook Achab zelf — de groote tegenstander van den profeet Elia. Aan minstens drie binnenhoven lagen de kamers en zalen, waar de koningen van Israël hun verblijf hielden. In meerderheid waren deze kamers en zalen ongeveer 6 meter breed en 10 meter lang; de muren waren zeer dik.

11

STEENEN UIT DEN TIJD VAN ACHAB (TE SAMARIA).

Eens bezocht ik de ruïnes van Samaria met den Deenschen geleerde Dr. Aage Schmidt, oudheidkundige en Assyrioloog, opgraver van Silo. Men ziet hem hier met zijn aanteeckenboek, waarin hij allerlei bijzonderheden van de oude steenen uit den Israëlietischen koningtijd optee kent.

digen. Eenzelfde onweder als de omwonende volkeren treffen (1 : 3 - 2 : 3) en ook Juda niet sparen zal (2 : 4 v.), zal over Israël losbarsten (2 : 6—16); wanneer vijandelijke machten het land zullen binnendringen, Bètels altaren vernietigd zullen worden en Israëls weeldehuizen zullen te gronde gaan (3 : 11—15), dan zullen „de koeien van Basan”, de vrouwen van Israëls rijksgrooten, die nu haar mannen voorgaan in het aanrichten van drinkgelagen, met haar kinderen aan den lijve ervaren wat het zeggen wil, wanneer de Heere „bezoeking doet” (hoofdstuk 4).

Op Amos volgt straks Hosea, die in eigen huwelijksleven een teekening ontvangen moet van wat Israël den Heere aandeed en wiens kinderen, alleen reeds door hun namen, getuigen moeten van komende oordeelen en onafwend-

bare verwerping (Hos. 1 : 1 tot 3 : 5). Met schelle kleuren teekent hij de godsdienstige, zedelijke en sociale verwording, die zich in alle kringen des volks doet gevoelen. „Hoereri, wijn en sterke drank” doen allen hun verstand verliezen (4 : 11). Het volk is rijp voor den ondergang (4 : 14). Toch gaat zelfs nu nog de bede tot bekeering uit:

„Komt, laat ons terugkeeren tot den Heere, want wel wondde Hij, maar Hij wil ons genezen; Hij staat, maar Hij wil ons verbinden.

Na twee dagen doet Hij ons herleven en op den derden dag richt Hij ons op, zoodat we voor Zijn aangezicht leven.” (6 : 1 v.).

„Zegt allen tot Hem:

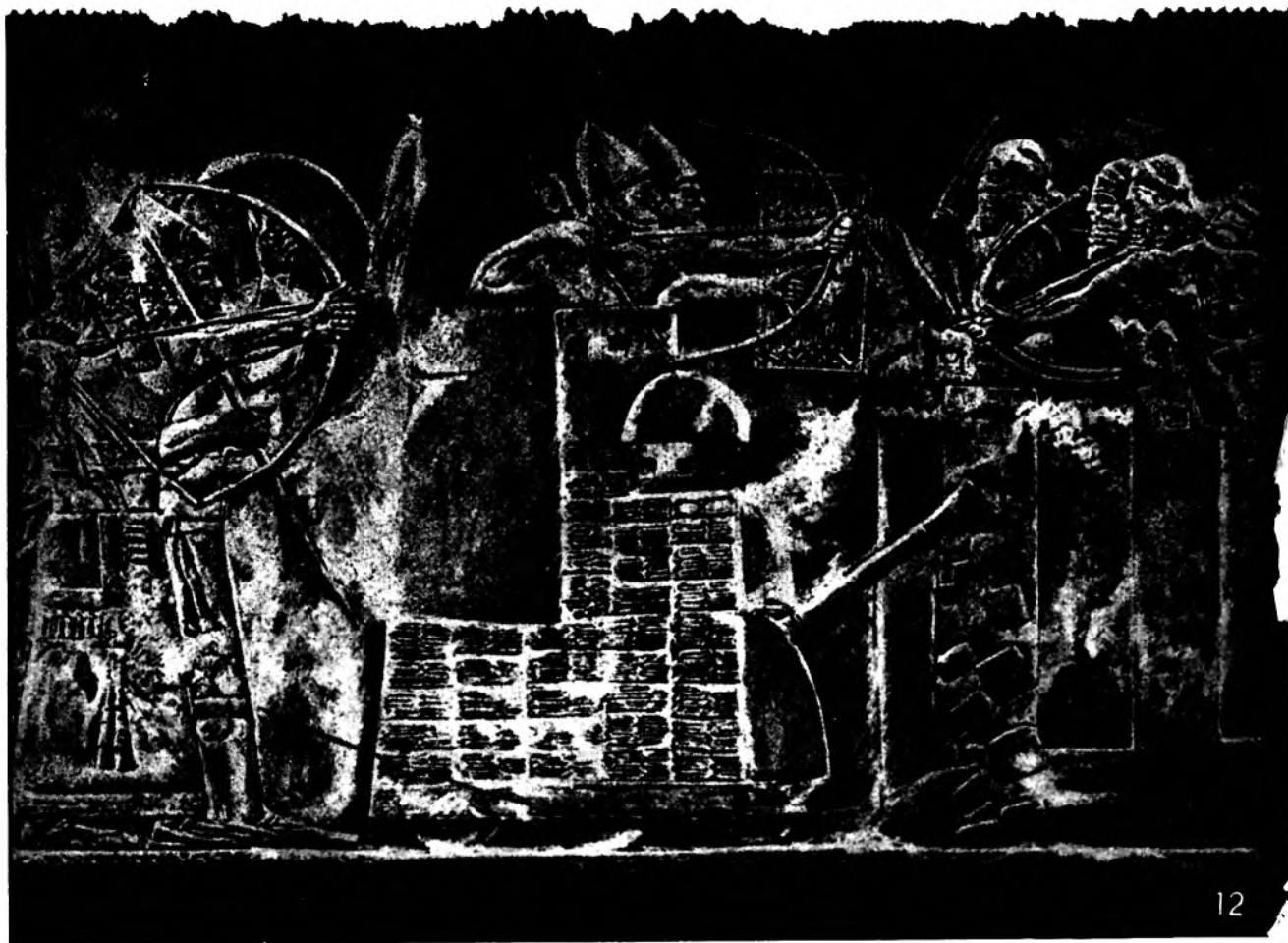
Vergeef de schuld, neem in welgevallen aan!”

(14 : 2).

Maar het volk luistert niet en zoo wordt de

Heere naar Hosea's woord als een spiedende leeuw, als een van kinderen beroofde beer en wordt „de verharding van hun hart” uiteengescheurd. Nauwelijks is in 743 Jerobeam II tot zijn vaderen verzameld, of de ellende breekt los. In nog geen twintig jaar ziet Israël zes koningen optreden, de een nog afschuwelijker dan de ander. En intusschen nadert de Assyrische geniale Tiglat-Piléser IV (745—728), dan de geweldige Salmanassar III (728—722). Steeds meer wordt Jerobeams rijk gesmaldeeld, totdat ten slotte weinig anders meer overblijft dan Samaria en naaste omgeving (2 Kon. 15:29). De eene koning volgt op den ander. Zacharja,

Jerobeams zoon, valt na een regeering van zes maanden ten offer van een samenzwering, aan het hoofd waarvan de Jabesiet Sallum staat, die echter zelf een maand later den dood vindt door het verraad van den Gadiet Menahem. Zoo druipt het jaar 744 van bloed. En Menahem kan zich slechts staande houden door onbarmhartig geweld. Wie hem tegenstaat, wordt ten doode gewijd, waarbij zelfs de zwangere vrouwen niet gespaard worden (2 Kon. 15:16). En wanneer Tiglat-Piléser IV de Syro-Palestijnsche landen binnenrukt, haast Menahem zich in 738 om den Assyriër als zijn leenheer te erkennen. Hij zendt hem een groot tribuut, opdat deze

BESTORMING VAN EEN VESTING DOOR DE ASSYRIËRS.

Samaria, de Noord-Israëlietische hoofdstad, viel in 722 vóór Christus na een belegering van drie jaren door de Assyriërs. Bovenstaande plaat laat zien op welke wijze deze (links en in het midden) een vesting (rechts) bestookten. Zij rammeien met een stormram, die aan een beweegbaren toren bevestigd is, den vestingmuur stuk; men ziet de steenen vallen. De dichtstnabijzijnde Assyriër boven op den toren schiet op de belegerden met pijlen, terwijl zijn medestander hem met een langwerpige vierkant schild tracht te beschermen. Ook de mannen links zijn goed gewapend met lans, schild, pijl en boog; de meest linksche daarvan stelt den Assyrischen koning voor, die zich hier dus bijna in het voorste gelid vertoont. De belegerde stad heeft gekanteelde muren, sterke vestingtorens, en verdedigers, gewapend met schild, pijl en boog.

GEVANGEN ISRAELIETEN.

Deze plaat is een treffende illustratie van Psalm 137:3 „Zij die ons gevangen hielden, begeerden een lied van ons” — maar dan met dit verschil dat de Israëlieten op onze plaat hun harpen (cithers) niet aan de wilgen hebben gehangen, maar in hun hand houden en erop tokkelen. Achter hen (links op de plaat) loopt een Assyrische wachter met een dolk in de linkerhand. Er zijn ook afbeeldingen bekend met groote harpen, die 16 en meer snaren hebben.

„hem zou helpen het koningschap in zijn hand te bevestigen” (2 Kon. 15 : 19). Wel moet het volk worden uitgeperst, maar dat weerhoudt Menahem niet. Zoo kan hij zeven jaren zijn regeering rekken, maar zijn zoon Pekachja valt na korte regeering onder het zwaard van den Gileadiet Pekach (737).

Deze tracht zijn troon te bevestigen door hand- en spandiensten te verleenen aan Resin, den koning van Damaskus, die door het vormen van een breed opgezette coalitie van Syro-Palestijnsche volken het hoofd wil bieden aan het steeds meer opdringende Assyrische rijk, dat onder leiding van Tiglat-Piléser in 738 aan allen zijn wil had weten op te leggen en tot het opbrengen van een zwaar tribuut had weten te dwingen. Pekach van Israël wordt daarbij

Resin's getrouwe schildknaap. En zoo wordt in 734 het ontroerende schouwspel gezien, dat Israëls koning ten gerieve van den Damasceenschen heerscher met zijn leger Juda binnenrukt, ten einde eerst Jotam en na diens dood ook Achaz te dwingen dien Arameër ter wille te zijn en zich bij diens coalitie aan te sluiten. Maar Pekach's schijnbaar slimme politiek is niet anders dan een nieuwe schrede op den weg, die naar Samaria's ondergang leidt. De Assyrische koning vergeeft het hem niet zich aan de zijde van Resin geplaatst te hebben en zijn belofte van trouw te hebben gebroken. Hij stelt er zich dan ook niet mede tevreden het beste gedeelte van Pekach's rijkje bij zijn eigen gebied in te lijven, zoodat aan Pekach alleen het gebergte van Efraïm d.i. Samaria en naaste

omgeving overbleef, maar weet tevens de pro-Assyrische partij ertoe te bewegen een samenzwering tegen Pekach op touw te zetten. Deze verliest daarbij het leven en wordt vervangen door het hoofd dier partij, door Hosea (732).

Hosea. Hij zal Israëls laatste koning zijn. Zelden zal er tusschen naam en levenservaring zoo groote tegenstelling zijn geweest als bij dezen man. Zijn naam zegt: „Gered heeft de Heere!” Zijn leven bewijst: Geen redding meer mogelijk, onafwendbaar is Israëls ondergang. Zijn naam spreekt van oneindige genade; zijn leven getuigt van brandenden toorn. Aangebroken is de tijd, waarvan de naam van de dochter van 's konings naamgenoot en anderen tijdgenoot, den profeet Hosea, dreigend sprak: „Lo-roechama, want Ik zal geen erbarmen meer hebben met het huis Israëls” (Hos. 1 : 6). Geen erbarmen. Wat dat inhoudt, heeft Israëls laatste koning ervaren. Iedere poging tot wederopbouw bij de handen afgebroken. Iedere weg ter ontkoming afgesloten. Iedere krachtsinspanning met onvruchtbaarheid geslagen. Verdeeldheid in plaats van eenheid. Geen lichtstraal der hope doordringt meer de steeds dikker wordende duisternis. Steeds meer ankert zich in het hart de zekerheid van den komenden ondergang. Nu eens zoekt men heil in de vernieuwing van den eed van trouw aan den koning van Ninevé, dan weer worden boden gezonden naar So, den koning van Egypte. Zelfhandhaving ten koste van alles, zelfs ten koste van waarheid en trouw, van eer en zelfrespect. Geen erbarmen. Dat ervaart Hosea aan den lijve, wanneer Salmannassar ten slotte zich met dezen ontrouwen vazal gaat bemoeien en tegen hem optrekt. Wel tracht Hosea dan door een nieuwen eed van

trouw, troon en leven te redden, maar tevergeefs. „De koning van Assyrië nam hem gevangen en sloot hem op in de gevangenis” (2 Kon. 17 : 4). En dan komt voor Samaria het onafwendbare einde. Het baat haar niet of ze drie jaren lang weerstand biedt (724—722). Al sterft de Assyrische koning gedurende het beleg, dat breekt de kracht van het Assyrische leger niet. Onvermoeid zet Sargon II de poging voort om de trouwelooze stad in te nemen, ten einde haar te doen gevoelen wat het zeggen wil den Assyrischen koning te hebben getart. En dan komt in 722 het einde. Samaria moet zich overgeven. Nu gaat Amos' profetie in vervulling:

Zie, Ik doe U knarren
zooals een wagen knart, vol schoven.
Dan is er voor den snelvoetige geen vluchten
[meer,

staalt geen sterke zijn kracht meer,
redt geen held meer zichzelf.
Geen boogschutter houdt meer stand;
geen snelvoetige ontkomt meer;
geen ruiter kan zichzelf meer redden.
Wie onder de helden het krachtdadigst is,
slaat dan naakt op de vlucht, zegt de Heere.
(Am. 2 : 13—16).

Israël heeft er zijn eer in gezocht aan de volken gelijk te zijn. Nu wordt het onder de volken verstrooid. „Tot op dezen dag”, zegt de schrijver van het boek der Koningen (2 Kon. 17 : 23). „Tot op dezen dag”, want terwijl over Juda de morgen der verlossing daagt „om Davids wil”, zijn „de tien stammen” roemloos ondergegaan, al zijn enkelen gered „als een brandhout uit het vuur”.

HOOFDSTUK III.

In Jeruzalem.

Rehabeam, de trotsche zoon van den man, wiens opportunisme den levensgrond van het werk van zijn genialen vader David heeft ondergraven, dat door de verwatenheid van zijn zoon totaal zou worden vernietigd, heeft het in machteloze woede moeten aanzien, dat Jerobeam tot koning der tien stammen werd uitgeroepen, terwijl hij zelf zich met Juda en Benjamin moet tevreden stellen. Davids huis is weer teruggezonken tot het aanvankelijke niveau, toen David stamkoning was in Hebron. En om nog den laatsten glans der vroegere heerlijkheid te vernietigen, komt Sisak in 928 na een plundertocht door het gebied van Noord-Israël, eerst Juda's vestingen nemen en dan Jeruzalem, waarna hij het toch reeds zoo verzwakte Juda een zware oorlogsschatting oplegt. Alles, wat van Davids dagen af in paleis en tempel is opgehoopt, moet worden afgestaan. Juda is weer even arm als het vóór Davids overwinningen was. De Heere gaf hun die schatten. Nu ontnemt Hij ze hun weer, opdat ze zouden weten wat het zeggen wil den Heere geen dank te weten voor zijn gaven en die te gebruiken als „een oorzaak voor het vleesch”. Gecamoufleefde armoede moet de koninklijke pracht van Salomo vervangen, armzalig koper het goud van weleer vervangen (2 Kron. 12 : 9 v.).

Maar al hebben Rehabeam en de zijnen op die wijze aan den lijve het groote verschil gevoeld tusschen den dienst des Heeren en dien der heidenvolken, wier gunst ze hebben gezocht door hun goden te vereeren, met dat alles wordt Rehabeam „niet standvastig in het vragen naar den Heere” (2 Kron. 12 : 14). Hij is en blijft opportunist als zijn vader. Niemand kan op hem

rekenen: de Heere niet, „de andere goden” ook niet. Een jammerlijke profetie van het beeld, dat in den loop der jaren de groote meerderheid der Davidische heerschers te zien zal geven.

Het begint reeds onmiddellijk bij Abia, den zoon en opvolger van Rehabeam. Hij voelt zich geroepen de politiek van zijn vader tegenover Jerobeam en de zijnen voort te zetten en wat er nog in Juda aan levenskracht over was te verteren in rampzaligen broedertwist (1 Kon. 15 : 7). Daarbij weet hij wel in een toespraak tot Jerobeam en diens leger er allen nadruk op te leggen, dat alleen Davids huis legitiem is en alleen Jeruzalems tempel recht heeft van bestaan, maar Abia denkt hierbij veel meer aan de voordeelen, die daaruit voor Davids huis en Juda's volk voortvloeien, dan aan de verplichtingen, welke daardoor aan beide zijn opgelegd. Zijn toespraak (2 Kron. 13 : 4—12) getuigt dan ook meer van geestelijke zelfvoldaanheid dan van een ootmoedigen wandel voor des Heeren aangezicht, niet verwonderlijk trouwens bij den man, wiens „hart niet volkomen was bij den Heere zijnen God” (1 Kon. 15 : 3). Abia weet dan ook, ten einde eigen macht te versterken, niet beter te doen dan een verdrag te sluiten met Tabrimmon van Damaskus, wat schijnbaar Juda's voordeel is, omdat Noord-Israël op die wijze tusschen twee vuren wordt geplaatst, maar in den grond der zaak niet minder dan een verraad aan het broedervolk en het in-de-kaart-spelen van een ook aan Juda vijandig rijk (1 Kon. 15 : 19).

Een betere tijd schijnt te zullen aanbreken, wanneer Abia's broeder Asa hem opvolgt. Zijn eerste tien regeeringsjaren zijn rustig verlopen en gedurende die jaren heeft hij zich geheel kunnen

wijden aan de versterking van zijn land. Daarna echter heeft Juda's zuiderland evenals het gebied der Filistijnen ernstig te lijden van den inval van Zerach den Koesjiet, wat wel een bedoeïenen-strooptocht zal geweest zijn, gelijk ook het karakter van den buit bewijst: kleinvee en kameelen (2 Kron. 15 : 10). Onder den diepen indruk van de bij Maresja behaalde overwinning (14 : 9—15) en van het profetisch vermaan (15 : 1—7) neemt Asa het reformatorische werk ter hand, dringend noodig geworden, omdat niet alleen de lokale vereenigingsplaatsen („hoogten”) waren blijven bestaan, maar bovendien allerlei heidensche inkruipfels: altaren, wijstenen en wierookbranders, zich in het land hadden genesteld (14 : 3—5). Dat hij daarbij voor ingrijpende maatregelen niet terugdeinsde, bewijst het afzetten van zijn moeder Maächa, „zoodat zij geen koningin-moeder meer was” (15 : 16). Haar zonde was het hartstochtelijk dienen van Asjera, de godin der vleeschelijke wellust. De wijze echter, waarop Asa zich tegenover het versterken van Rama door Baësa (ongeveer 897) gedroeg, bewijst, dat ook reformatie geen panacee is tegen het doen van politieke dwaasheden. Wanneer Baësa het vlak bij Juda's noordgrens gelegen Rama zóó sterk tracht te maken, dat van daaruit elke toegang tot Jeruzalem kan worden afgesneden en ieder handelsverkeer met deze stad, indien al niet onmogelijk gemaakt, dan toch onder de volkomen contrôle van Noord-Israël gesteld kan worden, dan weet Asa, hoewel hij in den strijd tegen Zerach ervaren had, dat de Heere zeer wel kan „helpen tusschen een machtige en een krachtelooze” (14 : 11), niet beters te doen dan Benhadad I van Damaskus door het zenden van een „groot geschenk” ertoe te bewegen diens pas met Baësa aangegaan verbond te verbreken en het bondgenootschap met Juda uit Abia's dagen nieuw leven in te blazen. Wanneer Benhadad zich dan van Noord-Galilea meester maakt en Baësa verhinderd wordt zijn verstrekkende plannen met Rama ten uitvoer te brengen, schijnt er voor Asa en de zijnen alle reden tot juichen. Maar dan herinnert het profetisch woord van Chanani vorst en volk er op eenmaal aan, dat er dingen zijn, die — op hoeveel succes ze ook schijnen te kunnen bogen — binnen den kring van des Heeren volk ten eenenmale in strijd zijn met des Heeren wil. Asa heeft „als een dwaas” gehandeld, toen hij meende wijs te zijn door den oorlog buiten zijn gebied te houden ten koste van de eenheid, die Israël als des

Heeren volk juist tegenover de heidenvolken hoog had te houden. De toekomst zal het bewijs leveren van Asa's „dwaasheid”. Asa heeft den eindeloozen oorlog tusschen Israël en Damaskus ontketend, waarvan en Noord en Zuid de dupe zijn geworden. Hij heeft Israël betrokken in het politieke spel der grootmachten van die dagen. En als in lateren tijd Achaz van Juda tegenover de coalitie Samaria—Damaskus de hulp van Assyrië inroept (28 : 16), kan hij zich beroepen op het voorbeeld van den „vromen” Asa. Daaraan doet Asa's boosheid over dat profetisch woord niets af. Slechts bewijst deze opnieuw zijn „dwaasheid”, wanneer hij meent des Heeren woord krachteloos te maken door des Heeren „tolk” in het tuchthuis te zetten. En als velen zich aan de zijde van Chanani stellen, worden ze „mishandeld”, tot martelaren gemaakt door een „vromen” zoon van David! Zoo wordt het verschil tusschen het begin van Asa's regeering en het einde dan ook buitengewoon groot. In zijn laatste ziekte weet hij nergens elders heil te zoeken dan bij de „geneesheeren” van zijn dagen, die meer bedacht zijn op het bezweren van booze geesten dan op het toedienen van geneesmiddelen (16 : 12). Asa's leven stelt ons voor het raadsel van een menschenziel en herinnert aan het vermaan: Wie meent te staan, zie toe, dat hij niet valle! In dat opzicht vertoont het leven van zijn zoon en opvolger Josafat een ander beeld. „Hij zocht het bij den God zijns vaders, wandelde in Diens bevelen en deed niet op de wijze van Israël” (2 Kron. 17 : 4). Toch vinden we ook in zijn leven een onverwachte tegenstelling. Terwijl zijn persoonlijk leven het beeld vertoont van wie den Heere vreest, doet hij wat geen zijner voorgangers, hoe zacht ze ook geneigd zijn geweest te oordeelen over Jerobeams stierdienst, ooit zou hebben gedaan: hij sluit vrede met Noord-Israël, welke vrede naar overoud gebruik bevestigd wordt door het aanknoopen van familiebanden. Zeker, het zullen wel politieke overwegingen geweest zijn, die Josafat hiertoe brachten. Het steeds verder naar het Westen opdringen van het Assyrische wereldrijk en de daaruit voortvloeiende noodzakelijkheid voor de Syro-Palestijnsche vorsten om zich tegenover het van die zijde dreigend gevaar nauw aaneen te sluiten zullen hier wel de beslissing hebben gebracht.

Maar hoeveel gewicht men ook geneigd moge zijn om aan deze en dergelijke politieke overwegingen toe te kennen, het feit blijft, dat Josa-

fat aan de godsdienstige overwegingen, die hem hadden moeten weerhouden van het sluiten van een verbond met Noord-Israël en — als noodzakelijk gevolg daarvan — van het binnenvoeren van Samaria's koningsdochter in den familiekring van Davids huis, minder gewicht heeft toegekend dan aan de staatkundige. De oude opportuniteitspolitiek van Salomo herleeft in Josafat's dagen met al de noodlottige gevolgen daarvan. Dit nu laat zich slechts verklaren uit den invloed, die van „rijkdom en eer” (18 : 1) op het zieleleven van Josafat is uitgegaan.

Josafat's verbond met Achab sleept hem eerst mede in den slag bij Karkar (854), wanneer Achab in bond met de Arameesch-Hetietische

rijkjes van Syrië zich tegen Salmanassar III van Assyrië verzet. En wanneer Josafat kort daarna naar Samaria gaat ten einde uit Achabs eigen mond te vernemen wat er nu eigenlijk bij Karkar was gebeurd en hoe hij over de komende jaren dacht, dan laat hij zich door Achab meeslepen in Israëls jarenlangen strijd met Damaskus. Zoo trekt hij met Achab tegen Ramot-in-Gilead op, dat behoorde tot die plaatsen, welke de vader van Benhadad II — gedurende den burgeroorlog tusschen Omri en Tibni — aan Israël ontnomen had en welke Benhadad II na den voor hem zoo ongelukkigen slag bij Afek beloofd had terug te geven (1 Kon. 20 : 34). Bij Ramot loopt Josafat's leven ernstig

14

VREESELIJKE BEHANDELING VAN KRIJGSGEVANGENEN.

Dit (Assyrisch) reliëf vertoont een Assyrischen koning, die een gevangene de oogen uitsteekt. Volgens II Koningen 25 : 7 trof dit lot den laatsten koning van Juda, Zedekia („Men slachtte de zonen van Zedekia voor zijn oogen, en men verblindde Zedekia's oogen, en men bond hem met twee koperen ketenen en voerde hem weg naar Babel”). De koning houdt den man vlak vóór hem en nog twee anderen vast aan koorden, waaraan haken zijn gebonden die door de lippen van de slachtoffers zijn getrokken (met vergelijkte hiervoor II Koningen 19 : 28). De Assyriërs behandelden hun gevangenen dikwijls zeer wreed.

gevaar, wanneer de Arameërs hem voor Achab aanzien, nu Josafat op verzoek van Achab — die meent aan de realiseering van des Heeren vonnis, dat door den mond van Micha ben Jimla tot hem gekomen was, te kunnen ontkomen door vermomd den strijd in te gaan — bereid is als opperbevelhebber op te treden, als zoodanig kenbaar aan zijn koninklijk gewaad. Slechts het aanheffen van den Judeeschen oorlogskreet ten einde de zijnen te hulp te roepen, redt Josafat's leven, omdat de Arameërs bemerken den verkeerde voor te hebben en nu Achab elders gaan zoeken (1 Kon. 22 : 33).

Achab's dood heeft Josafat's politieke verwachtingen den bodem ingeslagen, voor hem te bitterder, omdat de herinnering aan wat hij ter wille daarvan zoowel in Jeruzalem en Samaria als bij Ramot had gedaan, hem wel somber zal hebben gestemd. Zijn conscientie zal wel niet gezwegen hebben, te minder waar Jehu, de zoon van Chanani, die reeds aan Baësa des Heeren oordeel aankondigde (1 Kon. 16 : 1 v.v.), bij diens terugkeer te Jeruzalem aan Josafat zegt wat Hij van diens doen denkt. „Dien goddelooze helpen?” De goddelooze, dat is Achab, al heeft deze aan zijn kinderen namen gegeven, waarin de Heere wordt geëerd (Ahazia = de Heere houdt vast; Joram = de Heere is verheven; Atalia = de Heere is heerscher) en al pretendeert hij den Heere te dienen bij het stierkalf van Bètel en Dan. Achab is „de goddelooze”, die in flagranten strijd is met den door den Heere zelf aangelegden maatstaf en zich tegen Diens recht verzet. Dien heeft Josafat geholpen! En alsof dit nog iets aan duidelijkheid te wenschen zou overlaten, volgt nu een tweede verwijt: „En gij hebt lief, die den Heere haten?” Des Heeren profeet plaatst hier de twee hoogste zielsbewegingen, waartoe een mensch zich verheffen kan, tegenover elkander: liefhebben en haten. Het een sluit het ander uit. Liefhebben d.i. boven alles stellen, jagen naar levensgemeenschap met. Hatens d.i. beheerscht worden door een absoluten weerzin tegen, iedere levensgemeenschap weigeren met. En die liefde heeft Josafat gegeven aan wie zoo tegenover den Heere staan! En dat doet Josafat, de Davidide, die uit des Heeren hand „rijkdom en eer” heeft ontvangen en door Diens macht zijn rijk sterk heeft zien worden (2 Kron. 17 : 5)! Geen wonder, dat de profeet des Heeren gramschap zich over Josafat ziet uitstorten, een gramschap, die slaat, die niet te dragen is, die kastijdt en nederwerpt en voor welgevallen geen plaats laat.

Bitter zullen voor Josafat en zijn huis de gevolgen zijn van diens houding tegenover Achab's huis.

Wat dit inhoudt wordt dadelijk openbaar, wanneer Joram zijn vader opvolgt. Dan blijkt, dat deze man bij Noord-Israël ter school is gegaan en de waardige gemaal van Atalia, Achab's dochter, is. Maar terwijl het daar overweldigers zijn, die het gevallen koningshuis afslachten (1 Kon. 15 : 29, 16 : 11, 2 Kon. 10 : 7), zien we Joram zijn naaste bloedverwanten vermoorden en zoo het huis van David dicht bij den ondergang brengen (2 Kron. 21 : 4). Een tweede, nog gevaarlijker slag komt van de zijde van Atalia. Als deze haar zoon Ahazia, die zijn vader opgevolgd was, bij den ondergang van Achab's geslacht betrokken ziet (2 Kron. 22 : 8 v.), doodt zij wat nog van het Davidische huis over was en zou dit geheel en al in bloed en tranen hebben doen ondergaan, indien de Heere niet één enkel kind daarvan van den dood had gered en daaruit opnieuw het Davidshuis had opgebouwd.

Welk een geestelijke schade is uit die politiek van Josafat voor het leven van Juda voortgevloeid! Joram richt zich geheel naar Achab's huis. Wat Josafat had opgebouwd, breekt hij weer af. Door „in de steden van Juda” Kanaänitische kultusplaatsen in te richten, vernietigt hij niet alleen alle prerogatieven van den tempel te Jeruzalem, maar zet hij tevens de deuren wijd open voor allerlei heidensche inkruipsels, zooals die ook in Noord-Israël zoo welig tierden. De Heere werd daardoor neergehaald tot het niveau van een der vele baäls van Kanaän. En Ahazia volgt in alle opzichten de lijn van zijn vader. Zoo dicht mogelijk houdt hij zich bij zijn Noord-Israëlietische verwanten, wier politieke en godsdienstige opvattingen hij volkomen deelt. Naast zijn moeder Atalia zoekt hij onder hen zijn raadslieden, met het gevolg dat „goddeloosheid” de kenmerkende trek van zijn leven wordt, met onafwendbaar „verderf” als noodzakelijk gevolg, omdat zijn doen door des Heeren wet als „kwaad” wordt veroordeeld (2 Kron. 22 : 3 v.). En wanneer na zijn bloedigen dood zijn moeder Atalia zelf zich van het bewind in Jeruzalem meester maakt, dan gaat het van kwaad tot erger, zoodat zelfs de tempel van Jeruzalem ernstig in verval geraakt en de tempelgereedschappen ten behoeve van den Melkartdienst gebruikt worden (2 Kron. 24 : 7). Josafat's verzoeningspolitiek tegenover Noord-Israël heeft voor Juda dus wel zeer noodlottige

DE KARMEL.

De Karmel dicht bij Haifa aan de Middellandsche Zee is wel de liefelijkste berg van het geheele Heilige Land; hij is begroeid met pijnboomen en eiken, met olijven-, amandel- en vijgeboomen en is door een rijken regenval en door den dauw, die dezen berg nooit ontrouw wordt, gedurende het geheele jaar groen. In den bijbel wordt zijn schoonheid geprezen, bijvoorbeeld Jesaja 35 : 2 „De heerlijkheid van Libanon is haar gegeven, het sieraad van Karmel en Saron”. Van den top, die zich 552 meter boven den zeespiegel verheft, heeft men een onvergetelijk uitzicht naar alle zijden: de kust ziet men noordelijk tot Tyrus, zuidelijk tot voorbij Caesarea, terwijl noordelijk de Libanon en de Hermon prijken; de bergen van het Oost-Jordaanland zijn duidelijk zichtbaar. Bovenal is de Karmel beroemd door de geschiedenis van den profeet Elia en de Baälpriesters (I Koningen 18), waarom hij heden ten dage nog de *Berg van Elia* heet.

gevolgen gehad en alleen aan des Heeren verbond met David heeft diens huis het te danken gehad, dat het niet geheel werd uitgeroeid (21 : 7), en aan den volhardenden moed van den hoogepriester Jojada had Juda het te danken, dat met het optreden van den jongen Joas, een diepgaande hervorming beginnen kon (23 : 16 v.v.). De jammerlijke houding, door de priesters en Levieten aangenomen tegenover Joas' poging om den tempel te restaureeren, bewijst wel hoe diepgaand de geestelijk-zedelijke verwording in die dagen geweest is (24 : 5 v.v.). Hun medewerking bij Jojada's staatsgreep, waardoor aan

Atalia's bewind en leven een einde werd gemaakt (hfdst. 23), heeft blijkbaar meer op egocentrische en staatkundige dan op religieuze overwegingen berust. Ook Joas' ijveren voor het herstellen van den tempel is blijkbaar veel meer het gevolg geweest van overwegingen van dynastieken dan van religieusen aard. De tempel was immers een koninklijk heiligdom! Na den dood van den hoogepriester Jojada blijkt dan ook wel, hoe weinig diens hervorming de sympathie had van koning en volk. Dan worden weer „de asjera's en de afgoden” gediend (2 Kron. 24 : 18). En wanneer dan Jojada's zoon

Zacharja hen daarover vermaant, deinst Joas er niet voor terug den zoon van zijn weldoener te doen steenigen, en dat „in den voorhof van het huis des Heeren”, ofschoon toch de tempel als vrijplaats had moeten geëerbiedigd worden. En wanneer na Joas' gewelddadigen dood (24 : 25) zijn zoon Amasia meent, dat de strooptocht der door hem teruggezonden Noord-Israëlieten, die hem dwong zijn aanvankelijk succesvollen tocht tegen Edom af te breken, verband houdt met de macht van Edoms goden, die op deze wijze hun volk zijn te hulp gekomen, dan tracht hij zich ook van hun gunsten te verzekeren door hun goddelijke eer te bewijzen (25 : 14), welk voorbeeld later door Achaz zal worden gevolgd, wanneer deze in des Heeren tempel een plaats

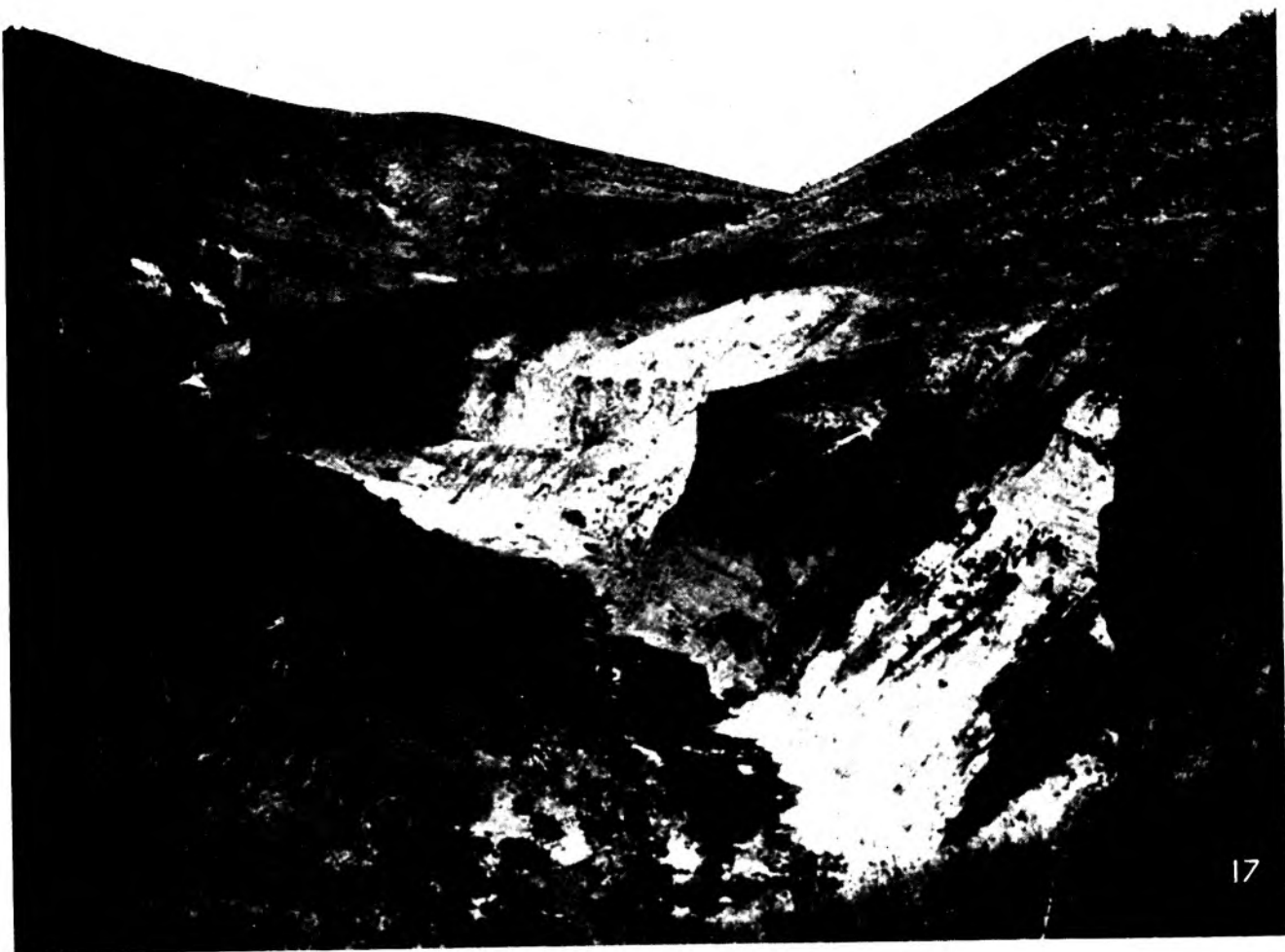
inruimt aan het Assyrische altaar, waarop de machtige goden van Tiglat-Piléser IV vereerd worden (2 Kon. 16 : 10).

„Gij hebt den Heere verlaten en nu verlaat Hij u”, heeft Zacharja tot Joas gezegd (2 Kron. 24 : 20). Dat ervaren Joas en Amasia. De eerste ziet zich aangevallen door den krijgshaftigen Hazaël, die na Benhadad II vermoord te hebben den Damasceenschen troon beklom (2 Kon. 8 : 15) en van de dagen van Joram, den zoon van Achab, af zich van geheel het Over-Jordansche had meester gemaakt, en tot in de dagen van Joahaz, den zoon van Jehu, geheel Noord-Israël zijn macht deed gevoelen (2 Kon. 13 : 3), totdat de Assyrische koning Adad-Nirari IV, de „redder” van 2 Kon. 13 : 5, aan Damas-

EEN BRUG OVER DE JORDAAN.

Slechts weinige bruggen zijn er geslagen over de Jordaan, die feitelijk de landen Oost en West meer scheidt dan vereenigt; de drukste is die bij Jericho, een leelijk ijzeren maaksel, waarover vrijwel alle verkeer van Jerusalem naar Amman, de hoofdstad van het rijk van Emir Abdoellah, gaat. De schoonste is die op onze plaat, die een oude Arabische brug uit de Middeleeuwen afbeeldt, de zoogenaamde Dzijr el-Moedzjaami. Langs deze streek trokken in den tijd van Gideon de roovende Midianieten (Richteren 6).

17

HET DAL VAN DEN JARMOEK.

Dit is een karakteristieke foto van het Oost-Jordaanland. Diep slijpen de rivieren daar hun beddingen uit in het hoogplateau. Wij zien hier den Jarmoek, de grootste oostelijke bijrivier van de Jordaan, die zich niet ver ten zuiden van de zee van Gennesareth in de Jordaan stort (de naam komt in het Oude Testament niet voor). In deze gebieden speelden zich vele oorlogen af tusschen de Israëlitische koningen en die van Damascus.

kus' macht een zwaren slag toebracht. In zijn pogen om geheel Kanaän aan zich te onderwerpen bindt Hazaël den strijd aan tegen Juda en de Filistijnen, wien hij zelfs Gat ontnemt (2 Kon. 12 : 18). Joas heeft een oogenblik gemeend verzet te kunnen bieden tegen het leger der Arameërs, evenals zijn voorgangers uitsluitend rekenend met het getal. Maar de Heere geeft hem in Arams macht. En die nemen nu bloedig wraak. Het leger wordt op geweldadige wijze van zijn aanvoeders beroofd, en alleen door het plunderen van de schatkamers van tempel en paleis heeft Joas den Arameër ertoe kunnen bewegen van Jeruzalem weg te trekken (2 Kron. 12 : 18). Nog erger vergaat het Joas' zoon en opvolger

Amasia. Wanneer deze den plundertocht van de in haar verwachtingen teleurgestelde bende Noord-Israëlieten (2 Kron. 25 : 13) op Israël wil wreken, zoekt hij oorlog met Joas van Israël, den kleinzoon van Jehu. Diens minachtend en spottend antwoord, dat hem aanraadt nu toch met het tegen Edom behaalde succes tevreden te zijn en zich niet aan een oorlog met Joas te wagen (2 Kron. 15 : 18 v.), is waarlijk niet geschikt om Amasia tot andere gedachten te brengen. Deze wordt echter zoo totaal verslagen, dat zijn leger uiteen spat en hij zelf gevangen wordt genomen, wat nog aan geen Davidide was overkomen. In plaats van als overwinnaar Samaria binnen te rukken, wordt hij als gevangene naar zijn residentie teruggebracht. Daar

is hij getuige van Joas' triomf, die bloedig wraak neemt. Een groot gedeelte van den noordelijken stadsmuur wordt weggebroken, waardoor Jeruzalem in feite tot een open stad wordt gemaakt. En bovendien worden na het plunderen van paleis en tempel aan Amasia nog bepaalde lasten opgelegd, voor Joas van zoo-veel waarde, dat hij voor zekerheid van de uitvoering daarvan gijzelaars met zich medevoert, die met hun leven borg moeten zijn voor de trouw van hun koning aan diens woord (2 Kron. 25 : 20—24).

Daarmede heeft Juda het dieptepunt van vernedering tegenover het zusterrijk Israël bereikt. Amasia's opvolger Uzziā heeft alle krachten van zijn volk noodig gehad om den militairen weerstand te verbeteren en Jeruzalem weer tot een verdedigbare stad te maken, te meer waar zoo-veel Filistijnen en bedoeïenen elk oogenblik trachtten rooftochten tegen Juda te ondernemen (2 Kron. 26 : 6 v.v.). Onder zijn langdurige regeering (ongeveer 50 jaar), waarvan het grootste gedeelte samenviel met de sinds den dood van Jerobeam II intredende inzinking van den Noord-Israëlietischen staat, kon Juda dan ook meer op den voorgrond treden dan sinds de dagen van Omri en Jehu het geval was geweest. Naar het getuigenis van Jesaja beleefde het toen jaren van buitengewonen voorspoed (Jes. 2 : 7). Helaas ging hiermede een niet geringe mate van zelfoverschatting gepaard (Jes. 3 : 16 v.v.). Geen wonder dat blijkens de Annalen van den Assyrischen koning Tiglat-Pilésér IV, die in 739/8 zijn macht in Syrië trachtte te versterken, Uzziā zich sterk genoeg waande om als de leider van het gewapend verzet der Syro-Palestijnsche landen tegenover den Assyriër op te treden, welk verzet intusschen voor Damascus en Samaria, Askalon en Gaza in zooverre noodlottige gevolgen heeft gehad, dat ze gedwongen werden den Assyriër jaarlijks schatting te betalen, welk lot Juda voorloopig nog bespaard werd.

Ook Uzziā echter heeft uit het oog verloren, dat de Heere zijn zegeningen niet geeft om er ons leven mooi mede te maken en nog minder om ons erop te verheffen, maar om ons daardoor nieuwe verplichtingen op te leggen: kleiner worden en meer werken. En nu komen in Uzziā's „hart”, naar Israëls beschouwingswijze de werkplaats, waar 's menschen daden geboren worden, stroomingen op, die hem verhinderen te doen „wat recht is in de oogen des Heeren” en die hem „ten verderve voeren” (2 Kron. 26 : 16).

Uzziā, die de geestelijke leiding mist van den ons verder ten eenenmale onbekenden Zacharja, den eenigen man, van wien in geheel het O.T. getuigd wordt, dat hij „inzicht had in de vreeze Gods” (26 : 5), gaat toegeven aan de algemeene Semietische gedachte als zou de koning rechteus opperpriester zijn. Hij wil als ieder ander Semietisch koning in des Heeren tempel „reukwerk branden”, een reukoffer brengen. Daarmede vergrijpt hij zich echter aan den Heere, niet alleen omdat hij het gedeelte van den tempel betreedt, dat uitdrukkelijk voor de priesters gereserveerd is (het Heilige), maar tevens omdat het offeren van wierook een der voornaamste priesterlijke verrichtingen was, waartoe alleen de zonen van Aäron gerechtigd zijn. Wie zich buiten hen dat recht aanmatigt, wijdt zich ten ondergang (Num. 16).

Maar de hoogepriester Azarja durft den koning te weerstaan, iets geweldigs in de oud-Oostersche samenleving, iets geweldigs ook bij Israël, dat den koning eert als den „gezelfde des Heeren”. Nog voordat Uzziā aan zijn voor-nemen gevolg kan geven, heeft Azarja hem erop gewezen, dat hij daarmede treedt in de rechten der priesters. Daarom durft hij, staande op den uitsluitend voor priesters gereserveerden grond, den koning bevelen „ga weg”. Hieraan voegt hij dan nog toe: „Het strekt u niet tot eere van de zijde van den Heere God” d.w.z. de Heere zal, indien gij, o koning, bij uw voornemen volhardt, het gewicht uwer persoonlijkheid — het woord, door „eere” vertaald, beteekent eigenlijk „gewicht” — niet onaangetaast laten, wat dus een dreiging inhoudt met goddelijke straf.

Zoo staan hier dus koning en hoogepriester tegenover elkander. Wat zal de koning doen? „Uzziā werd zeer toornig”, werd woedend, heftig. Hij wil blijkbaar geen afstand doen van wat hij, geheel in het algemeen-Semietisch denken bevangen, als zijn koninklijk prerogatief beschouwt. Nu is het woord aan den Heere. Zal Deze den koning neerbliksemen als eertijds Aärons zonen (Levit. 10 : 1 v.), de aarde openen als in de dagen van Korach (Num. 16 : 31 v.v.)? In de straf, die Uzziā treft, spreekt genade, al wordt de koning daarmede tot een levend-dood: „op zijn voorhoofd breekt melaatschheid uit”. Een melaatsche in het Heilige van den tempel! Een melaatsche, het toppunt van onreinheid; iemand, op wien de dood de hand heeft gelegd en die daarom de kleeren moet dragen van wie in rouw is (Levit. 13 : 45) en reeds uit de verte door zijn geroep „onrein! onrein!” moet

waarschuwen, opdat een ieder zich in acht neme, en die daarom alleen moet wonen (2 Kon. 7 : 4, 15 : 5). Geen wonder, dat die melaatschheid een geweldigen indruk maakt, niet alleen op de priesters, die Uzziä wegjagen, maar ook op den koning zelf, die „haast heeft om naar buiten te komen” (2 Kron. 26 : 20). Voortaan is Uzziä een „geslagene”, buiten tempel en volk gestooten, ook al kan hij zich van uit „het huis der afzondering” met de zaken des lands blijven bemoeien. Elf jaren lang moet zijn zoon Jotam als rijksbestuurder optreden, totdat in 746 Uzziä tot zijn vaderen verzameld wordt (26 : 21 v.v.).

Intusschen grijpt de geestelijk-zedelijke verworping des volks meer om zich heen. Al wordt de tempel en de tempeldienst onderhouden (2 Kon. 15 : 15), al worden de offers vermeerderd en de feesten met groote plechtigheid gevierd (Jes. 1 : 11 v.), meer dan een „looze muur” is dat alles niet. De dienst des Heeren is verlaagd tot een schild, waarachter het volk zich veilig kan voelen, de Heere zelf tot een baäl, die met onverbreekelijke banden aan het volk verbonden is. Maar daarnaast is er in de oogen van het volk ruim plaats voor allerlei Kanaänietische gebruiken „op iederen groenen heuvel en onder iederen groenen boom”, welk

18

ISRAËLIETISCH ZEGEL UIT DEN KONINGSTIJD.

Bij de opgravingen te Tell el-moetesellim (het oude Megiddo, gelegen aan de vlakte van Jizreël in Noord-Palestina) vonden Duitsche geleerden in 1904 een prachtig oud Israëlietisch zegel van jaspis, waarvan bovenstaande afbeelding den vergrooten afdruk biedt. Dit is het mooiste zegel, ooit in Palestina gevonden; het berust in Konstantinopel. Men ziet een loopenden leeuw, naar Babylonischen trant voorgesteld met open bek en gekromden staart. De Oud-Hebreeuwsche letters boven den leeuw zijn *l-sj-m-c*, die er beneden: *c-b-d j-r-b-c-m*; dat beteekent: (dit is het zegel van) *Sjema, den minister van Jerobeam*. Met Jerobeam is naar alle waarschijnlijkheid bedoeld Jerobeam II, koning van Israël in de achtste eeuw vóór Christus, tijdgenoot van de profeten Amos (1 : 1; 7 : 10) en Hosea (1 : 1).

groen spreken moet van onvergankelijk leven en opwekken moet tot ongebonden levensgenot. Steeds meer worden de grenzen uitgewischt, door den Heere zelf tusschen Israël en de volken getrokken; steeds krachtiger spreekt het begeeren om ook Juda te maken als een der volken van rondom. En niemand ziet, dat des Heeren „tuchtroede” steeds naderbij komt en onzegbare ellende over volk en vorst worden uitgestort.

In Damaskus is in Resin een jong en krachtig koning opgestaan, wiens begeeren op niets anders gericht is dan op dit eene: den smaad uitwisschen, dien Assyrië's koning in 738 over Damaskus bracht, toen Tiglat-Piléser IV ook deze Arameërs dwong zijn meerderheid te erkennen en ieder jaar door het aanbieden van schatting leenhulde te brengen aan Ninevé's plannen. Onder zijn leiding zal een nieuwe coalitie van de Syro-Palestijnsche landen moeten worden gevormd, in staat om aan Assyrië het hoofd te bieden. Een der eerste vereischten daartoe is natuurlijk, dat een einde wordt gemaakt aan de regeering van het huis van Menahem, die in 744 na den moord op Sallum geen ander middel wist om zijn troon te schragen dan het erkennen van den Assyrischen koning als zijn heerscher en sindsdien een pro-Assyrische politiek had gevoerd. Nauwelijks is dan ook in 736 Pekachja zijn vader Menahem opgevolgd, of de pro-Damasceensche partij weet op het drijven van Resin een militairen opstand in beweging te zetten, waarbij Pekachja wordt vermoord en de Gileadiet Pekach den bloedigen troon in Samaria beklimt.

Nu doet Resin van Damaskus een tweede stap. In Jeruzalem is Jotam gestorven en opgevolgd door zijn nog jongen zoon Achaz. Op hem wordt nu de noodige pressie uitgeoefend ten einde hem te dwingen het voorbeeld van Pekach en van zoovele anderen te volgen, de zijde te kiezen van Resin en gemeenschappelijk verzet te bieden tegen Assyrië. Daarbij wordt hem duidelijk te verstaan gegeven, dat in geval van weigering zijnerzijds Resin en Pekach niet zullen aarzelen om Juda met wapengeweld te dwingen hun zijde te kiezen, waarna Achaz plaats zal moeten maken voor den (ons verder ten eenenmale onbekenden) „zoon van Tabeël”, door de Joodsche traditie „zoon van Tabeal” d.i. „zoon van Nietsnut” genoemd. Ze hebben hoop, dat Achaz wijzer zal zijn dan zijn vader, wiens laatste regeeringsdaad de weigering geweest was om in Resins voorstel te treden, wat het binnendringen van

Arameesch-Israëlietische benden in het gebied van Juda ten gevolge had gehad (2 Kon. 15 : 37). Wanneer echter ook Achaz weigert, wordt het Resin bloedige ernst. Terwijl Pekach Juda aanvalt, dringt Resin zelf in Oost-Jordaanland door en weet in het land van Edom Juda's macht te knotten. Geweldige slagen worden Achaz toegebracht en Juda's door Uzzia en Jotam zorgvuldig opgebouwde militaire macht versmelt als sneeuw voor de zon. Achaz' legers worden vernietigd of teruggedreven, waarbij meer dan één hoogwaardigheidsbekleeder uit Achaz' naasten kring het leven laat en groote buit wordt weggevoerd (2 Kron. 28 : 7 v.). Bovendien doen de Edomieten, die Resin aan zich verplicht heeft door voor hen het voor den handel van die dagen zoo belangrijke Elat te heroveren (2 Kon. 16 : 6), een inval in Zuid-Juda, dat op zijn beurt leeggeplunderd en van een deel zijner inwoners beroofd wordt (2 Kron. 28 : 17). En ten slotte weet Resin ook de Filistijnen, die zich evenals Damaskus in 738 gedwongen hadden gezien aan Tiglat-Piléser IV schatting te brengen, te bewegen zijn zijde te kiezen, waarbij blijkens de Assyrische annalen Hanno van Gaza de leiding neemt. Dat doen de Filistijnen te liever, omdat ze, nu Achaz van alle zijden aangevallen wordt, gelegenheid hebben te herwinnen wat ze door Uzzia verloren hadden (2 Kron. 26 : 6, 28 : 18).

Van alle zijden is Achaz in het nauw gebracht: „de Arameërs ten Oosten, de Filistijnen ten Westen; zij verslinden Israël met gulzigen mond” (Jes. 9 : 11). In Jeruzalem opgesloten (Jes. 7 : 1), ziet Achaz maar één redmiddel: onderwerping aan Assyrië, wiens Koning reeds bezig is om Resin's vèrstrekkende plannen te verijdelen. Ondanks Jesaja's waarschuwing (Jes. 7) kiest hij den zichtbaren koning van Assyrië boven den onzichtbaren Koning van Israël: een groote zonde, tevens een politieke fout. Had Achaz rustig achter Jeruzalems muren den gang van zaken afgewacht, dan ware hij bij het voortrukken van den Assyriër als vanzelf van zijn vijanden verlost. Nu vernedert hij zich voor den man, wiens bondgenoot hij had kunnen zijn, en weet in zijn eigene wijsheid geen beteren weg dan het volgen van de politiek van Asa, die Damaskus te hulp riep ten einde van Baësa van Israël verlost te worden (2 Kron. 16 : 1 v.v.).

Natuurlijk moet Achaz Assyrië's hulp koopen. Alles, wat aan geld en goed beschikbaar is in tempel en paleis, wordt met hetgeen de rijks-

19

LANDSCHAP IN DEN LIBANON.

Bijkans overal in het Noorden van het Heilige Land ziet men de hooge, veelal met sneeuw bedekte toppen of bergkammen van het iets noordelijker gelegen Libanon-gebergte (Libanon beteekent: Het witte [gebergte]). In het Oude Testament wordt deze streek meermalen geprezen om haar schoonheid en mooie boomen.

grooten kunnen opbrengen naar Tiglat-Piléser gebracht ten einde Achaz' ootmoedige bede te steunen: „Ik ben uw knecht en uw zoon; trek op en red mij!” (2 Kon. 16 : 7). Het helpt echter niet. Achaz deelt het lot van alle Syro-Palestijnsche vorsten en moet Assyrië's macht aan den lijve voelen. Hij moet reeds dankbaar zijn, dat zijn rijkje niet als dat van Damaskus ten eenenmale wordt vernietigd (732) noch als dat van Noord-Israël tot hoofdstad en naaste omgeving wordt ingekort (2 Kon. 15 : 29). Voortaan is Juda's koning een der vazallen van het wereldrijk der Assyriërs. Zoo is Achaz' wijsheid in dwaasheid verteerd en Juda, dat nog onder Uzzia een krachtige taal kon doen hooren, heeft zijn macht zien versmelten als sneeuw voor de zon.

Wel is Achaz' verdwazing groot! Wel verre van naar Jesaja's profetisch vermaan te luisteren (Jes. 7—9) en zich berouwvol tot den Heere te keeren, zoekt hij het bij de goden zijner vijanden. Hoe harder de slagen van Resin op hem en zijn volk neerkomen, des te meer houdt Achaz zich overtuigd van de macht van Damaskus' goden, alsof niet de Heere hem in Arams hand had gegeven. Des te meer ook is hij er op uit om door het brengen van offers hun gunst te winnen en zoo Resin en de zijnen tot den aftocht te dwingen. Alsof die goden hun eigen volk in den steek zouden laten! Zoo wordt Achaz ten val gebracht door wie hij aanbidt en zijn volk met hem (2 Kron. 28 : 23). En wanneer Achaz, naar Damaskus gekomen om daar aan Tiglat-Piléser leenhulde te bewijzen, daar

een Assyrisch altaar vindt, waarop nu voortaan ook in Damaskus offers zullen worden gebracht aan den Assyrischen popergod Asjoer, de vergoddelijking van het Assyrische rijk, dan haast Achaz zich om een model daarvan te doen toezenden aan den hooge priester Uria met bevel aan zulk een altaar ook een plaats in te ruimen in den tempel des Heeren te Jeruzalem. En zoodra hij in Jeruzalem terug is, acht hij het zich een eere om op dat altaar — in des Heeren tempel! — brandoffers en plengoffers te brengen aan den god, in wiens naam Tiglat-Piléser ook aan Juda de volle zwaarte van Assyrië's macht had doen ervaren (2 Kron. 16 : 10 v.v.). Schrijnend is dan de tegenstelling tusschen de houding, door Achaz aangenomen tegenover het huis des Heeren, de „woonplaats” van den God zijner vaderen, waar de Heere beloofd had zijn Naam te zullen doen „wonen” d.w.z. zijn machtsbetoon te doen uitgaan, en Achaz' houding tegenover iederen vorm van eigenwilligen godsdienst en de vereering van „andere goden”. Terwijl hij overal hoogten laat oprichten om „voor andere goden te rooken”, deinst hij er niet voor terug om zelfs het heilige vaatwerk van des Heeren tempel weg te nemen en den tempel zelf te sluiten (2 Kron. 28 : 24). Hoe duidelijk komt ondanks zijn vroomheidsbetoon tegenover Jesaja (Jes. 7 : 12) Achaz' weersin tegen den dienst des Heeren aan het licht! Want het sluiten van den tempel houdt iets geweldigs in. Het is voor het Semietisch bewustzijn niet slechts het dicht-doen van een gebouw, maar het voorgoed afzien van den Heere, d.w.z. het Hem-niet-meer-erkennen als Israëls nationalen God. Nu des Heeren tempel gesloten en Hem dus de offers niet meer kunnen worden gebracht, is de band doorgesneden tusschen Israël en den Heere, omdat Hij daarmede ophoudt in het midden van zijn volk te „wonen”. Het houdt van Achaz” zijde dus niet meer of minder in dan het opzeggen van het tusschen den Heere en Israël bestaande verbond. Daarmede kiest Achaz voorgoed de zijde van de „andere goden”. Door het sluiten van den tempel dempt Achaz ook de laatste klove, die Israël nog scheidt van de andere volken.

Wel heeft Achaz' politiek verderfelijk gewerkt! De beste krachten des volks worden verteerd in onderlingen strijd. Niet minder dan drie partijen staan scherp tegenover elkander. Die, welke onder leiding van Achaz zelf staat, is van oordeel, dat behoud van land en volk slechts

mogelijk is onder voorwaarde van algeheele aansluiting bij Assyrië. Een einde moet worden gemaakt aan Juda's afzondering, zoowel in het staatkundige als in het godsdienstige leven. Achaz en de zijnen hebben geen oog voor de hooge roeping van Israël om als bondsvolk des Heeren naar Diens inzettingen en rechten te leven. Zij begrijpen niet, dat Israëls onsterfelijke eere juist gelegen is in het feit, dat de Schepper van hemel en aarde juist tot dát volk is afgedaald om het te maken tot bedding voor den stroom des heils, die straks over alle volkeren zal worden uitgestort.

Daartegenover staat de nationalistische partij. Haar leiders kunnen het niet verkroppen, dat Israël, onder de groote figuren van David en Salomo tot zoo hooge eere geklommen, nu het hoofd moet buigen voor Assyrië's koning. Onafhankelijkheid, vrijheid — dat is hun devies, en om deze te herkrijgen hebben zij het oog gericht op Egypte, voor hun bewustzijn de eenige macht ter wereld, die zich met Assyrië kan meten. Zij willen deelnemen aan de anti-Assyrische diplomatie hunner dagen. Dat is voor hen de weg des behouds, der vrijheid en der onafhankelijkheid. Ook bij hen dus geen spoor van kennis van de ware grootheid van Israël. Aardsche macht en grootheid — dat is hun eenig ideaal.

Daarnaast staat een derde. Of neen, dat is geen partij. Daarvoor is ze veel te klein. Hoogstens is het een kleine groep, weinig in eere bij de leidslieden des volks en niet medetellend in de meening der diplomaten. Het zijn de weinige getrouwen, die in den lande zijn overgebleven; die mannen en vrouwen, die in waarheid kinderen zijn des verbonds, die in kinderlijk vertrouwen opzien naar Israëls God en hun kracht alleen zoeken in Diens mogendheid. Voor hen is de geschiedenis der volkeren niet een spel van het toeval, niet een vrucht van den arbeid van diplomaten, maar de uitvoering van het raadsplan van hunnen God, van Israëls God, die naar zedelijken maatstaf de wereld regeert. Alle volkeren der aarde worden door Zijne hand bestuurd en zelfs de Assyriër, hoe machtig en sterk dan ook, is instrument in de hand van den Heere, die Zijn raad zal doen bestaan.

De door God geroepen leidsman van deze laatste groep is de profeet Jesaja. Met de ontzaglijke macht van zijn woord toornt hij tegen de hoop van het bezit in de handen der rijken en tegen de daaruit voortvloeiende sociale ellende van de lagere klassen des volks. Met

DE ZUIDELIJKE MUUR VAN JERUSALEM.

Deze nieuwe foto vertoont ons het zuidelijke gedeelte van den muur van het tegenwoordige Jerusalem, de oude Judeesche koningsstad. Zij is genomen van een punt op de zuidwestelijke helling van den Olijfberg, die blijkens de boomen in het midden en rechts zijn naam niet ten onrechte draagt. De blik is gericht naar het noordwesten. Over het (hier niet zichtbare) Kedron dal heen ziet men een groot gedeelte van den zuidelijken muur, waarachter de koepel van de Rotstempel (op de tempelplaats; vroeger stond hier de tempel van Salomo) en die van de Achsa-moskee (meer links) verrijzen.

heiligen ernst waarschuwt hij tegen het voortwoekerend bederf in de rechtspraak, ten gevolge waarvan noch weduwe noch wees recht kan verkrijgen en de arme verkocht wordt voor een paar sandalen. Hij geeselt de genot- en hebzucht der mannen, de koketterie der vrouwen (Jes. 2 : 5—22, 3 : 1—26). Want erger nog dan deze partijschappen is het godsdienstig en, daarmee ten nauwste samenhangend, het geestelijk verval des volks. Het is verzonken in bijgeloof, geeft zich over aan tooverij en waarzeggerij. Het land is vol afgodsbeelden. Vooral wordt Astarte gediend, het aanbidden der vleeschelijke wel lusten. Iedere boom is haar altaar, iedere grot

haar tempel. En de gevolgen? Huwelijksrouw gaat teloor. „Sions dochteren pronken en wandelen rond met uitgerekten hals, lonkjes om zich werpend met trippelenden gang en klingelende voetringen” (Jes. 3 : 16). In de gerechtskamer wordt de uitspraak dikwijls onmogelijk gemaakt door de dronkenschap der rechters. Zelfs priesters kunnen dikwijls hun gewijden arbeid niet verrichten, omdat ze de heerschappij over hun tong hebben verloren (Jes. 28 : 7). Het gebruik van valsche maten en gewichten neemt hand over hand toe. Steeds verder dringt de speculatiezucht door. Zelfs schrikken de grooten er niet voor terug om te trachten al het koren

op te koopen ten einde het straks met winst van de hand te doen. De offermaaltijden in den tempel ontaarden in drinkgelagen, waarbij men zich neervleit op wat men den armen heeft ontstolen. De rechters zijn omkoopbaar. Rechter en profeet zijn echte slokops; allen zijn ze verdorven. En bij dat alles gaat Achaz zijn volk voor in het heillooze begeeren om ook Juda in alles der heidenen gelijk te maken. Achabs dochter Atalia heeft in Davids zoon Achaz een waardig opvolger gevonden! En dat, terwijl in

het noordelijk rijk alles spreekt van des Heeren brandenden toorn en van naderenden ondergang!

Wee het zondige volk,
het volk, zwaar van ongerechtigheid,
zaad van boosdoeners,
slecht handelende kinderen!

Den Heere hebben ze verlaten,
den Heilige Israëls verachtelijk verworpen;
achterwaarts zijn ze geweken (Jes. 1 : 4).
Sodom-heerschers! Gomorra-volk! (Jes. 1 : 10).

HOOFDSTUK IV.

Het bittere einde.

In 722 is Samaria gevallen en is het beste deel van Noord-Israël, voorzoover het niet reeds in 734 door den Assyrischen koning Tiglat-Piléser IV was weggevoerd, in ballingschap gezonden, ver weg van „het land der vaderen”. Het verblijft nu in het midden der volken, wier goden ze met zooveel hartstocht hebben gediend, aan wie ze zoo gaarne gelijk hadden willen zijn. Nu is dan hun hartewensch vervuld, maar op gansch andere wijze dan zij het zich hadden gedacht. Zij waanden in „des Heeren land” naar eigen wil te kunnen leven, de gewoonten der andere volken te kunnen navolgen, iedere grenslijn tusschen Israël en de volken te kunnen uitwischen. In dien waan hebben ze volhard, ook al ging des Heeren waarschuwend stem tot hen uit door den dienst van profeten en zieners. Vergeefs is geweest de arbeid van mannen als Elia en Eliza, Amos en Hosea en zoovele anderen, die hen bezworen om toch in den weg des verbonds te wandelen en des Heeren geboden te volbrengen. Verhard was hun nek, verduisterd hun verstand, verblind hun oog. De teekenen der tijden hebben ze niet verstaan. De sprake, die van de geleidelijke vernietiging van zoovele rijken en rijkjes zoowel in West-Mesopotamië als in Syrië en van de steeds groeiende macht van het naar het Westen opdringende rijk van Assyrië uitging, is niet tot hen doorgedrongen. Ze leefden in den waan, dat ze veilig waren in „het land des Heeren”, ook al dienden ze Hem niet. Totdat Salmanassar, de opvolger van Tiglat-Piléser, het beleg voor Samaria sloeg en diens opvolger Sargon het met zijn laatsten koning Hosea tot onvoorwaardelijke overgave dwong. Daarmede is het oordeel Gods aan Noord-Israël

voltrokken en het tien-stammen-rijk weggevaagd uit de rij der natiën.

„De Heere heeft Israël van voor zijn aangezicht verwijderd, zooals Hij al zijn knechten, de profeten, had gezegd” (2 Kon. 17 : 23).

Het zusterrijk Juda is getuige geweest van Israëls ondergang. Met diepe ontroering heeft zijn vrome koning Hizkia het onweer van des Heeren vergelding zien losbarsten over „de trotsche kroon der dronkenen van Efraïm”, toen naar Jesaja’s woord „een sterke en machtige als een stortslag van hagel, als een vernietigende storm, als een stortvloed van geweldige, neerbruisende wateren” haar ter aarde deed vallen ter vertreding (Jes. 28 : 1 v.). Hizkia heeft de daarin ook tot Juda uitgaande sprake verstaan. Hij weet ook zijn volk verzonken in bijgeloof, overgegeven aan tooveren en waarzeggerij. Hij weet ook zijn land vol afgodsbeelden.

Zoo heeft Hizkia zijn volk gevonden, toen hij de teugels van het bewind uit Achaz’ handen overnam. Hij weet: hier kan alleen diepgaande hervorming redding geven, onvoorwaardelijke terugkeer naar des Heeren „inzettingen en rechten”. En onmiddellijk zet hij zich aan den arbeid. Alles wat de rechte kennis van des Heeren woord in den weg staat, wordt door hem verwijderd. Des Heeren tempel wordt heropend en gereinigd van alle heidensche toevoegselen. De koperen slang wordt vernietigd, de hoogten worden geslecht. Des Heeren woord moet weer beslag krijgen op de conscientie. Het volk moet weer worden teruggevoerd naar de oude paden.

Zoo begint voor Hizkia een ingespannen arbeid, waarin hij wordt bijgestaan door Jesaja, een man met een open oog voor wat daar werkt in het midden des volks en die telkens met een „Zoo zegt de Heere” Gods licht over menselijke verhoudingen vallen laat en den eisch van des Heeren wet onverholven volk en overheid voorhoudt. Jeruzalemmers van voorname afkomst wordt zijn woord in breeden kring gehoord en gaat zijn invloed over velen. Naast Jesaja staat Micha, de man van het platteland, levend in Morèsjet-Gat, maar die het leven van zijn volk door en door kent en met groote vrijmoedigheid den vinger op de wonde plek legt. Ook hij doet onder de drijfkracht van des Heeren Geest zijn waarschuwing hooren en spreekt als Jesaja van komend gericht, indien Juda volharden mocht in het verlaten van des Heeren wet.

Het schijnt alsof Juda ditmaal luisteren zal. Onder Hizkia's leiding wordt met groote opgewektheid het paaschfeest gevierd en de tempeldienst gereorganiseerd, terwijl het werk der reiniging, in de hoofdstad begonnen, ook elders wordt voortgezet. Alles, wat aan den dienst der „andere goden” herinnert, wordt vernietigd: de wijsteen, steenen pilaren, die dienst doen als symbool van den baäl; de asjera's, de heilige palen of boomstammen, de hoogten, de natuurlijke of kunstmatig gevormde verhevenheden, waarop in de vrije natuur de baäl werd vereerd; de altaren, niet alleen die der hoogten, maar ook die der private woningen, soms niet meer dan met aarde gevulde bakken; dat alles wordt verwijderd, want de Heere alleen zal voortaan in Juda worden gediend.

Zoo schijnt het, vooral wanneer de Heere op wonderse wijze in 701 redding geeft uit bitteren nood, Sanheribs leger vernietigt en de duizenden gevangenen verlost. Dan wordt in Jeruzalem de jubelzang gehoord:

„Mogen dezen sterk zijn door wagenen, genen
[door paarden,
Wij zijn het door den Naam van den Heere,
[onzen God.
Zij krommen zich en vallen; wij rijzen op, staan
[overeind” (Ps. 20 : 8 v.).

Maar nog geen twee jaren later wordt ook in Juda duidelijk, hoe schijn bedriegt. Want nauwelijks heeft in 699 Hizkia het moede hoofd neergelegd en is tot zijn vaderen verzameld, of onder leiding van Manasse worden alle plechtige

beloften van trouw en gehoorzaamheid vergeten. Het reformatorisch werk van Hizkia wordt ten eenenmale vernietigd. Dan treedt opnieuw aan het licht, hoe diep bij de breede kringen des volks de neiging tot den natuurdienst is ingeworteld en hoe de reformatie meer door den koning was opgelegd dan dat ze uit het volk zelf zou zijn opgekomen. De hoogten met in hun gevolg de dienst der baäls en der asjera's komen weer in eere. En als ware dit nog niet genoeg, voert Manasse, ten einde de Assyrische heerschers te behagen en zich van de gunst der Assyrische goden te verzekeren, tevens den dienst in van „het gansche heir des hemels”, wier vereering hij een plaats inruimt in des Heeren tempel, die daarmede tot een plaats van vereering van vele goden wordt gemaakt, precies zooals de koningstempels in Ninevé, Babel of andere koningssteden. En dat, terwijl de Heere geen „andere goden” naast Zich dult en geheel Jeruzalem uitsluitend voor zijn Naam als „woning” opeischt! Geen wonder, dat Israël opnieuw wegzinkt tot beneden het niveau der Kanaänieten en dat des Heeren gramschap zich weldra laat gevoelen, eerst door woord, dan door daad. Het woord is dat van des Heeren „knechten en profeten”, die spreken van het komend Godsoordeel en van ballingschap (2 Kon. 21 : 10—15). De daad is, dat Manasse betrokken wordt bij een opstand tegen Assyrië en in Babel gevangen wordt gezet. Voor Manasse is deze wegvoering naar Babel een onverwacht gebeuren. Door alle onderscheid tusschen Juda en de andere volken te vernietigen heeft hij gemeend zijn rijk veilig te stellen. Door Assyrië's goden te vereeren heeft hij gewaand hun gunst te verwerven. En nu wordt hij door Assurbanipals leger (645?) in gevangenschap naar Babel gevoerd! Nu hij daar het lot van gevangen koningen aan den lijve ervaart, worden jeugdherinneringen bij hem levendig en komt hij tot verootmoediging en gebed, straks gevolgd door terugkeer naar Jeruzalem. „Zoo ervoer Manasse, dat de Heere God is” (2 Kron. 33 : 10).

Onder den indruk van die „ervaring” heeft Manasse niet alleen een weinig aan het weerstandsvermogen van zijn land gearbeid, maar zich ook tegenover den dienst des Heeren meer welwillend getoond. Het in-verval-geraakte altaar des Heeren wordt hersteld en weer in gebruik genomen, maar Manasse's „bevel” om den Heere te dienen bewijst wel, dat het volk daartoe niet zonder meer bereid was. Wanneer

Manasse kort daarna (641) sterft, wordt dan ook diens latere werk door Amon ongedaan gemaakt. „Alle beelden, die zijn vader Manasse gemaakt had” (2 Kron. 33 : 22) worden weer gediend, totdat een samenzwering aan Amons korte regeering (twee jaar) een einde maakt.

Dar. is het laatste uur aangebroken van „het heden der genade”. Nog eenmaal strekt de Heere zijn hand uit tot een wederstrevend volk. Nog eenmaal wordt Juda in de gelegenheid gesteld den Heere tot zijn deel te kiezen en in de wegen des verbonds te wandelen. Nog eenmaal zal des Heeren bede worden gehoord: „Keert weder, gij afkeerige kinderen, opdat Ik uwe afkeeringen geneze”. „Het volk des lands” heeft Amon's

moordenaren ter dood gebracht en diens nog jongen zoon Josia op den troon gezet. „Een pijler is de Heere”, zoo zegt zijn naam en die belijdenis is in Josia's hart gegrift. Josia, naar het getuigenis van den auteur van Kronieken, de eenige van alle koningen uit het Davidische huis, die van de wegen van zijn vader David „niet afweek, rechts noch links” (2 Kron. 34 : 2). Josia, de eenige, die als David gegrepen is door het ideaal der theokratie en daaraan zijn leven heeft gewijd. Niet Juda's eenige, maar wel Juda's laatste reformator. In den bloei zijner jaren, nog geen veertig jaar oud, is hij gestorven, in het harnas, toen hij meende gewapenderhand verzet te moeten bieden tegen de poging van farao Necho om in 609 zijn Assyrischen

DE DAMASCUSPOORT TE JERUSALEM.

Jerusalem heeft vele mooie poorten, die alle dateeren uit de Middeleeuwen; de mooiste van alle is de Damascuspoort in den noordelijken muur. Hierdoor loopt de weg naar het veel noordelijker gelegen Damascus, dat zoowel in den Israëlitischen koningstijd als in de geschiedenis van Paulus een groote rol speelt. Voor de poort is een pleintje, waar dikwijls karavanen legeren op hun reis naar verre streken; dit plein dient ook als markt o.a. voor tarwe. Tusschen de kameelen ziet men duidelijk de met koren gevulde zakken.

DE MARIABRON BIJ JERUSALEM.

Even ten zuidoosten van het tegenwoordige Jerusalem tegenover den Olijfberg ligt de zoogenaamde Mariabron, in het Oude Testament Gihon geheeten. Hier was het, dat Salomo tot Koning werd uitgeroepen (1 Kon. 1 : 38). Onze plaat laat den ingang zien, waarheen een trap van zestien treden leidt. Men moet dan nog veertien treden afdalen om in een spelonk te komen met een waterbassin, waarin een intermitterende bron 1 à 5 maal per dag (al naar gelang van het jaargetijde) zijn water stort. — Op de trap ziet men een vrouw uit het dorpje Siloa, welks bevolking altijd hier wast en water haalt.

22

bondgenoot na den val van Ninevé en Haran bij te staan in diens strijd tegen Nabopolassar van Babel, die met behulp der Mediërs tracht op de puinhoopen van het Assyrische een Babylonisch wereldrijk op te bouwen. Maar de dertig jaren van zijn regeering getuigen van zijn warme liefde voor den dienst des Heeren en tevens van de waarheid van wat de auteur van Kronieken met betrekking tot hem verzekert: „Hij deed wat recht is in de oogen des

Heeren” (2 Kron. 34 : 2).

Een krachtigen steun vindt Josia in den jongen Jeremia, een zoon van den priester Hilkia, die met de zijnen in Anatot woont aan de noordelijke helling van den berg, die Jeruzalem in het Noord-Oosten beschermt. Hoewel uit de priesterklasse voortgekomen, heeft hij van der jeugd af de zijde gekozen van hen, die als profeten des Heeren getracht hebben het licht van des Heeren „onderricht” (t o r a) te laten vallen

op de geschiedenis van hun volk en dat terug te voeren tot des Heeren volk; het volk, dat ze nu eens in syncretisme den Heere zien neerhalen tot het peil van een Kanaänietischen baäl, naast wien dus de dienst van andere baäls niets onrechtmatigs is, dan weer in formalisme en overschatting van de waarde van het offer zien afdolen en in het uiterlijk volbrengen van des Heeren wet een waarborg zien zoeken van des Heeren zegen.

Vaststaande in de zekerheid, dat de Heere hem

„kende” en „heiligde”, voordat hij in den moederschoot werd gevormd en uit de baarmoeder voortkwam (Jer. 1 : 5) en dat hij ondanks zijn tegenstand tot profeet des Heeren was geroepen (Jer. 1 : 7—10) om te getuigen van „den kokenden pot”, waaruit des Heeren oordeelen straks over het volk zullen worden uitgestort (Jer. 1 : 11—16), getuigt hij tegen „de trouwelooze bruid” (Jer. 2 : 1—3 : 5), geeselt hij „Israëls afkeerigheid en Juda's trouweloosheid” (Jer. 3 : 6 - 4 : 2), terwijl hij aller oog tracht te

INSCHRIFT UIT DEN TIJD VAN KONING HIZKIA.

Het water uit den Gihon (of Maria-bron, zie plaat 22) stroomt door een meer dan 500 meter lange tunnel, op bevel van koning Hizkia in de rots uitgehakt, naar den Siloavijver (badwater Siloam, Johannes 9 : 7, 11). Badende kinderen vonden zestig jaar geleden in dien watergang dicht bij de uitmonding in den vijver, bovenstaane inscriptie, die dateert uit den tijd van Hizkia, omstreeks 700 vóór Christus. Dit zesregelig inschrift is een van de oudste Israëlietische inscripties en wordt bewaard in Konstantinopel. Het luidt vertaald aldus: Zie de doorboring (van de rots). De geschiedenis van de doorboring is als volgt: Toen er...., waren de houweelen van de eene (groep) tegenover die van de andere. Toen ze nog drie ellen van elkander verwijderd waren, hoorde men hoe de een den ander riep, want er was een spleet in de rots ter rechterzijde. En op den dag dat de doorboring gereed was, sloegen de steenhouwers houweel tegen houweel. En het water vloeyde van het uitgangspunt naar den vijver, 1200 ellen ver, en 100 ellen was de hoogte van de rots boven de steenhouwers.

openen voor „den vijand uit het Noorden” (Jer. 4 : 3 - 6 : 30). En wanneer in Josia's achttiende regeeringsjaar (622/1) door den hooge priester Hilkia bij het restaureeren en reinigen van den tempel „het wetboek” (Deuteronomium?) gevonden wordt, waardoor aan Josia's reformatie nieuw élan gegeven wordt, dan gaat Jeremia het geheele land door om stedelingen en plattelanders ervan te doordringen, dat in het hervinden van het wetboek des Heeren stem tot hen komt om toch „de woorden van dit verbond” in daden om te zetten, opdat niet des Heeren toorn hen treffe (Jer. 11 : 6 v.v.).

Naast Jeremia treedt een man, die, indien al niet van koninklijken bloede, in ieder geval — gezien zijn stamboom — van adellijke afstamming geweest is: Zefanja. Hij ziet de donkere wolken van des Heeren oordeelen zich dreigend aan den horizon samenvakken. Die oordeelen zullen niet slechts de heidenvolken treffen (2 : 4—15), maar Juda en Jeruzalem (1 : 1—6); niet zoozeer de breede kringen des volks als wel het koninklijk huis en hun hofkring (1 : 7—18). Daarom roept hij op tot ernstig zelfonderzoek (2 : 1—3), voordat het oordeel losbarst.

Zoo worstelen Josia en zijn medestanders tot behoud van hun volk. Maar nauwelijks is op de pashoogte van Megiddo Josia in den strijd tegen Necho gevallen, of het blijkt, dat Juda ook nu niet in waarheid tot den Heere is teruggekeerd en dat het des Heeren ontroerende bede onbeantwoord heeft gelaten, toen Deze hun door Jeremia deed toeroepen:

Israël, indien gij terugkeert, spreekt de Heere, tot Mij terugkeert en indien gij uwe afschuwelijke dingen van voor Mij wegdoet, dan.... (4 : 1).

Juda is wel teruggekeerd tot des Heeren feesten, tot des Heeren offers, tot des Heeren tempel, maar niet tot den Heere. En nauwelijks is Jojakim door de gunst van farao beschikker geworden van Juda's lot, of de door Josia gewezen weg wordt verlaten. „Zij zijn teruggekeerd tot de vroegere ongerechtigheden hunner vaders, die weigerden naar mijn woorden te hooren” (Jer. 11 : 10). Het baat Jeremia niet, of hij koning en volk al terugleidt naar Eli's dagen, toen het uiteengeslagen Israël „des Heeren woning” in Silo door de overwinnende Filistijnen ten vure gedoemd en de ark, de aanspraakplaats van des „Heeren heiligheid”, naar Filistea's heiligdommen weggevoerd zag om

daar te getuigen van Dagon's meerderheid boven Israëls God. Hoe is de woede des volks tegen Jeremia losgebarsten, toen hij Jeruzalem eenzelfde lot voorspelde als Silo (Jer. 7 en 26). Alleen de herinnering aan eenzelfde profetie van Micha, den Morastiet, uit de dagen van Hizkia, en de krachtdadige bescherming van Abikam, den zoon van Safan — waarschijnlijk zoon van den 2 Kon. 22 : 12 genoemden Safan en broeder van den Jer. 36 : 12 genoemden Gemarja — hebben hem toen bewaard voor het droeve lot, dat zijn medestrijder Uria trof (Jer. 26 : 20—23).

Jojakim en de zijnen, ze zijn verblind.

Ofschoon Necho, toen hij Jojakim de plaats liet innemen van den door het volk begeerden Sallum, het land een geweldige „geldboete” had opgelegd van niet minder dan dertien ton gouds, waant deze Davidide zijn koningsheerlijkheid te moeten zoeken in onderdrukking en afpersing. Onder zijn leiding zijn de hoogten weer in eere (Jer. 13 : 27, 17 : 1), wordt de dienst van „de koningin des hemels” weer ingesteld (Jer. 7 : 16—20), worden des Heeren profeten vervolgd. En intusschen wordt Juda meegesleept in den maalstroom van de politieke verwarring van die dagen. Egypte tracht onder Necho Egypte's oude „rechten” op de Syro-Palestijnsche landen weer te doen gelden en Nabopolassar van Babel begint zijn zegetocht naar het Westen ten einde Assyrië's rijk te vernietigen. En tusschen die beide grootmachten zijn de Palestijnsche staatjes als schapen zonder herder. Ze weten niet wiens partij te moeten kiezen en trachten nu door woordbreuk en trouweloosheid hun moeilijke positie te verbeteren. Zoo doet ook Jojakim. In 609 als vazal van Egypte ten troon verheven, kiest hij de zijde van Nabopolassar's zoon Nebukadnesar, wanneer deze in 605 den Egyptenaar bij Karkemis zoo volkomen verslaat, dat hij zich ijlings achter de Beek van Egypte in veiligheid moet stellen (2 Kon. 24 : 7, Jer. 46 : 2). Maar reeds in 604 is zijn trouw zóo verdacht, dat Nebukadnesar hem naar Babel laat komen en eerst weer vrijlaat, nadat Jojakim hem vernieuwde bewijzen van aanhankelijkheid heeft geschonken. In 602 echter weet de pro-Egyptische partij hem desondanks toch weer tot afval te bewegen en de zijde van Egypte te doen kiezen. Heeft Jojakim er destijds op gerekend, dat dit aan den heerscher in Babel, toen deze elders in zijn groote rijk werd vastgehouden, zou zijn ontgaan, dan heeft hij zich danig ver-

PANORAMA VAN JERUSALEM.

Deze nieuwe foto laat ons Jerusalem zien vanuit het Noorden; de blik is gericht naar het Zuiden, zoodat achter de stad het bergland tusschen Jerusalem en Bethlehem zichtbaar is (het witte huis links op een berg is het verblijf van den hoogen Commissaris van Palestina). Op den voorgrond een tuin met olijfboomen. Het groote gebouw links is een Roomsche-Katholiek klooster, de puntige toren in het midden behoort bij de Duitsche Verlosserskerk, die midden in de stad dicht bij de Grafkerk ligt; van deze laatste ontwaart men (meer naar rechts) duidelijk een grooten ronden koepel. Het hooge gebouw nog meer naar rechts, naast een nog hooger toren, is een Roomsche-Katholieke kerk even ten Zuiden van den zuidelijken muur. Van den noordelijken (gekanteelden) muur ziet men rechts een groot gedeelte. De stadswijk rechts is de zogenoemde Christelijke wijk van Jeruzalem.

gist. Wel moet Nebukadnesar zich er voorloopig mede tevreden stellen om het platteland van Juda te laten afloopen door de Chaldeeische bezetting, die hij in Palestina had achtergelaten en nu met benden van Juda's naaste bureu versterkte, maar dit reeds is voldoende om Jojakim in zijn hoofdstad op te sluiten en tot machteloosheid te doemen. In 698 komt hij zelf naar Jeruzalem om haar te belegeren. Intusschen blijft Jeremia trouw in het volbrengen van zijn levenstaak om te zijn „een versterkte stad, een ijzeren zuil en een koperen muur tegen het gansche land, tegen de koningen

van Juda, haar vorsten, haar priesters en het volk des lands" (Jer. 1 : 18). Wanneer in 605 duidelijk is geworden, dat het Nieuw-Babylonische rijk de beschikker zal worden van het lot der volken van West-Azië, dan stelt Jeremia op bevel des Heeren de voornaamste zijner vroegere profetieën te boek, opdat Jojakim en de zijnen, die meenen van Babel niets te vreezen te hebben, „acht slaan op al het kwaad, dat Ik hun denk te doen, opdat ieder hunner zich van zijn boosen weg bekeere en Ik hun ongerechtigheid en zonde kan vergeven" (Jer. 36 : 3). Het baat niet, of Jojakim de boekrol ten vure doemt.

Een nieuwe wordt gemaakt, die tevens een bedreiging inhoudt tegen den koning, wien zelfs geen eervolle begrafenis ten deel zal vallen (Jer. 36 : 30).

Onophoudelijk blijft Jeremia getuigen. Bij Jojakims afval wordt van de komende ballingschap gesproken (Jer. 12 : 7—17) en moet de in de Wadi Fara aan het verderf prijsgegeven gordel ervan getuigen, dat de Heere „de glorie van Juda en Jeruzalem, die groot is”, gaat verderven (Jer. 13 : 1—11). En als gedurende het beleg (598) Jojakim bij een uitval sneuvelt en de jonge Jojachin de droeve erfenis zijns vaders moet aanvaarden, dan wordt voor de komende duisternis gewaarschuwd (Jer. 13 : 15—27) en de sprake der geweldige droogte in voor allen verstaanbare taal omgezet (Jer. 14 v.). Steeds duidelijker wordt van den komenden ondergang gesproken (Jer. 16 : 1—17 : 18), waarbij ook het bedrijf van den pottenbakker tot leering moet strekken (Jer. 18—20).

Drie maanden na Jojachins troonsbestijging volgt Jeruzalems val. Dan begint de eerste fase van Juda's ondergang. Met den achttienjarigen vorst wordt de geheele hofhouding en worden de beste krachten van het volk in ballingschap weggevoerd (2 Kon. 24 : 11 v.v.). „Het kostbaarste vaatwerk van het huis des Heeren” (2 Kron. 36 : 10) is oorlogsbuit. De laatste fase breekt aan, wanneer Zedekia den troon zijner vaderen beklimt en zich met de rijken beroemt in 's Heeren bescherming en hoopvol de toekomst tegenblijkt. Het baat niet, of Jeremia's „twee korven vijgen” (Jer. 24) een niet-mis-te-verstane taal spreken en Jeremia's nadere verklaring het duidelijk maakt, dat het goede volksdeel met Jojachin in ballingschap is gegaan om in Babel des Heeren gunst te ervaren, maar dat Zedekia en de zijnen „als de slechtste vijgen zijn, die niet te eten zijn van ondeugdelijkheid” en daarom zullen worden „overgegeven ter mishandeling en ten verderf” (Jer. 24 : 6—9). Zedekia en de zijnen hollen verder op den weg, die ten volkomen ondergang voert.

Zedekia, Babels vazal. Zijn vader Josia noemde hem „gave des Heeren” (Mattanja), niet vermoedend welk een onnoemelijke ellende juist dit kind over Juda brengen zal, en nog minder, dat Mattanja land en volk, stad en tempel rijp zal maken voor des Heeren straffenden toorn. Bij zijn troonsbestijging heeft Mattanja zijn naam omgezet in „de Heere is mijne gerechtigheid” (Zedekia). Niemand vermoedt wat dat inhoudt.

Nebukadnezar niet, die van oordeel is, dat in 597 des Heeren rechtvaardigheid zich ten volle heeft geopenbaard, en die niet vermoedt, dat Juda's ontkrachting door de wegvoering van Jojachin en de zijnen slechts een eerste uitstraling was van des Heeren wrekende gerechtigheid en dat het nu nog geredde volksbestaan straks volkomen verbrijzeld zal worden door Babels stormrammen, wanneer stad en tempel aan den ondergang zullen worden prijsgegeven en ook de laatste weerstand zal worden gebroken. Maar ook Zedekia zelf vermoedt niet wat zijn nieuwe naam inhoudt. Hij ziet in zijn troonsbestijging het bewijs, dat de Heere als een rechtvaardig Rechter het oordeel heeft uitgesproken over Jojachin, die het land ten verderf heeft gevoerd. Spreekt zijn redding niet van goddelijke bescherming en heeft hij daarom niet het recht hoopvol de toekomst tegemoet te gaan? Hij, Zedekia, zal Juda's herbouwer zijn! Hij zal aan des Heeren volk de plaats hergeven, waarop het recht heeft!

Zoo maakt een steeds krachtiger geest van zelfoverschatting en van algeheele miskenning van des Heeren daden zich steeds meer meester van koning en volk. Deze wordt naar vermogen aangewakkerd door een groep van mannen, die in den Gibeoniet Hananja hun meest op den voorgrond tredenden vertegenwoordiger vinden. Met een „Zoo zegt de Heere” trachten zij koning en volk ervan te overtuigen, dat heil en vrede hun deel zal zijn: „de Heere is met ons” (Jer. 23 : 9—32). Naast hen stellen zich de priesters, die in de wondere uitredding uit Sanheribs hand in de dagen van Hizkia een middel vinden om het volk een onbeperkt vertrouwen in te boezemen op het voortbestaan van den tempel. Met een „des Heeren tempel is dit” meenen zij alles gezegd te hebben. De Heere als Israëls God kan zijn volk toch niet verlaten?! Zoo weten zij het aantal offers tot een steeds grooter hoogte op te voeren en vermeerderen zij hun eigen inkomsten van de zonden van hun volk.

De omstandigheden schijnen Zedekia gelijk te geven. Jeruzalem is weer het verzamelpunt der diplomaten. Weer is Juda's koning de door velen begeerden bondgenoot, de machtige medestrijder in den kamp voor „vrijheid en recht”. Zedekia's koningsstad is vol van de gezantschappen der volken, die zijn medewerking inroepen en op zijn steun rekenen, wanneer zij straks Babels juk afwerpen en schouder aan schouder zich gaan verzetten tegen den koning

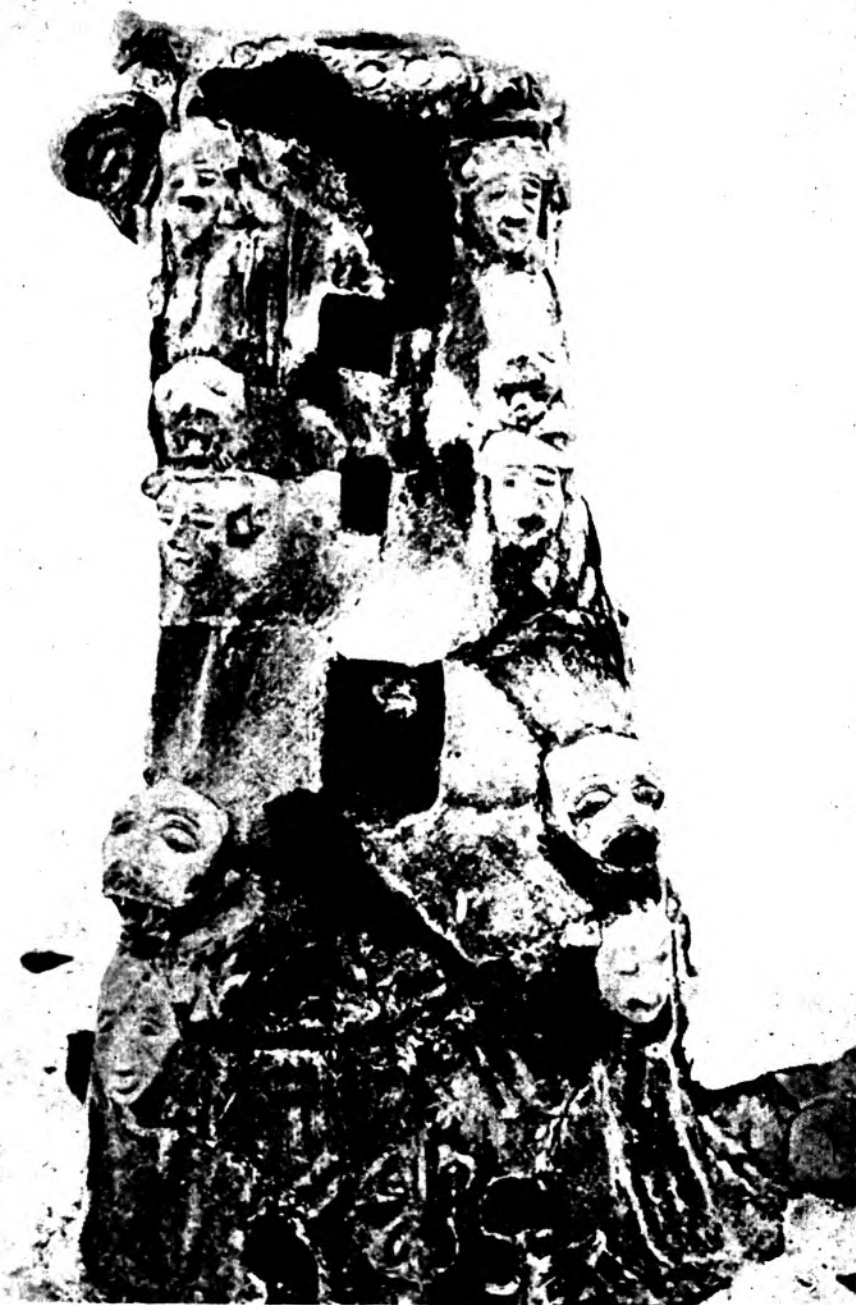
van Babel. Edom zoowel als Moab en Ammon, Tyrus zoowel als Sidon hebben gezanten gezonden om over een gemeenschappelijk plan te overleggen en alle krachten te richten op het door allen zoo vurig begeerde einddoel: los van Babel.

In het paleis op den Sion, waarin eens Salomo troonde en sindsdien zooveel geslachten van Davids huis over Juda's wel en wee hebben beslist, is 's konings raad vergaderd. Zedekia

heeft hen daar bijeengeroepen, de man, die zijn kroon te danken heeft aan Babels gunst. Zedekia, die nog nooit den moed zijner overtuiging heeft gehad, heeft zijn raadslieden om zich heen vergaderd om eigen schouders te ontlasten van een gevreesde verantwoordelijkheid. In den voorhof van het paleis is het volk samengekomen in de hoop getuige te kunnen zijn van het vallen der beslissing. Onder hen zijn veel priesters en profeten, die op allerlei wijze

ISRAËLIETISCH KOLENBEKKEN OF ALTAAR.

Dit holle, ongeveer een meter hooge voorwerp in den vorm van een vierzijdige afgeknotte pyramide, is aan alle zijden van vierkante gaten voorzien, kennelijk gemaakt om den goeden trek van het vuur te bevorderen. Het is gevonden bij de Duitsche opgravingen te Tell taännek, het oude Bijbelsche Taänach in de vlakte van Jizreël (Richteren 5 : 19; I Kon. 4 : 12). Eerst hield men het voor een Israëlietisch reukofferaltaar, maar de omgeving wijst meer in de richting van een kolenbekken of kachel. Palestina heeft wel kille, zelfs koude winters, waarin een kachel geen overbodige weelde is; in het verhaal van de rol van Jeremia, die door den boozen koning Jojakim verbrand wordt, is sprake van een dergelijke kachel of vuurplaat (Jeremia 36 : 22, 23). Onze plaat laat den voorkant zien van zulk een koninklijke kachel; als versiering zijn er allerlei maskers en leeuwenkoppen aan aangebracht, alsmede een paar bokken en een boom met spiraalvormige takken (beneden, niet erg duidelijk).

de hartstochten ontketen, den weerzin tegen Babel prikkelen en het vertrouwen op de rechtvaardigheid van eigen zaak tot ongekeerde hoogte opvoeren. Woordbreuk tegenover Babel is in hun oogen bewijs van Godsvertrouwen. Het schenden van den eed zien ze als een Gode welgevallige daad.

Niet alzo Jeremia. Ook nu staat hij op de bres. Maar al te goed kent hij de zwakheid van Zedekia's karakter. Vlamme haat als van Jojachin heeft hij van diens broeder niet te vreezen. Zelfs mag gezegd worden, dat Zedekia gewillig naar hem luistert. Maar Jeremia weet wel, dat Zedekia een zwakkeling is, niet in staat om verzet te bieden tegen den drang van zijn omgeving, een zwakke hulk op de heftig bewogen wateren van het volksleven, een speelbal in de hand der elkander bestrijdende partijen. Jeremia weet het wel: Zedekia is een ramp voor zijn volk, zooals zijn volk een ramp is voor hem.

Ernstig heeft Jeremia den koning afgeraden om aan de lokstem der vreemde gezanten gehoor te geven en naar de woorden van Hananja en de zijnen te luisteren (Jer. 27 : 12—15). Maar ook tot het volk zelf wil hij zich richten. Zoo gaat ook hij dan op naar 's konings paleis. Een houten juk draagt hij om den hals als ware hij een ploegende os. Nu wendt hij zich met grooten ernst tot priesters en volk om toch geen gehoor te geven aan de inblazingen der valsche profeten. „Geeft hun geen gehoor, blijft den koning van Babel dienstbaar en behoudt het leven; waarom zou deze stad een puinhoop worden?” (Jer. 27 : 17). Maar dan treedt Hananja hem tegemoet met een „Zoo zegt de Heere der heirscharen, de God van Israël” om de luisterende schare te verzekeren, dat binnen twee jaar Jojachin en de zijnen met al de tempelschatten naar Jeruzalem zullen terugkeeren, „want Ik zal het juk van den koning van Babel verbreken” (Jer. 28 : 1—4).

Wat zal Jeremia hierop antwoorden? Hij bepaalt er zich toe te zeggen, dat Hananja's heilwoord wel heel ver afwijkt van de dreigende voorspellingen der vorige profeten. Maar daarmee is Hananja niet tevreden. Hij springt op Jeremia toe, neemt hem het juk van den hals en breekt het in stukken, wederom met een „Zoo zegt de Heere”. Wat zal Jeremia nu doen? De waarachtigheid van des Heeren woord, zooals hij zelf dat tot het volk bracht, kan hij niet bewijzen. Dat moet de Heere zelf doen. Zelfs kan hij niet bewijzen, dat Hananja zich ten

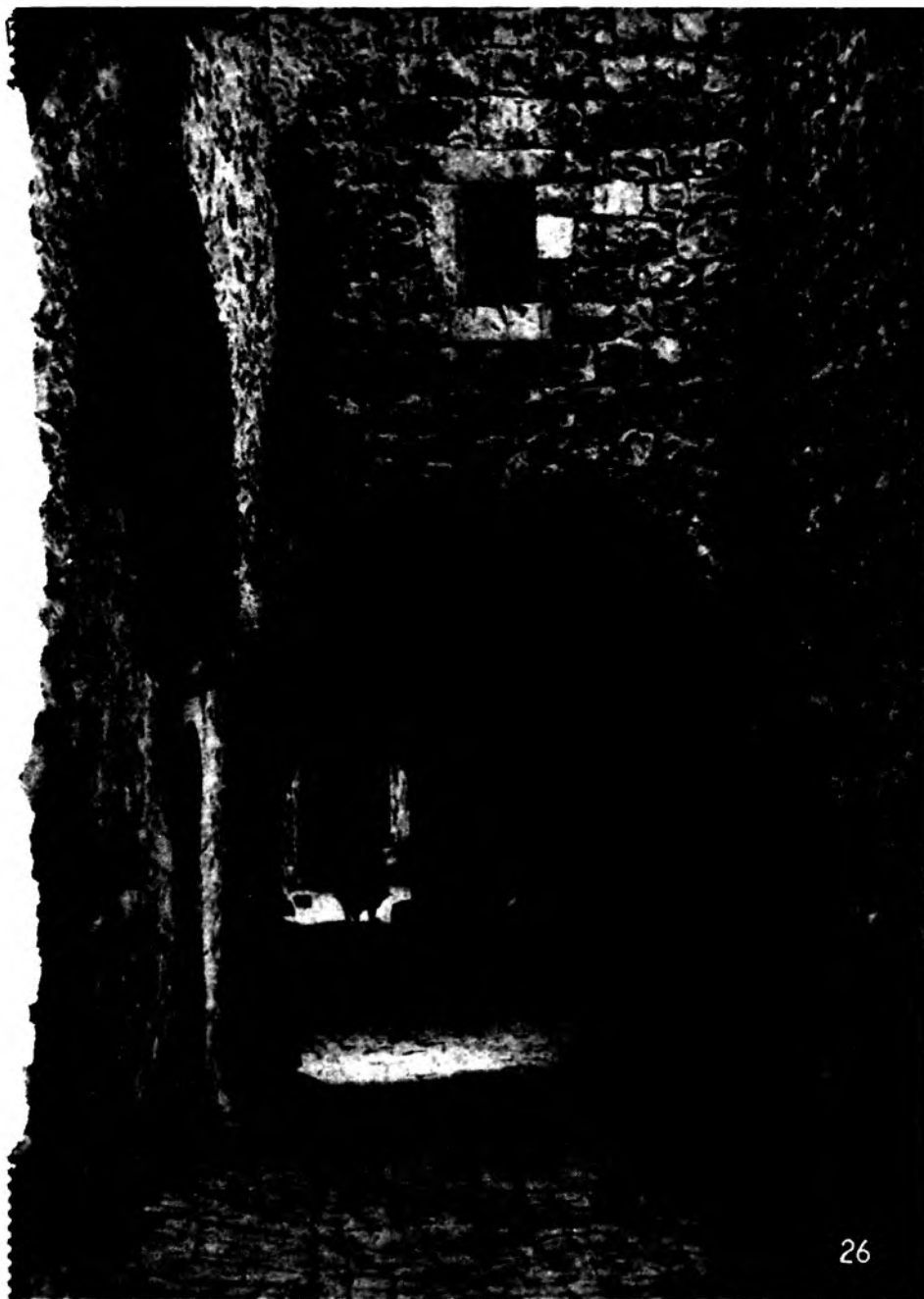
onrechte beroept op een woord des Heeren. Jeremia heeft dus niets meer te zeggen. Althans, zoo lang de Heere niets zegt. Hij verlaat dus den tempelberg, waar Hananja nu van zijn schijnbare overwinning geniet. Maar ineens wordt Jeremia's ziel vervuld van een woord des Heeren en dit dwingt hem tot terugkeer. Met stomme verbazing ziet dan ook het volk hem weer den tempelberg beklimmen en op Hananja toetreden. Het volk heeft dezen toegejuicht en als overwinnaar begroet. Maar nu weet het, dat het te vroeg heeft gejuicht. Het houdt niet van Jeremia. Die maakt het hun zoo lastig. Altijd opnieuw houdt hij hun des Heeren wet voor, waarvan een stem in hun consciëntie getuigt, dat ze terecht heel hun levensvorm veroordeelt. Maar desondanks is er iets in hun ziel, dat hen verhindert Jeremia op één lijn te stellen met Hananja. Het weet wel: indien er één profeet des Heeren is, dan Jeremia. Huns ondanks hangen ook nu allen aan Jeremia's lippen. Diens oogen zoeken de oogen van Hananja, niet om van triomf te spreken, maar van innig medelijden. Niet minder dan het oordeel des doods moet Jeremia brengen. Nu klinkt het: „Hoor nu, Hananja! de Heere heeft u niet gezonden en gij hebt het volk op leugen doen vertrouwen. Daarom zoo zegt de Heere: Zie, Ik doe u weg van den aardbodem; dit jaar zijt gij een lijk, omdat gij een afwijking hebt uitgesproken tegen den Heere!” (Jer. 28 : 15 v.). Ontzaglijk is de indruk, dien dit woord op Hananja en op het volk maakt. Nog nooit was zulk een uitspraak gehoord. Nog nimmer had een man zoo durven spreken als Jeremia. Deze is zijns weegs gegaan, maar Hananja en de zijnen staan daar nog onbeweeglijk. De bliksem is vlak voor hen ingeslagen. Ze hebben Gods hand gezien, die Hananja heeft geteekend als een ter dood veroordeelde. En niemand kan zich ontworstelen aan den indruk, dat Jeremia de waarheid sprak.

Jeremia heeft Zedekia en zijn raadslieden niet van hun heilloos plan kunnen weerhouden. Wel heeft Hananja's dood diepen indruk gemaakt. Wel is duidelijk geworden, dat de geruchten, die spreken van een spoedigen terugkeer der ballingen, op niets berusten. Ook is duidelijk geworden, dat op Egypte's hulp niet te rekenen viel. Tevens, dat de toch met zooveel geheimzinnigheid gevoerde onderhandelingen den koning van Babel ter oore zijn gekomen. Een en ander heeft een oogenblik Zedekia ge-

EEN STADSSTRAAT IN HET HEILIGE LAND.

Deze straat (in werkelijkheid een straat in het tegenwoordige Hebron) geeft ons een goede voorstelling van een straat in een oude

Israëlietische stad: nauw, donker, aan alle kanten steenen en bijkansen blinde muren. Gooten voor afwatering ontbreken. De huisdeuren zijn laag.

26

dwongen van koers te veranderen. Een gezantschap wordt naar Babel gezonden om de verzekering te geven van onveranderde trouw. Maar zoo gemakkelijk laat Nebukadnezar zich niet om den tuin leiden. Zedekia moet zelf naar Babel komen ten einde met eigen oogen te zien wat Babel vermag (Jer. 51 : 59).

Maar indrukken duren niet lang bij een man als Zedekia. Straks verandert hij weer van koers. In 593 volgt Psamtik II zijn vader Necho

op en bewijst in 590 door het ondernemen van een tocht naar Kanaän, dat Egypte zijn oude aanspraken weer wil doen gelden. In 588 volgt Hofra hem op, die in een zeeslag de mannen van Tyrus en Cyprus verslaat en troepen doet landen bij Sidon, dat zijn superioriteit erkent. Onmiddellijk slaan in Jeruzalem de vlammen weer van alle kanten uit en laait de oorlogsgloed onbedwingelijk op. De valsche profeten doen weer hun „Zoo zegt de Heere” hooren en spreken

van een glorieus toekomst. De stroom sleept allen mede, ook Zedekia, die de gedane eeden verbreekt, de belofte van trouw vergeet en steunend op Egypte en Fenicië den strijd met Babel aanbindt.

In geheel Jeruzalem is slechts één man, die niet instemt met den algemeenen jubel en die geen lichtglansen ziet aan den politieken hemel. Jeremia alleen heeft den moed koning en volk te wijzen op de dreigende gevaren. Hij weet den ondergang nabij. De Heere gaat zijn volk richten. Wel verre van door Juda vernietigd te worden, zal Babel de tuchtroede zijn, de voltrekker van des Heeren oordeelen. Terzelfder tijd verklaart Ezechiël aan de ballingen van den Chebar, dat Zedekia, die „boden naar Egypte heeft gezonden, opdat deze hem paarden en een groot aantal mannen geve” en daarmede „het verbond heeft verbroken”, niet zal ontsnappen, maar in Babel sterven zal (Ezech. 17 : 15, 18). Noch Egypte noch Tyrus en Ammon zullen hiertegen iets vermogen.

Nebukadnesar is niet verrast door Zedekia's afval noch door Ammons medeplichtigheid. Daartoe hadden Egypte's krijgsoverleiden een te duidelijke taal gesproken. Aanstonds is hij dan ook gereed naar het Westen te trekken. Ezechiël laat hem ons zien, standhoudend op een punt, waar de weg zich in tweeën splitst. Hier raadpleegt hij het orakel.

„Hij schudt de pijlen, ondervraagt de terafim, schouwt de lever”. Hij trekt den pijl, waarop „Jeruzalem” geschreven is, en weet nu, dat hij allereerst daartegen moet optrekken om „krijgsgeschreeuw aan te heffen, stormrammen tegen de poorten op te stellen, een wal op te werpen, verschansingen te bouwen” (Ezech. 21 : 21 v.). Trouwens, hoe kon hij nog aarzelen. Als strategisch punt is Jeruzalem allermint te vergelijken met Rabbat-Ammon. Zedekia's hoofdstad is van oneindig veel meer gewicht en veel te belangrijk om uitstel toe te laten. Dus trekt Nebukadnesar met zijn leger Noord-Syrië binnen en maakt van het aan den Orontes gelegen Ribla zijn hoofdkwartier, waarna hij een groot gedeelte van de beschikbare troepen verder zuidwaarts zendt. Zedekia ervaart nu, dat plannen maken nog niet hetzelfde is als plannen uitvoeren en dat menig een van zijn onderdanen sterker is in woorden dan in werken. Hij gaat de waarheid ervaren van Ezechiëls woord: „zij hebben de trompet gestoken en alles is gereed gebracht, maar niemand trekt ten strijde” (Ezech. 7 : 14). Steeds verder dringt de vijand door. Stad na stad

wordt ingenomen; dorp na dorp wordt aan plundering prijs gegeven. Straks verschijnt hij voor Jeruzalem, waarheen een groot gedeelte der plattelandsbevolking schuilplaats heeft gezocht en dat nu overvol is van menschen. Nog vóór het jaar 588 ten einde is, wordt Jeruzalem ingesloten door een keten van zwaar gewapende mannen, die Zedekia opsluiten „als een vogel in zijn kooi”.

Achttien maanden lang duurt de worsteling, zoowel buiten de muren als daarbinnen. Buiten beuken Nebukadnesar's stormrammen en worden de krijgskreten aangeheven, bliksemen de zwaarden en vliegen de pijlen. En binnen de stad rijpt de oogst van den dood. Reeds zijn vele halmen voor diens sikkel gevallen, want steeds nijpender wordt het gebrek aan levensmiddelen; steeds verder grijpt de hongersnood om zich heen, steeds meer steekt de pest den kop op.

„Heel haar bevolking zucht, zoekend naar brood.

Hun kostbaarheden geven zij voor voedsel om levenskracht te herkrijgen.

Mijn priesters en oudsten geven den geest, als zij voedsel voor zich zoeken.

Buiten maakt het zwaard kinderloos, binnenshuis de dood” (Klaagl. 1 : 11, 19b, 20b). Een oogenblik is er verademing geweest, wanneer het heir der Chaldeënen aftrekt, omdat farao Hofra met een groot leger tot bevrijding van zijn bondgenoot in aantocht is. Reeds jubelt het volk, wanend dat de dagen van Hizkia zijn teruggekeerd, toen Sions dochter den vijand verachtte en bespote (2 Kon. 19 : 21). Maar Hofra heeft het ten slotte toch niet op een slag durven laten aankomen, zooals Jeremia had voorspeld (Jer. 37 : 7 v.). Zonder meer laat hij Zedekia aan zijn lot over. Onmiddellijk zijn de Chaldeënen op hun schreden teruggekeerd en hebben zij opnieuw het beleg om Jeruzalem geslagen. Wederom spreken de verwoedheid, waarmede stormaanvallen worden gewaagd, en de kracht, waarmede de stormrammen de muren breken, van der Chaldeënen onverzettelijken wil om het koste wat het wil zich van deze trouwelooze koningsstad meester te maken en haar het volle gewicht van Babels wraak te doen gevoelen.

Steeds hooger stijgt de nood; steeds angstiger klopt het hart. Het rammelen der stormrammen is als het luiden van de doodsklok. En intuschen tracht Jeremia, niet gebroken door de vijandschap van zijn volk, dat bij monde zijner

leiders op allerlei wijze zijn leven belaagt Jer. 37 : 11—21, 38), Zedekia te overtuigen, dat alleen onmiddellijke overgave Jeruzalems redding is en dat zelfs zijn eigen leven dan geen gevaar loopt (Jer. 36 : 16 v.). Tevergeefs echter dringt Jeremia er bij hem op aan, dat de koning toch naar hem zal luisteren. Naar hem? Neen, naar des Heeren stem! Maar helaas! de Heere is voor Zedekia niet de realiteit, zelfs niet een realiteit; slechts een mogelijkheid. Zedekia is een agnosticus. Of de onzichtbare wereld bestaat of niet, dat weet hij niet. Hij weet maar één ding: hij is bang. Bang voor zijn volk? Neen, bang voor eigen leven. Zoo graag zou hij den dans willen ontspringen. Zelfs geen spot kan hem tot daden prikkelen. Kalm en onbewogen hoort hij Jeremia's schildering aan van den komenden ondergang: Jeruzalem in vlammen, haar inwoners aan de ergste mishandelingen blootgesteld. Tegenover zooveel kleinheid en baatzucht heeft Jeremia niets meer te zeggen. Wèl is Davids huis oud geworden, als het zulk een zoon kan voortbrengen! Zoo wordt Davids huis voor Israël ten vloek! Zoo eindigt het laatste onderhoud van deze twee mannen: de een denkt alleen aan zijn God en aan zijn volk, de ander alleen aan zijn eigen laffe, nietswaardige persoonlijke.

De rijksgenooten blijven met hun doodelijke haat ieder vervolgen, die van overgave ook maar durft reppen. Liever den hongerdood sterven dan de stad overgeven. En Zedekia? Hij heeft niet den moed om Zijn koninklijk woord te doen hooren en aan de verdwazing der rijksgrooten een einde te maken. Toch weet hij, dat Jeruzalems einde nadert. De uitgehongerde troepen zijn niet meer in staat den noordelijken stadsmuur, waartegen de vijand zijn krachten heeft samengetrokken, nog lang te verdedigen. En nu werkt hij, egocentrisch als hij is, in 't diepst geheim een plan uit, hoe hij straks aan den Chaldeër kan ontkomen.

Zoo nadert de negende dag van de vierde maand van het jaar 586. Reeds is de zon bloedrood in het Westen weggezonden. Maar met het vallen van den dag is de strijd nog niet ten einde. Veeleer verdubbelen de slagen. Overal beuken de stormrammen. Allerwege heerscht het kriegsrumoer. Ineens daverd de lucht van het gejuich. De laatste weerstand van het uitgeputte volk is gebroken en door een bres in den noordermuur stormen de Chaldeërs de stad binnen. De worsteling is ten einde. Straks zal het bloedrood

van de avondzon overgaan in het bloedrood der brandende stad. De bittere zwijmbeker van Gods toorn zal door volk en vorst tot den laatsten druppel toe moeten worden geledigd. „Want de mond des Heeren heeft het gesproken!” Een maand lang vierten de vijanden hun moedwil bot aan Jeruzalems inwoners. Leeftijd noch sekse wordt ontzien, rang noch stand geëerd. Wie tegenstand biedt wordt gedood. Angst en smart vullen Jeruzalems straten.

„Ter aarde liggen in de straten
mijn jonkvrouwen en jongelingen.
Vrouwen doen zij in Sion geweld aan,
knaap en grijsaard
zijn gevallen door het zwaard,
jonkvrouwen in de steden van Juda.”
(Klaagl. 2 : 21, 5 : 11).

Maar daarmee is het lijden nog niet ten einde. Iedere dag brengt nieuwe jammer, iedere nacht brengt nieuwen rouw. Totdat de zevende dag der vijfde maand aanbreekt. Dan wordt de stad aan de verwoesting prijs gegeven. Aan alle zijden breekt de vuurgloed uit, laaien de vlammen. Tempel en paleis gaan in vuur en vlammen op evenals de woningen van rijksgrooten en priester geslachten, van rijken en edelen, machtigen en aanzienlijken. En bij Jeruzalems brandende puinhoopen verzamelen zich Juda's zonen en dochteren. Nebukadnesars bevel ontruikt hen aan der vaderen land. Niet allen. De armen mogen blijven. Onder de leiding van Gedalja zullen zij de hun gegeven wijngaarden en akkers mogen bewerken. Ook Jeremia wordt niet weggevoerd. Door de binnendringende Chaldeërs bevrijd, wordt hij aan Gedalja toevertrouwd, door Babels koning aangewezen als zijn landvoogd over het Judeesche land (Jer. 40 : 5).

De anderen worden als slachtschapen weggevoerd door de bergen van Syrië en de vlakten van Mesopotamië. Hoe verder zij komen, hoe meer hun aantal slinkt. Menigeen sterft, voordat de vlakte van Sinear bereikt is. Dat zal voortaan de woonplaats der ballingen zijn. Aan Babels rivieren zullen ze hun leven moeten slijten te midden van een vreemd volk. Daar zal de overwinnaar hun ook de laatste druppels van den zwijmbeker van Gods toorn laten drinken, wanneer hij hen met spot en hoon overladen en ook de fijnste vezels van hun hart verwonden zal.

Onder hen is ook hun laatste koning Zedekia.

Het laatste wat hij hier op aarde gezien heeft, is het slachten zijner rijks grooten, onder wie ook de twee voornaamste priesters (2 Kon. 25 : 18 v.v.), en het slachten zijner zonen (25 : 7). Daar in Ribla had hij met hen willen sterven. Maar dat wil Nebukadnesar juist niet. Zedekia mag niet sterven, want hij mag niet vergeten. Juda's laatste koning moet blijven leven. Zoo wil het Babels koning; niet om genade voor recht te doen gelden, maar om hem op geraffineerde wijze te straffen voor woordbreuk en afval. Hij heeft gezien het slachten zijner dienaren; ook dat zijner zonen. Dat ontzettende schouwspel heeft zich door den spiegel zijner oogen heen diep, zeer diep gegrift in de tafelen zijner ziel. Nu zal de overwinnaar er voor zorgen, dat geen andere indrukken daarop worden gemaakt, die de eerste, al ware het slechts eenigermate, zouden kunnen uitwisschen. Tot zijn doodsnik toe moet de indruk van Babels onbeperkte macht en ongebonden wraak versch blijven. Daarom is Zedekia op Nebukadnesar's bevel in Ribla van het licht zijner oogen beroofd. De verblinde Davidszoon zal voortaan als een blinde door het leven moeten gaan, gebroken naar lichaam en geest. Juda's leider moet voortaan als een kind worden geleid. Wel is het vreeselijk te vallen in de hand van

den levenden God! Want Hij is een verterend vuur!

Ontvolkt is Juda door ellende en door zware dienstbaarheid. De Heere heeft (het) overgegeven in de hand van zulken, wien het geen weerstand bieden kon. Zonder sparen heeft de Heere verslonden. Grooter was de ongerechtigheid der dochter van mijn volk dan de zonde van Sodom. Ten volle heeft de Heere zijn toorn ontlast, zijn toorn gloed uitgegoten.

(Klaagl. 1 : 3a, 14c, 4 : 6a, 11a).

Straks zit Juda aan Babels rivieren. De trouwe Sionskinderen weenen en klagen. „Wachter, wat is er van den nacht?” Zoo gaan de jaren voorbij, totdat de morgen daagt. Ja, het licht breekt weer door, niet om Juda's wil, maar om Davids wil.

Zoo zullen zij ervaren, dat Ik, de Heere hun God, met hen ben, en dat zij, het huis Israël, mijn volk zijn, spreekt de Heere Heere. Zoo zijt gij mijn schapen; de schapen mijner weide zijt gij. En Ik ben uw God, spreekt de Heere Heere. (Ezech. 34 : 30 v.).

